

GA-137

РУДОЛФ ЩАЙНЕР

Ч О В Е К Ъ Т

В С В Е Т Л И Н А Т А

Н А

**ОКУЛТИЗМА
ТЕОСОФИЯТА
и ФИЛОСОФИЯТА**

**Цикъл от 10 лекции изнесени в Кристиiania /Осло/
от 2. 6. до 12. 6. 1912 г.**

превод от немски: д-р ДИМИТЪР ДИМЧЕВ

1. ПЪРВА ЛЕКЦИЯ. Кристияния (Осло), 3 юни 1912.....6
 Как изглежда човекът от гледните точки на окултизма, теософията и философията. Окултизъм: Развитие на ясновиждащото познание чрез преодоляване на егоизма; изграждане на символен език. Теософията служи за разпространяването на окултните познания с помощта на обикновения език. Религията като познание, идващо от вярата и чувствата. Философията като познание, опиращо се на мозъка и сетивата. Окултните познания за реинкарнация и Карма като задача на теософията. Буда и Христос.
2. ВТОРА ЛЕКЦИЯ, 4 юни 1912.....19
 Степените на окултното обучение в древните Мистерии; Помирение със собствената Карма; Отказ от предимствата, които окултните средства дават в обикновения живот; Еманципираният от егоистичната воля разум; Ограничаване на вътрешния душевен живот върху паметта и спомените; Вътрешно душевно спокойствие.
3. ТРЕТА ЛЕКЦИЯ, 5 юни 1912.....30
 Окултното изживяване на „неизявената светлина“. Философските идеи като сенки на претелуричните (пред-Земни) сили от предишните планетарни състояния на нашата Земя, описани в „Тайната Наука“ като Старата Луна, Старото Слънце и Стария Сатурн. Връзката между философското мозъчно мислене и силите на Яхве. Философът като несъзнавано ясновиждащ човек. Философията стига само до определени принципи, но не и до Христос. Връзката между „неизговореното слово“ и пред-Земните сили на сърцето. Теософските истини като отзвук от „неизговореното слово“. Теософия и наука.
4. ЧЕТВЪРТА ЛЕКЦИЯ, 6 юни 1912.....43
 Описание на обикновеното Азово съзнание. Посветеният като основател на религии (Буда, Питагор). Запазване на Азовото съзнание в религиите. Преодоляване на Азовото съзнание в мистиката. Разновидност на мистиката. Мистици с предимно сърдечни и мозъчни изживявания: Плотин, Скотус Еригена, Майстер Екхарт. Мистици с предимно сърдечни изживявания: Франциск от Асизи и с предимно мозъчни изживявания: Хегел. Мистичните опитности на света Тереза, света Хилдегард и света Мехтилд от Магдебург. Мистикът, който се стреми към окултизъм, се стреми към „съзнание, лишено от външен обект“.

5.ПЕТА ЛЕКЦИЯ, 7 юни 1912.....56

Мистични опитности и окултно съзнание. Същност на представата за Азът. Човешката фигура като израз на Азът. Съответствие между човешката форма и човешкото същество. Двойната промяна в човешката фигура: гордостта видоизменя „горната част“, страстите „долната част“. Дванадесетте части на човешката фигура в съответствие с дванадесетте знаци на Зодиака.

6.ШЕСТА ЛЕКЦИЯ, 8 юни 1912.....67

Привидната цялост във външния облик на човека. Необходимото структуриране и обособяване на „седем членните“ горен, среден и долен човек. Зодиакални зависимости. Двете страни на Мистерия магна: вътрешното единство между Азовата природа на човека и неговия вътрешен облик. Разпадането на вътрешната Азова природа в „мислеща“, „сетивна“ и „волева“ душа след като човек премине през Прага на духовния свят. Формулата: Трите са едно и едното е три като израз на Мистерия магна.

7.СЕДМА ЛЕКЦИЯ, 9 юни 1912.....79

Въздействията на „средния“ човек върху „горния“ човек в хода на обикновеното, сънищно и ясновиждащо съзнание. Зависимостта между „средния“ човек и Слънцето; между „горния“ човек и звездния свят. Съзерцаване на Слънцето в „среднощния час“ на древните мистериини школи. В религиите се отразяват вътрешните опитности на посветените: Преклонението пред Слънцето е характерно за смелите, войнствени народи, при които акцента пада предимно върху „средния“ човек; преклонението пред звездите е характерно за народите, предразположени към мисловна дейност; преклонението пред Луната за народите, които запазват старото ясновидство. Култът на древноеврейския народ към Яхве като одухотворен култ към Луната.

8.ОСМА ЛЕКЦИЯ, 10 юни 1912.....94

Човешката фигура като най-надежден изходен пункт на окултното развитие, защото тук влиянията на Луцифер и Ариман са застъпени в най-слаба степен. „После образът“ на човешката фигура и неговото изживяване в етерното тяло. Срещата със смъртта и с Луцифер. Изживяването на смъртта. Изкушението чрез Луцифер: първоначално Луцифер показва на човека крехката неустойчивост на човешката фигура; а после нейната безсмъртна същност под формата на животински образ, включващ Лъв, Телец, Орел и Дракон. Споменът за Азът и живата връзка с Христовия Импулс означават опора и помощ.

Евангелските разкази за изкушението. При Христос не може да се говори за „посвещение“; Той е „Посветителят“.

9.ДЕВЕТА ЛЕКЦИЯ, 11 юни 1912.....106

Изходна точка за първата степен от посвещението: познание за „троичния човек“. Връзката на „горния“ човек с Луната (Яхве), на „средния“ човек със Слънцето, на „долния“ човек с Венера (Луцифер). Въздействието на Лунните, Слънчеви и Венерини сили върху „троичния човек“. Съотношения между звездните констелации и отделни области на човешката фигура. Същност на истинската астрология. Най-добрата изходна точка за втората степен от посвещението: Вътрешните движения на човека. Връзката между седемте вътрешни движения и планетите. Срещата с планетарните Духове. Запознаване със свръхсетивния Христос. Разновидностите на Луцифер. Космическата мисия на Буда. Неговата нова мисия на Марс.

10.ДЕСЕТА ЛЕКЦИЯ, 12 юни 1912.....121

Висшите степени на съзнание. Първата степен на посвещението: Срещата със смъртта и с Луцифер; Преобразяване на смъртта в образа на Христос; Съотношенията между Христос и Луцифер в евангелските разкази за изкушението; Възможността за описание на Старата Луна; Историята за изкушението в условията на Старата Луна. Втората степен: Възможността за описание на Старото Слънце; Луцифер и Христос като братя на Старото Слънце; тяхната разлика; Дванадесетте Посветители от Зодиака; Христос като възходящо развиващ се Дух и Луцифер като низходящо развиващ се Дух. Третата степен: Възможността за описание на Стария Сатурн. Външните откровения на висшето съзнание в хода на сънищното съзнание. Еволюцията на човека след Стария Сатурн. Христос и Буда. Окултизмът, теософията и философията се проявяват в зависимост от променящото се съзнание на човечеството.

11.УКАЗАНИЯ.....140

Указания относно публикуването на езотеричните лекции от Рудолф Щайнер

За характера на тези частни издания Рудолф Щайнер (1861-1925) казва следното в своята автобиография "Моят жизнен път" (Събр. Съч. №28, гл.35):

"Съдържанието на тези издания бе предвидено да се изнесе под формата на устни, непредназначени за издаване съобщения...

Никъде и в ни най-малка степен не е споменато нещо, което да не представлява чист резултат от изграждащата се Антропософия... Читателят може напълно да ги приеме за това, което Антропософията има да каже. Ето защо... първоначално тръгнахме от условието те да бъдат разпространявани само вред членовете на Антропософското Общество. Нека обаче се има предвид, че в тези непрегледани от мен ръкописи, има и непълни неща.

Право за оценка на подобно частно издание обаче се признава само на онзи който знае какво е условието за такава оценка. А за повечето от тези издания условието се състои поне в антропософското познание за човека и космоса, доколкото същността им е изложена от Антропософията и в познанието на това, което под формата на "антропософска история" се съдържа в съобщенията от духовния свят."

Как да се разбира изразът "теософски" и "теософия" в предлагания лекционен цикъл.

В тези лекции употребяваната от Р. Щайнер дума "теософия" следва да се разбира в смисъла на неговия основополагащ труд "Теософия" (Събр. Съч. №9).

От 1902 до 1913 Р. Щайнер е генерален секретар на Немската Секция към тогавашното Теософско Общество. Вътрешните неуредици в Теософското Общество водят до изключване на Немската Секция и до възникването на "Антропософското Общество", в чиито рамки Р. Щайнер продължава своята дейност. Впрочем по начало Р. Щайнер се опира на своите самостоятелни духовни проучвания, които той нарече "Антропософия". "Всеки трябва да е наясно, че в Теософското Общество аз отстоявам единствено резултатите от моите собствени проучвания в духовния свят." ("Моят жизнен път", Събр. Съч. №28).

От 1909 Р. Щайнер изпълва думата "Антропософия" с все по-конкретно съдържание. Това се налага от нарастващото му изследователско ясновидство, от необходимостта да противопостави яснота и ред пред нахлуващия в Теософията индуизъм, както и пред все по-голямото и разминаване с Христос. След като поема издаването на Събраните Съчинения на своя съпруг, Мария Щайнер следвайки негови лични указания почти навсякъде в печатните текстове замества

прилагателното "теософски" с "антропософски". Читателят трябва да знае, че в следващите лекции изразът "теософски" е идентичен с "антропософски".

ПЪРВА ЛЕКЦИЯ

Кристияния, (Осло), 2 юни 1912

Скъпи теософски приятели!

В предишните лекционни цикли ние вече имахме възможност да обсъдим някои важни подробности на цялостния теософски светоглед. В настоящия лекционен цикъл си поставяме една тема, която принадлежи към най-забележителните области на теософския живот и на теософското светоусещане. В известен смисъл ние се спираме върху най-важния и достоен обект на човешкото познание, а именно самия човек. И съвсем самопонятно е, че от теософска гледна точка човекът също е най-висшия предмет на едно подобно обсъждане. В рамките на този теософски светоглед ние трябва да почувствуваме нещо от това, което облъхнатия от древната теософия гръцки дух вече бе вложил в самата дума Антропос (човек). И с нашите днешни изразни възможности, ние бихме могли да преведем тази дума с изрза: "Този, който е вгледан във висините." Но в същото време "този, който е вгледан във висините", представлява и една още по-пълна дефиниция на човека, т.е. на "този, който търси своя произход във висините на живота" и "този, който намира своите корени във висините на живота". Такъв е човекът според усещането на гръцкия свят.

За да разберем едно такова същество, като човека, ние разполагаме с теософията. Тя е точно този светоглед, който иска да се издигне от отделните фрагменти на сетивния живот, от отделните фрагменти на повърхностно-активния външен живот към онези висши духовни опитности, които единствено могат да ни покажат откъде идва човека и накъде е устремен човека. Да, и без друго е ясно, че както за всеки един светоглед, така и за теософията, човекът е най-достойния обект за размисъл и проучване.

В този лекционен цикъл ние искаме да обхванем човека с духовен поглед, да го обхванем според три основни гледни точки. Дори и в обикновеният живот това рядко да се налага, сега, в тази поредица от лекции, ние искаме да разгледаме човека именно от гледна точка на окултизма, от гледна точка на теософията и от гледна точка на философията.

Естествено, най-напред ние трябва да сме наясно какво представляват тези три гледни точки. Когато в широките кръгове на днешния образован свят се говори за окултизъм, обикновено не се стига до никъде; и определено трябва да кажем, че в основата си, окултизмът постоянно

оставаше нещо мъгливо и скрито през цялото досегашно развитие на човечеството, особено за външния, ежедневен живот. Защото окултизмът изхожда от това, че ако иска да разбере своята истинска същност, човек не трябва да остане в рамките на обикновеното съзнание, а трябва да се издигне до един друг вид съзнание.

Позволете сега да припомним до едно сравнение и да кажем: Когато живеем в определена местност, ние имаме онези външни изживявания, които има всеки тамошен жител. Обаче ако някой иска да добие една обзорна представа за тази местност, той ще потърси някакво възвишение, за да види онези подробности, които там долу остават неясни или скрити. И особено ако човек иска да съпостави интелектуалния, моралния живот на местността с нейния природно-физически живот, тогава този човек трябва да се издигне до едно още по-високо равнище, отколкото това, което му осигурява достъп само до обичайното ежедневие.

Точно така трябва да постъпи и онзи човек, който се стреми да излезе извън опитностите и изживяванията на обикновеното съзнание. Защото в основата си, те откриват само една малка част от единния и цялостен живот на света. За човешкото познание обаче, това означава не друго, а че то трябва да се извиси над самото себе си и да стигне едно равнище, което е разположено над обикновеното изживяване, над обикновеното съзнание. Естествено всичко това има за последица, че в новото и издигнато над обикновения живот равнище, в новия "наблюдателен пункт" на съзнанието, отделните фрагменти на живота са колебливи и неустойчиви, особено в техните нюанси и подробности. Когато се изкачим на едно възвишение, за да огледаме дадена местност, ние добиваме само една обща представа и не разполагаме с онези нюанси, които ни дава отделното изживяване. Един такъв наблюдателен пункт не ни дава представа за единичното, за индивидуалното. Обаче този наблюдателен пункт предоставя на човешкото познание тъкмо това, което е общо за всички хора, тъкмо това, в което са заложени основите на човешката природа, тъкмо това, което човек възприема като най-важно и съществено за своя живот.

Но този наблюдателен пункт може да се изгради само чрез това, че човешката душа носи в себе си способностите да се развива; чрез това, че накрая тя може да достигне до степеня, която обикновено наричаме "ясновиждащо познание". За това ясновиждащо познание Вие лесно можете да се осведомите от съответните литературни източници. Там Вие ще намерите предпоставките за достигане до такова ясновиждащо познание. От това, което е казано там, става ясно, че обичайните познавателни сили и средства, обичайните сили на сетивата и мисленето, съвсем не са достатъчни за този, който се стреми към такова ясновиждащо познание. Вие разбирате, че те трябва да бъдат преодоляни,

и че човек трябва да се устреми към онези съвсем нови познавателни сили, вложени дълбоко и сигурно в неговата душа.

Вие добре знаете, че за да се достигне до това ясновиждащо или окултно познание е необходимо да се разграничават три отделни степени. Първата степен е тази на имагинативното познание; втората на инспиративното, и третата тази на интуитивното познание.

Ако искаме да характеризираме по един популярен начин, какво именно се постига чрез себепознанието с помощта на имагинацията, интуицията и инспирацията, трябва да кажем: тогава човекът е в състояние да съзерцава такива неща, които иначе се изплъзват от обикновеното съзнание. Необходимо е само да изтъкнем противоположността между будност и сън, за да онагледим съвсем достъпно, какво всъщност постига човек с помощта на окултното или ясновиждащо познание. По време на будност човек наблюдава сетивния свят, наблюдава го като свое непосредствено обкръжение и го преценява със своя разум, както и с другите си познавателни сили. Но с настъпването на съня, обикновеното съзнание потъва в мрак. Обаче с това, че заспива, човек съвсем не прекъсва своя жизнен континуум, по същия начин той съвсем не възниква отново, щом сутрин се пробуди от нощния сън. Да, човекът продължава да живее също и в онзи интервал от време между заспиването и пробуждането. И само защото човек не разполага с достатъчно вътрешна сила, с достатъчно упорство и с душевна енергия, той не успява да възприеме онова обкръжение, в което се намира по време на нощния сън. И така: за да разширят своето обикновено съзнание, познавателните сили на човека ще трябва да бъдат заострени чрез физическите органи, чрез сетивата и чрез органите на неговата нервна система.

Нощем, когато човекът е извън своите сетива и извън своята нервна система, присъщите първични сили на душата са твърде слаби, за да може тя да се съвземе, да наблюдава и да съзерцава своето "нощно" обкръжение. И точно това, което нощем е твърде слабо, за да възприема околния свят, точно това трябва така да се укрепи, че при определени предпоставки но далеч не винаги да бъде в състояние да възприема заобикалящият ни нощен свят. Тази промяна може да бъде достигната именно чрез средствата за обучение в окултното познание. Така че човекът може стига тази дума да прозвучи уместно наистина да възприема един по-висш свят, тъй както възприема и обикновения физически свят.

Това означава преди всичко едно преобразяване на душата, едно усиляне и нарастване на вътрешните душевни сили. И щом човекът осъществи това преобразяване, той вече знае, къде всъщност е разположена сферата, в която той се потапя при заспиването. Той научава

още и тази подробност, че в същата тази сфера, в която по време на съня човек излиза от своето тяло, се съдържа и самата субстанциална сила на човека; тази сила, която с раждането се инкарнира във физическото тяло и която след смъртта отново го напуска. Човекът научава, че между смъртта и новото си раждане той пребивава в един духовно-душевен свят. С други думи, човекът се научава да вниква духовно в един по-друг, духовен свят, който се изплъзва от обикновеното съзнание. Обаче, в този духовен свят се намират причините на Битието, както и основите на физически-сетивното, така че чрез окултното познание човек добива способността да съзерцава първо причините на Битието. Но той достига до тази способност, едва след като сам преобрази себе си в едно същество с по-друго познание, с едно съзнание, което се различава твърде много от обикновеното съзнание.

Окултизмът се приближава до човека само тогава, когато човек действително приложи върху себе си средствата за окултното познание. Но от литературата Вие знаете, че в хода на историческото развитие, далеч не всеки човек е в състояние нито пък това е най-същественото да се самовъзпита и да достигне до непосредствено виждане в духовния свят. Средствата за проникване в първопричините на Битието се предлагаха само в най-тесни кръгове и в тях строго се съблюдаваше необходимата предварителна подготовка, която целеше възпитание и узряване на окултния ученик, преди да му се дадат средствата за окултното познание.

Лесно е да се разбере защо се налагаше да бъде така. Окултното познание води до първопричините на Битието, води навътре към онези светове, от които е извлечен и създаден нашия Земен свят, така че с това окултно познание човек придобива определени способности, каквито преди той не притежаваше. След като човек може да вниква в първопричините на Битието, той вече е в състояние да оформя нещата по начин, твърде различен от този, който беше присъщ на обикновеното съзнание. Има един общоизвестен факт, който обяснява защо окултните познавателни средства не можеха да се предоставят на всеки един човек. Този факт е, че по време на Земното развитие, в човека неизбежно трябваше да се вложи егоизъмът, себелюбието. Без егоизъмът човек не би могъл да реши своята основна Земена задача, защото тя се състои тъкмо в това: Да се надмогне егоизма, да се облагороди от покълващите сили на безкористната любов. В края на Земното развитие човекът трябва да бъде дълбоко проникнат от силите на любовта. Обаче той може да израсне в любовта само в условията на свободата и ето защо егоизъмът беше така изначално вложен в него. Но когато човек се опитва да проникне зад света на обикновеното познание, този егоизъм започва да действа във висша степен опасно и вредно. Егоизъмът е навлязъл в цялата човешка

история и дори в обикновения, сетивен живот, той предизвиква вреда след вреда, но тук трябва да изтъкнем, че тези вредни последици са нещо крайно незначително спрямо гибелните разрушения, които егоизмът може да предизвика, ако той започне да си служи със средствата на окултното познание.

Ето защо необходимата предпоставка за допускане на окултния ученик до средствата на окултното познание, изискваше един силен и подготвен характер, който би устоял пред изкушенията на света и който не би поискал да работи в смисъла на егоизма. Този е първият и най-важен принцип на подготовката преди окултното обучение: Че характерът на ученика няма да позволи една егоистична злоупотреба с окултното познание. В хода на човешкото развитие този принцип налагаше най-строг подбор и само малцина бяха приемани в окултните школи на древността, в Мистериите. Окултното познание, което тези малцина получаваха, притежаваше едно особено качество, едно дълбоко своеобразие. И точно това, което аз искам да посоча като особено качество на окултното познание, точно то претърпява сега в нашата епоха съществени изменения; но общо взето, то беше нещо общовалидно за всички окултни школи на древността. Тези окултни школи тържествено предаваха на ученика средствата за окултно обучение, но измежду многото неща, които те изискваха наред с преодоляването на егоизма беше и това: Да не се говори с обикновени думи за това, което става в Мистериите, в окултните школи, да не се използват понятията и представите на обикновеното съзнание.

Защото чрез мислите, думите и понятията на външния живот, в човека нахлува един по-фин, ако мога така да се изразя, един по-висш егоизъм. Тук влизат в съображение и онези неща, които са свойствени не за човека изобщо, а за човека като представител на един определен народ, със всички егоизми които са му присъщи като на човек, привързан и влюбен в своя народ. За обикновеното съзнание е напълно естествено и оправдано, човек да притежава този по-фин и висш егоизъм, като в известен смисъл този по-висш егоизъм е дори върхът на съществуването.

Но в стремежа си към едно висше човешко познание, нам не е позволено да внасяме дори и тези по-висши и рафинирани егоистични желания. Ето защо за целите на подготовката, окултните школи първоначално създадоха така да се каже, един общочовешки език. В тези окултни школи бе използван не обикновения ежедневен език, който се говори тук или там, а един език, който действава съвсем иначе върху човека.

Този език не си служеше с думи или мисли, както това прави официалната наука, а със символи. За онези, които познават

математиката и без друго е ясно, че тя е всеобщо приложима, само защото е създала свои символни знаци. Едва чрез изработването на един символен знак, за човека стана възможно да се издигне над изпълненото с егоистични желания обикновено съзнание. И първоначално човек трябваше да вникне в самите символи на този всеобщ език. Да, езикът се състоеше от символи, от определени движения на ръцете, от определени съчетания на цветовете и т.н. И основното в тези тайни училища беше не това, което можеше да се изрази с думи те се използваха само във въведението а това, което можеше да се предаде чрез езика на символите, независимо от обичайните човешки думи и мисли. Създаването на един символен език беше първото нещо, за което се погрижиха окултните школи на древността.

Посветените ученици на древните Мистерии спазваха строгото задължение да не издават навън нищо от общия символен език, защото по този начин до средствата на окултното познание можеха да се доберат умни, но морално неподготвени хора. Създаването на символи позволи на хората да имат един общ човешки език. Опазването на символите пък имаше за цел да не допуска до окултното познание неподготвени и несъвършени хора.

Поради принудителното използване на символния език обаче, се стигна до едно сериозно ограничение на мистерииното знание. Истинското мистериино знание, истинския окултизъм беше охраняван в тайните окултни центрове и достъпен за един съвсем тесен кръг хора.

Обаче имаше и друго основание. Както от една страна, в желанието си да проникне в духовния свят, човек трябваше да се освобождава от егоизма, така и от друга страна, щом достигнеше до това мечтано преобразяване на познавателните сили, човек се оказваше неспособен да си служи с обикновените човешки понятия и идеи.

Създаването на символи имаше също и тази цел, да изработи средства, с помощта на които можеше да се предава това, което иначе, в обикновените човешки думи и мисли, беше невъзможно. Защото окултизмът се обръщаше към човешкото същество без да разчита на неговите сетива и мозък; той изграждаше своето поле на действие извън сетивата и мозъка. Всички обикновени думи се изковават чрез сетивата и мозъка, но когато пред един човек се открие определен окултен феномен, този човек ясно чувствава, че не може да го изрази с обикновените думи. Окултното познание се постига извън физическото тяло и не може да се предаде с инструментите на физическото тяло.

Наред с това обаче, окултното познание не е нещо, което може просто да се разменя между този или онзи любопитен човек; то е съдържанието на това, което е възможно най-съществено и най-необходимо за човечеството. Окултното познание е едно изживяване на първопричините

на човешкото и Земно Битие. И ето защо това окултно познание трябваше постоянно да прониква и да се разпространява в живота. Това наложи да се изнамерят и подходящите средства, за да може окултното познание наистина да навлезе в живота и за да може човекът да вникне в своята истинска същност.

Първото средство за да стане окултното познание достъпно и разбираемо за човека винаги е било, а и сега е това, което днес наричаме теософия. Когато превръщаме окултното познание в теософия, всъщност ние го лишаваме от една важна негова особеност, а именно от това да ни говори единствено с най-висшите свои средства. Така се стигаше до там, че окултните истини трябваше да се изразяват с обикновените човешки думи и понятия. Когато окултното познание навлезе в света като теософия, ставаше например така, че то трябваше да се приеме от представители на един народ, при което понятията и представите на този народ трябваше да се окажат годни да опишат и предадат всеобщото окултно познание. Но по този начин окултното познание се диференцираше, защото неговите отделни послания можеха да се предадат само от езиковите форми на определена част от човечеството. Така се стигна до там, че тези, които разполагаха с тайното знание в мистериите центрове, също бяха подложени на специализиране и диференциране, и то именно защото трябваше да облекат в подходяща езикова форма определена част от окултното познание.

Когато Мистериите разпръскаха общочовешкия дар на окултизма в специалните условия на този или онзи народ, те се стремяха да запазят в максимална степен именно този общочовешки елемент. Но същевременно нещата трябваше да бъдат изразявани с езика и понятията на съответния народ. Така че отделните теософи, които изпълняваха своите задачи пред човечеството, се стремяха да бъдат достъпни и разбираеми в онези области на живота, които те разбулваха пред хората.

Съвсем не е лесно общовалидните окултни истини да се вместят в рамките на един отделен език. Но в хода на историческото развитие настъпи точно това. Докато окултизмът, в своя истински вид, е нещо, в което човек дълбоко се вживява, издигайки се чрез упорство и самодисциплина до една или друга степен на съзерцание, на ясновиждане, то теософията е нещо, което облича окултното познание с предварително готовите, изградени понятия и идеи, и едва тогава, в този свой вид, се изправя пред човека.

С помощта на здравата си разсъдъчна сила, всеки човек може да вникне и разбере окултните истини, дори и когато те са изразени с обикновените идеи и понятия. Теософията е достъпна за здравия човешки разум. В този случай далеч не е необходимо да казваме: До окултните истини може да достигне само този човек, който сам се издигне до

окултното съзерцание. Когато окултните истини се облекат в понятия както е при теософията те стават разбираеми за здравия човешки ум.

Определени закони в хода на човешкото развитие върху които ние ще говорим занапред наложиха известни промени и диференциации в теософията. Когато се обърнем към древните епохи от човешкото развитие, към онези най-древни народи (но не и към декадентските народи, които днешната безпомощна антропология нарича "първични"), ние ще открием в тях Мистериите и окултните школи, чиито избраници проповядваха окултното познание. Това, което теософията днес проповядва то е нещо твърде различно. Постепенно теософската форма която на времето беше почти единственото познание, помагачо на човека да се издигне до своята истинска същност прие религиозни очертания, съобразявайки се с обстоятелството, че в хода на историческото развитие не винаги можеше да се разчита на здравия човешки разум, който сам по себе си, беше достатъчен за разбиране на теософията. От друга страна, трябваше да се мисли и за онези човешки души, които по ред външни причини нямаха никаква възможност да се издигнат до всеобхватната теософска гледна точка, или пък да усъвършенствуват своя здрав човешки разум, за да проникнат в сферата на окултните истини. За онези човешки души, които не можеха да достигнат до всеобхватния теософски светоглед, беше наложително изграждането на "вярата", на познанието чрез вярата.

В Мистериите беше развивано и един вид чувствено познание и точно от него произлезе религиозната форма на знанието, която за разлика от първоначалната, теософска форма, в следващите епохи стана популярната и много по-лесно достъпна форма. Ето защо, когато ние се връщаме назад в човешката история, виждаме, че най-древната форма на отношение към света далеч нямаше онзи религиозен характер, какъвто се разбира той от днешните хора. Ако се обърнем към първата следатлантска епоха, към древната Индия, ще открием там такъв широк размах на окултното познание, че самият народ можеше да се обръща към знанието като към една теософия. За древната индийска епоха общо взето религията съвпада с теософията. Там религията не е извлечена и обособена като нещо различно от теософията. И ако ретроспективно проследим развитието на религиите, като техен изходен пункт, ние ще открием именно теософията. Но в хода на човешкото развитие религиозната форма трябваше да взема все по-голямо и по-голямо надмощие, като при това тя лиши човека от онези истини, които теософията можеше да му предложи. Стана така, че теософските истини се превърнаха в истини на вярата.

И когато се пренесем от древността в следващите епохи, тогава в лицето на християнството ние откриваме най-крайното и последно трансформиране на теософската форма в религиозна форма. При това в

повърхностните и формални християнски проповеди, особено през последните столетия, не остана почти нищо от древната теософия. Древният характер на теософията напълно отстъпи и ние дори виждаме, как в напредващото си развитие християнството се устреми към теологията, а не към теософията, към която впрочем теолозите се отнасяха ако не с явна омраза, то във всеки случай с антипатия и отвращение. И така, ние виждаме как в хода на времето, християнството създаде покрай популярното вероизповедание по-скоро една теология, но не и една теософия; постепенно християнството изключи от себе си всякакви теософски елементи.

Третата разновидност на човешкия стремеж към праосновите на Битието е философията. Докато окултното познание се осъществява от човека, доколкото той е свободен от физическото тяло и докато теософията пренася окултните истини, обличайки ги във външните човешки думи и мисли, то философията претендира да открие праосновите на света с онези средства на познанието, които наистина са най-фини и нежни, но които все пак остават свързани с мозъчния апарат. Философията, доколкото тя е застъпена в съответните епохи от развитието на човечеството, се стреми да реши своите задачи именно със средствата на обикновеното познание, което протича вътре в човешкото тяло. Тя не иска да прилича на теософията, която ни открива феномени, простиращи се извън човешкото тяло. Така че пътят към философските истини се пробива с онези най-фини познавателни средства, които въпреки всичко, остават непреодолимо свързани с човешкото тяло. Защото общо взето философията има тази цел: да достигне до праосновите на Битието, също както окултизма и теософията; обаче философията се въоръжава с онова мислене, с онези изследователски средства, които са свързани с мозъка и с външните сетивни възприятия.

Поради това, че философията си служи с тези фини и рафинирани познавателни средства свързани с мозъка и с външните сетивни възприятия, тя си остава дело на твърде ограничен кръг от хора. Твърде ограничен е броят на хората, които си служат с тези фини познавателни средства. И ние добре знаем, че философията е нещо, което не може да бъде популярно, и дори се възприема от повечето хора, като нещо трудно и досадно.

Необходимо е да вникнем в тази подробност, че философията работи с онези познавателни средства, които са свързани със сетивата. И чрез това, че във философията човек си служи със средства, които са в зависимост от неговата личност, цялата философия си остава нещо лично. Обаче чрез това, че изработвайки рафинираните си познавателни средства, човек има все пак и повода да отхвърли личния елемент, философията ни показва и своя общ, своя общовалиден характер.

Общовалидният характер на философията може да се забележи само от онзи човек, който прониква дълбоко в нея. За съжаление хората забелязват по-скоро нейният личен характер. Но този, който наистина прониква във философията, открива такива основни принципи, които са тъждествени дори и за привидно различаващи се мислители като древните гръцки философи Парменид и Хераклит; а разликата между тях и враждебната същност на Шопенхауер, ще бъде забелязана от човек, който само повърхностно се е докоснал до философията. Той вижда само различните и често противоположни гледни точки, без да стигне до строгата им и закономерна последователност.

Така философията става, в известен смисъл, противоположност на окултизма; човекът постига философията с помощта на личните си познавателни средства, окултизмът обаче изисква именно едно отхвърляне на този личен елемент. Ето защо е толкова трудно един човек да бъде действително разбран от другите, дори и когато той е разкрил своята личност пред всички по един изряден философски начин. Ако обаче в окултизма човек успее да облече своите опитности в подходящи думи и изрази, ако ги превърне в подвижни и правилни идеи, тогава той ще срещне пълно разбиране навсякъде по Земята. Окултизмът отхвърля тъкмо личното, индивидуалното. Той няма нищо общо с една философска система, която произлиза от дадена личност. Окултизмът е сроден с това, което извира от надличното. И когато окултизмът се превръща в теософия, той е проникнат от стремежа да говори на всяко човешко сърце, на всяка човешка душа.

От тази обща характеристика, която аз Ви дадох вместо въведение и подготовка, Вие лично можете да вникнете в качествата на окултния, теософския и философския светоглед.

В своите резултати окултният светоглед, окултният възглед, е един и същ за цялото човечество. В действителност не съществуват различни окултни възгледи, както не съществуват и различни математикати. Това, което е важно и необходимо в окултизма, се свежда до правилно избраните средства; верните средства отварят пътя към окултното познание. В окултизма не могат да съществуват различни възгледи, както те не могат да съществуват и в математиката.

Окултизмът, който е неоспоримо валиден в човешката практика, действа като "единен окултизъм". И когато отделните теософии трябва да представят външния облик на окултните истини, това произтичаше от там, че тези истини бяха предназначени за точно определен народ в точно определена епоха от неговото развитие. Различията в теософиите са само във външното оформяне и в различния стил на мислене.

Това, което лежи в основата на окултизма, е винаги едно и също. Народите и епохите притежават различни религии, само защото тези

религии са произлезли от теософските модификации на окултизма. Окултизмът не познава никакви различия; за разлика от религията той не познава и противоречията между хората, както и тяхната враждебност. Той носи в себе си едно общочовешко богатство, което може да бъде постигнато навсякъде по Земята. Доколкото теософията се стреми, особено в наше време, да се преобрази в една съответстваща на епохата форма, тя трябва да се предпазва и да не включва в себе си исторически наложените диференциации на човечеството. Тя трябва да се стреми, доколкото това е възможно, да бъде един верен израз на окултните истини. Затова и теософията по необходимост трябва да се стреми към преодоляване на различните възгледи и най-вече на различните религиозни течения.

Ние все повече трябва да се издигаме до там, че да не ограничаваме една теософия в определени и неподвижни рамки. Защото в хода на човешкото развитие стана така, че поради религиозни предразсъдъци а по-точно поради религиозни предчувствия, теософиите застинаха в определени и неизменни форми. Обаче според своя идеал, теософията беше длъжна да бъде едно постоянно възобновяване на окултизма. Затова не може да има една будистка или индуистка теософия, нито пък заратустрова или християнска теософия. Разбира се, необходимо е да се съобразяваме с етническите своеобразия, с особените представи и понятия, каквито окултизмът среща в лицето на един определен народ. Обаче по-важно е, че според своя идеал, теософията е длъжна да бъде един чист израз на окултните истини. И в известен смисъл, когато в средна Европа възникнаха общности, където се говореше за "християнска теософия", това представляваше отричане от основния принцип на всички окултисти по света. В действителност не може да има християнска теософия, както не може да има и будистка или заратустрова теософия.

За разлика от религията, теософията се стреми към едно ясно разбиране на религиозните истини. И тогава се оказва, че тези религиозни истини са просто специални форми и модификации на една или друга страна от "единният окултизъм", и че окултизмът може да бъде схванат истински, едва когато вникнем в него независимо от всякакви подобни различия и диференциации.

Ние вече отбелязахме, че на това, което описваме тук, трябва да се гледа като на един идеал. Различните теософски одежди на вътрешно единния окултизъм, само потвърждават, че всички окултисти всъщност са единомисленици в своето познание, и това още повече ни задължава да говорим за окултизма особено в наше време по един непротиворечив и всеобхватен начин. Необходимо е да се отърсим от всякакви предварителни мнения, от всякакви разслоения. Ние трябва да изпитваме

радост, дори и само поради това, че най-елементарните подробности на окултното познание изискват все повече и повече една непротиворечива и логична оценка. Най-важните окултни познания за реинкарнацията и Кармата ще бъдат разпространени от теософията по цялата Земя. И рано или късно религиозните предразсъдъци окончателно ще капитулират пред тях.

Един друг идеал би бил този: чрез теософията човечеството да достигне онова състояние, което подтиква окултното познание към единство и хармония в още по-високите сфери. Но това е един труден идеал. Ако се замислим само колко интимно е свързан човека със своите религиозни чувства и предразсъдъци, със своето религиозно възпитание, веднага ще разберем, колко трудно е на теософията да поднесе такива истински верни образи на окултното познание, които да не са белязани с печата на религиозното предубеждение.

Обикновено се стига до там, че доколкото изповядва будистката религия, един будист никога не признава възгледите на един християнин. И ако теософията съдържа някакви елементи от будизма, естествено е, че тази будистка теософия ще се отнася недоверчиво или враждебно към окултизма. Съвсем понятно е също това, че в една област, където господствуват християнските умонастроения, ще бъде изключително труд но да се стигне до едно обективно познание или, бихме казали, до онези страни на окултизма, които са намерили израз в будистката религия. Идеалът обаче би бил достигнат, когато и двамата започнат да се разбират еднакво добре, и когато върху цялата Земя настъпи едно изпълнено с хармония и мир взаимно разбиране.

Будисткият теософ и християнският теософ или по-добре казано, будистът и християнинът, след като те са станали теософи неизбежно ще започнат да се разбират, те неизбежно ще достигнат до едно хармонично уравнивяване. Пред теософа ще израсне един идеал, който ще го тласка към "всеобщият и единен окултизъм" и към очистиране на този окултизъм от всякакви религиозни предразсъдъци. Християнинът, който е станал теософ, ще разбира будиста, дори и тогава, когато този будист му казва: "Невъзможно е, един Бодисатва, едно човешко същество, минало от инкарнация в инкарнация, и в конкретния случай при смъртта на Судодхана, издигнало се до Буда, невъзможно е това същество отново да се върне в едно човешко тяло; достигайки степента Буда, тази човешка индивидуалност е постигнала толкова високо равнище в човешкото си развитие, че тя вече не се нуждае от друго въплъщение в човешко тяло."

В този случай християнинът ще отвърне на будиста: "Наистина, досега християнството не ми е открило нещо за такова същество като Бодисатва, но откакто стигнах до теософията, аз се научих, че трябва да познавам и разбирам не само теб, но също и истините, които ти изповядваш." Да,

така би говорил теософът, изправен до будиста, и би продължил: "Аз разбирам какво е един Бодисатва, аз зная, че будиста изрича една голяма истина за това същество, една истина, която може да се разгласява именно там, където е разпространен будизма; аз добре разбирам какво иска да каже будиста с думите: Един Буда не може да се върне отново в човешко тяло!" Християнинът-теософ разбира будиста, който също е станал теософ, и изправен до него той би му казал: "Когато аз стигнах до християнската изповед, но без да подминавам и окултните факти, които лежат в основата и, тогава се оказа, че онова Същество, назовавано Христос (за мнозина то може да остане и неизвестно), преди Мистерията на Голгота изобщо не е пребивавало на Земята; първоначално то пое други пътища, и не се включи във веригата на повтарящите се земни инкарнации, но когато накрая стана и това, и Христос мина през смъртта, се случи нещо особено, защото чрез тази смърт се даде нещо на цялото човечество; а това Същество не може да се въплъти отново в едно физическо тяло, защото това би противоречало на цялата природа на Христос."

И сега вече будистът, който е станал теософ, изслушвайки тези думи на християнина, би могъл да му отговори: Да, ти разбираш, че аз никога не мога да допусна повторното въплъщение на един Буда, след като той вече е станал Буда; но както ти вникваш в истините, които са ми поверени, така и аз ще трябва да призная онази част от истината, която ти имаш. И аз се опитвам да вникна в това, което ти сам трудно можеш да разбереш от твоего християнство: а именно, че в основата на християнството стои не един учител, а едно действие; защото окултистът поставя като изходна точка на християнството не Исус от Назарет, а Христос, да, тази изходна точка той я търси в Мистерията на Голгота.

Будизмът се различава от християнството чрез това, че в своята изходна точка, той има един учител, а християнството едно действие, спасителното действие на кръстната смърт при Голгота. Истинската предпоставка на християнското развитие е не едно учение, а едно действие. И будистът, който е станал теософ, вече възприема окултните принципи на християнството, което по този начин допринася за утвърждаването на хармонията сред земното човечество. Този будист обаче би нарушил хармонията, ако поиска да приложи своите тясно-религиозни понятия към християнството. Както християнинът-теософ е задължен истински да вниква в будизма и не само да прекроява понятията си за Бодисатва и Буда, така и будистът е задължен да се отнася към християнските понятия според както те са залегнали в самите окултни принципи на християнството. Невъзможно е да се съедини това, което отбелязваме като Христос, с онова, което е от по-низше естество и което отбелязваме с името Бодисатва. По същия начин за теософията доколкото остава

вярна на своя идеал, е невъзможно да проповядва неща, без те да са отблясък от всеобщият и единен окултизъм.

Да се прилага своеобразието на Бодисатва към същността на Христос, би означавало да се спъва мирния поход на теософията. Теософията ще напредва в този поход само ако предложи на човечеството своите единни принципи в съответстващата на нашето време научна форма. Едва когато в нашия Западен свят успеем да вникнем без предубеждения в будизма или браманизма или в заратустровата религия, едва тогава ще бъде разбрано по правилен начин и самото християнство, едва тогава ще стане възможно да се вникне в истинските принципи на християнството и да се спечелят последователи за новите идеи.

Далеч не винаги човек може да се издигне до факта, че в изходната точка на християнството е заложено едно действие, а не едно учение, и че поради това не трябва да се говори за някакво "Второ пришествие" на Христос. Но в хода на столетията постоянно ставаше дума за новото идване на Христос. Ние знаем, обаче, че тези възгледи са в противоречие с великата мисия на теософията, която се свежда до разпространяване на окултното познание. Окултизмът винаги е бил единен и независим от какъвто и да е будистки или християнски елемент и той може обективно да вниква както в проблематиката на мюсюлманството, така и в тази на заратустровата или християнска религия.

Ето това е, което ще обогати нашето разбиране, за да ни подсказе как в досегашното развитие на човечеството, окултизмът трябваше да приеме най-различни теософски форми. По-нататък ние ще покажем, че великият идеал на нашето време не се състои в това, една религия да удържи победа над друга религия, а в това, че световните религии трябва да се разберат взаимно, да се помирят. Важно предусловие за това е вникването в окултните принципи, които са едни и същи за всички религии.

С тези думи, аз се опитах да Ви подготвя и въведа във важните съзрения, към които ще пристъпим през следващите дни.

ВТОРА ЛЕКЦИЯ

Християния, 4 юни 1912

Скъпи теософски приятели!

Това, което е най-необходимо, за да обхванем човека от трите гледни точки от окултната, теософската и философската гледни точки се свежда именно до осветляване на човешкото същество от позицията на окултизма; и за предпочитане е да говорим за тази окултна гледна точка по такъв начин, че да стане ясно как в цялото досегашно развитие на човечеството, един или друг негов представител винаги е съумявал да се извиси сам и със свои сили до окултния светоглед за човека и Космоса.

В предходната, въвеждаща лекция ние вече споменахме, че в хода на човешкото развитие, малцина бяха преценени като достатъчно напреднали, за да вземат участие в Мистериите, именно в тези окултни и възпитателни центрове, където се пазеше и предаваше окултното познание. Сега ние бихме искали да разкрием някои подробности от духовното развитие на тези избрани ученици. Надявам се, че от съдържанието на предишни мои лекции, е станало напълно ясно: намираме се в такъв момент, когато чрез популяризирането на теософията, все повече и повече хора ще се свържат с окултния живот, много повече от малцината, които се стремяха към окултизма през изтеклите епохи.

Впускайки се към разглеждането на нашата тема, ние се обръщаме към всеки теософски настроен човек, към всеки човек, който в нашето време предусеща, че в бъдеще окултното познание, познанието за скритата страна на битието няма да стои повече в сянка, а в съответствие с еволюцията на човечеството ще се открива все повече и повече.

За да се приближи до окултното знание, човек трябваше преди всичко да насочи своя поглед от външния свят към силите на своята собствена душа. Но докато за външния свят той оставаше един обикновен човек, то окултното му развитие се превръщаше така да се каже в негова лична работа. За външният свят той продължаваше да бъде един човек наред с мнозина други, един човек със всички наложени му от живота задължения. И точно това се проявяваше с особена сила пред всеки кандидат за окултното обучение.

Буквално първото нещо, което един такъв човек трябваше да изпълни, би могло да се изрази така: сега аз трябва да се примиря с моята Карма, да се примиря с моята Карма относно всичко, което засяга моята воля. И така помирение със собствената Карма, със собствената съдба: това беше първото условие, което окултният ученик трябваше да изпълни.

При това не трябва да си мислим, че за това помирение със собствената Карма, човек се нуждае от някаква изискана и всеобхватна теория за Кармата. По-скоро това "помирение с Кармата" беше въпрос на една своеобразна култура, на самодисциплина, въпрос на самовъзпитание. Ако Вие приемете, че от определен момент нататък, даден човек започва своето окултно развитие, неизбежно трябва да допуснете и един жизнен път преди този начален момент, през време на който бъдещият окултен ученик е живял като човек сред подобни нему хора, т.е. той е възприел тази или онази позиция в живота, усвоил е едни или други мисли, даващи му възможност чрез външни действия да упражнява дадена професия и да устоява своите жизнени позиции.

Представете си живо този човек, обграден от куп задължения, наложени му от обичаите и нравите на неговата социална общност. И от

този момент нататък, категорично би могло да се приеме, че този човек, който престане да е в хармония със своята общност, който изневери на своите предишни задължения, този човек няма да получи един истински импулс за окултно развитие.

По правило, призованите към окултно развитие хора, имат необходимите качества да изграждат адекватни жизнени позиции и да се приспособяват добре към наложените от епохата нравствени и обществени задължения. И точно в умението и способностите на човека за изграждане на адекватна жизнена позиция, точно в признатия от него кръг на задължения, точно тук всъщност е разположена позитивната Карма на човека, в която той е поставен. Точно тук се отпечатва неговата Карма.

Така, че първото условие, което се възлагаше на този човек така да се каже, напускащ естествената си жизнена позиция и поемащ към изучаването на духовния свят беше следното: Той трябваше да запази и да не променя своята Карма; т.е., той трябваше да обещае пред себе си и пред тези, които му помагаша за да се издига в окултния свят, забележете добре това, да обещае преди всичко, че няма да използва преимуществата си от окултното изследване за подобряване на своята външна жизнена позиция; а ще насочва волята си така, че един страничен наблюдател да не може да забележи каквато и да е разлика между поведението на окултно развиващия се човек преди, и след неговите първи стъпки в окултното обучение.

С други думи: Човек да не променя външния физически план на живота чрез придобивките си от окултното познание. Да, това е помириеното със собствената Карма, това е отказът да се използват окултни средства за постигане на предимства в непосредствения външен живот на човека.

Ние ще видим по-нататък, че до истинския напредък във външната жизнена позиция може да се стигне и по един съвсем обикновен път. "Ти си длъжен да не използваш твоето окултно развитие като един трамплин за издигане във външния живот, ти си длъжен да живееш по онези правила, според които си живял и преди окултното обучение."

Това изискване беше постоянно отправяно към онези хора, които тепърва започваха своето окултно развитие. То беше и едно предупреждение, една забрана за използване на окултните средства в името на каквито и да е егоистични цели.

Вие трябва да разберете тези думи точно и буквално: от тях нищо не може да се отнеме, към тях нищо не може да се прибави. И тогава ще забележите, че тези думи се отнасят всъщност към онова, което окултният ученик поема върху себе си като своя Карма, с произтичащите от нея действия и задължения.

По този начин обаче от целия окултен стремеж се изключва егоистичната човешка воля. Дори и само този факт предизвиква вече известна промяна в душевното настроение на човека. Замислете се: Досега целия външен кръг от задължения, самата жизнена позиция в обществото беше за окултния кандидат единственото, на което той можеше да се посвети, единствения свят, в който той живееше. И сега той твърдо се задължава да живее в този свят, да живее в него според предишните правила. Но забележете, че точно този предишен свят и точно тези предишни правила му дадоха възможност да спести сили за своите окултни и духовни стремежи.

От тук нататък за този човек се прокарва една граница между две силови сфери, в които той може да действа еднакво добре. От тук нататък пред него се открива един свят, към който до сега той не е проявявал никакви интереси. Това е извънредно важно. Защото новият жизнен преход за всеки човек започва тогава, когато в него се пробудят нови интереси, интереси които постоянно искат да утвърждават своята собствена територия, своята собствена власт. По начало нещата бяха така устроени, че онази душа, която обитаваше целия сетивен свят на човека, целия му кръг от интереси, сега се издигаше към един свят, в който преди това човекът не беше стъпвал. Ето защо в древните Мистерии и в окултните школи изключително строго се държеше на това, човек да не влиза в никаква колизия, в никаква дисхармония с външния свят на своите интереси. Затова и от ученика най-строго се изискваше да изпълнява задълженията, налагани му от професията, семейната общност и държавата; и тези хора които показваха, че не искат да се съобразяват с това, които се отклоняваха от своите външни задължения, те просто не бяха допускани до окултните школи.

С всичко това, аз Ви описвам добре известни факти от досегашното окултно развитие на човека. От тях Вие лесно можете да разберете, че онези хора, които в едно или друго отношение се отклоняваха от общо приетия ред, изобщо не бяха приемани в окултните школи.

Но второто условие, което влизаше в съображение тук, беше далеч по-трудно. Нека да си представим за миг онзи човек, който обещавахе всичко това пред себе си и пред своя учител. В този случай той трябваше да си каже: "Аз не трябва да допускам, щото в моята воля тъй както тя се проявява на физическия план да се влива това, което получавам като резултат от моето окултно развитие." С изключение на волята, всички останали човешки качества и сили, можеха да се прилагат в окултното изследване. Волята беше свързана с онова обещание, което вече знаем, но всички останали средства, употребими на физическото поле, т.е. неговата разсъдъчна сила, неговата фантазия, памет, неговите емоции, всички тези

средства, с които по-рано човек действуваше във физическия свят, тях той можеше да прилага и сега, в този физически свят.

Нека да вземем например разума. Разумът е онова качество, онази сила на душата, която ни прави способни да разграничаваме, да изграждаме съждения над житейските факти. Без този разум, ние не бихме могли да се справяме с физическата страна на живота. Ние използваме този разум така да се каже на всяка крачка. И когато един човек ставаше член на дадена окултна школа, той успяваше да прилага резултатите от окултните си изследвания, окултните си опитности, непосредствено във външния физически план на своя живот. Но по отношение на волята те не трябваше да се прилагат в никакъв случай. Стига да овладява волята си, човек можеше да се обръща към хората от своето обкръжение с всички онези средства, които той извличаше от окултното обучение. Резултатите от своите окултни опити той можеше да влага в опознаването на света, в съзерцанието на минералното, растителното и животинското царство, в съзерцанието на обикновения сетивен свят, там да, но не и в своите действия, не в своите волеви решения.

Вие разбирате, че по този начин, чрез тази постоянна самодисциплина, се целеше изковаването на един особено силен характер у окултиста. Защото съвсем естествено е, че когато човек се сблъсква с други хора в тази или онази ситуация, той ще приложи това което знае, включително и по отношение на един умствено непълноценен индивид. Да, това е най-естественото за човека.

Истинският окултист обаче не е в състояние да извърши нещо подобно. Наистина, със средствата от окултното обучение, той може да подсили своето познание и да вникне по-добре от преди в характера на един срещнат човек, да разбере че този човек е морално и умствено непълноценен; и да насочва правилно въздействията си спрямо него, защото той е поел задължението да не подобрява своята собствена, но не и чуждата жизнена позиция. Той не е поел задължението да изключва своята воля, когато има нужда да се направи нещо за един друг човек. Обаче по отношение на това, което върши за самия себе си, той е поел задължението, да се помири със своята Карма и да не прибегва до средствата, които окултното обучение му предлага.

Нека да вземем един конкретен случай, а именно когато в окултната област някой постигаше тази степен, за която аз говоря сега. Ако този някой не беше станал окултист, може би щеше да срещне един друг човек, за който не би познал, че е един морално непълноценен човек, така че той малко или много би се излъгал в него. Напълно вероятно е, че това би могло да се случи и то става всеки ден: представяме си например един човек много по-добър, отколкото е той всъщност.

Като окултист, човек много често изпреварва своето време. Той лесно може да разпознае известна непълноценност у даден човек, обаче неговото съзнание е изпълнено преди всичко (аз моля този израз "преди всичко" да се чуе и да се схване правилно) със задължението, тези окултни познания да не се прилагат за подобряване на личната жизнена позиция. Да, окултистът среща такъв човек и си казва: този е един непълноценен, един неравностоен човек, обаче спрямо него аз трябва да се отнасям така, както бих се отнасял и по-рано. Аз трябва да го търпя и понасям по същия начин, както бих го търпял и понасял преди да получа окултното познание.

Сега Вие ясно и недвусмислено виждате, каква мъчителна резигнация е длъжен да упражнява окултистът още при своите първи стъпки; как той е длъжен да разграничава това, което може да познае без окултните средства, от онова, което окултните средства бързо биха превърнали в негово предимство. Ето защо един окултист лесно би могъл да мине за глупак в очите на даден човек, който поради своите естествени дарби или поради особено стечение на обстоятелствата, е имал шанса да отгатва умствената, както и морална непълноценност на другите хора. Изобщо едно много разпространено явление е, че поради благоприятни житейски обстоятелства или поради някакви други причини, доста хора проникват в онези области на живота, в които прониква и окултистът, обаче той твърдо е обещал да не се възползува от никакви окултни средства. Разбира се, винаги може да се случи, един човек да обещае, но да не удържи на обещанието си. Това е негова лична работа. Да, начеващият окултист лесно може да мине за плиткоумен наивник, защото се остава да бъде измамен от първия срещнат човек. Но това в никакъв случай не трябва да подвежда към заключението, че този външно наивен човек не разполага със свои собствени средства за проникване в душите на другите хора.

А сега идва ред на една втора степен: да насочим нашия разум към външния физически свят, и то след като вече сме изключили волята и егоизма. В току що описаната степен учениците прекарваха значителна част от своя живот. Не по-малка част от живота си те трябваше да отделят за изграждането на такова отношение към света, което без каквито и да е особености и отклонения в биографията да подтиква към разумно, интелектуално изучаване не само на другите хора, но и на останалите природни царства, и то в много по-задълбочен вид отколкото преди. Така се постигаше не само една здрава самодисциплина, не само предимствата, които Духът можеше да предложи на човека, а той да ги впрегне в служба на егоизма, и по този начин учениците постигаха един съвсем друг напредък на душата.

Но тъкмо защото интелектът измества волята и така да се каже започва да ръководи човешките действия, тъкмо затова силата на този интелект остава недоразвита и не може да се сравнява с интелекта, който се обособява сам за себе си, като един вид химически екстракт от волевата активност. И когато човек сам отстрани себе си от такива области, в които е навлязъл чрез своя интелект, но и чрез подтискане на своята воля, тогава този човек придобива съвсем особени и фини качества. Интелектът става извънредно остър и проникателен. Разсъдъчната сила, както и способността да се разграничават и нюансират нещата, постоянно нарастват. И по този начин ние завършваме и втората степен на окултното развитие, а именно тази, която бихме могли да определим като "грижа за еманципираният от волята интелект", а още по-добре, като "грижа за еманципираният от егоистичната воля интелект".

Обаче следващата крачка беше тази: след като за един продължителен период от време, човек е прилагал своя интелект по най-правилен и изискан начин, сега да се откаже от него, да се откаже от интелекта. Вие разбирате, че сега идва нещо много по-трудно, сега човек трябва да се научи да разсъждава, тъй както е правил това преди своето окултно обучение. Спрямо външният физически свят, той трябваше да прилага само онези сили на интелекта, които е прилагал и по-рано. И всичко, което човек бе извоювал за своя интелект, всичко, което бе превърнал в огромни преимущества на Духа, всичко това сега човек трябваше напълно да изключи от своята духовна същност, с други думи да се заеме с чисто научни проблеми. Човек трябваше да отстрани от себе си всичко, към което бе устремен толкова дълго време с цялата си енергия, да изтръгне от душата си укрепналите сили на интелекта, и да си каже: "Докато се намираш във физическия план и доколкото напредваш по твоите земни пътища, ти трябва да разсъждаваш, както разсъждаваше преди твоето окултно развитие, да се държиш според твоята степен на развитие."

С други думи, човекът трябваше да се върне назад, да стане онзи глуповат човек, какъвто той беше преди изострянето на интелекта. И какво трябваше да се случи сега с този интелект, който човек отклонява от себе си? В продължение на доста време човек прилагаше този интелект, но за напред той не трябваше да го прилага. Като изключим непосредственото прилагане на интелекта, какво стана с резултатите, с последиците от интелекта и разсъдъчната сила? Стана това, че тогава те нахлуха в нашата памет, в нашето спомняне. А това именно е и следващата стъпка: Всичко, което човек беше изучил чрез своята интелектуална, разсъдъчна сила, всичко то трябваше да навлезе в сферата на неговата памет. Той не трябваше да напредва повече в областта на културата, нито пък в едно усъвършенстване на интелекта. Съвсем не!

Все по-настойчиво той трябваше да търси в своите спомени това, което неговият остър и дисциплиниран интелект вече беше вложил там. И това, което беше извоювал за своя интелект, трябваше да му изглежда като нещо, което той си е представял преди десет или двадесет години, не като нещо, което действа сега върху сетивата и съзнанието, а като нещо, за което човек просто си спомня.

Виждате ли, в такива окултни школи, като например питагорейската, или други предноазиатски мистерийни центрове, учениците се подбираха преди всичко според верността си към клетвата: Да не допуснем проникването на егоистичната воля във сферите на интелекта. Затова и тези ученици продължително време бяха възпитавани по такъв начин, че да разграничават нещата възможно най-точно и прецизно, а след това отново да възприемат онези разсъдъчни способности, които са валидни в обикновения външен свят. Окултните школи, възникващи в древността и Средновековието залагаха изключително много върху това първоначално изостряне на интелекта, на силата на разума.

По-нататък ученикът трябваше да положи и една друга клетва. Това второ тържествено обещание, с което се натоварваха самите ученици и техните учители, беше: Ние ще престанем да оценяваме нещата във физическия план чрез онези съждения, които сме усвоили благодарение на интелекта. Но учениците не трябваше да се отнасят критично също и към ученията на своите учители. Беше им разрешено само да сравняват това, което техните учители изнасят пред тях, с онова, което самите те бяха вече усвоили с предишната си разсъдъчна сила.

Те не трябваше да упражняват критика, а да се превърнат в такива слушатели, които могат само да сравняват това, което чуват сега, със своите предишни опитности, добити с изострения интелект. Всичко това принадлежеше към следващата степен от окултното развитие и тя можеше да се назове: "Изключване на интелектуалните сили и ограничаване на вътрешния душевен живот в сферата на спомнянето." Обаче необходимо беше да се добави също и това, което в образи и символи фантазията извличаше от тази сфера на спомнянето, от всички тези съждения, понятия и идеи, които лежаха вътре в нея.

Именно паметта и фантазията бяха тези душевни сили, които сега встъпваха в своите права. Тези душевни качества бяха длъжни да се превърнат в една единствена валидна сила, и те го постигнаха като сами се отделиха и обособиха от останалия душевен живот, недопускайки вече предишната намеса на интелекта.

По този начин ученикът поемаше към една следваща степен от своето окултно развитие. Сроктът, който учениците имаха, за да минат през тази степен, изглеждаше изпълнен най-вече чрез това, че окултните познания бяха изнасяни пред тях по един нов и съответстващ начин, като учения,

като теософия; а също и чрез това, че учениците оставаха сами срещу онова, което учителите изнасяха пред тях, сами с онези разсъдъчни сили, извлечени сега от техните собствени спомени.

Разбира се отделните Мистерии предвиждаха различни срокове за окултното развитие на своите ученици и тези срокове бяха съобразени с известни особености и степени от развитието на човечеството. В окултните школи това, общо взето, продължаваше доста дълго време.

Следващата подробност, към която окултният ученик се обръщаше, беше тази, че с всички предоставени му сили, той се устремяваше към това, да заличи от съзнанието онези спомени и фантастни символи, как то и добре забележете онези идеи и понятия, усвоени чрез неговото собствено себе. В действителност това беше една извънредно тежка задача, и трудно е да си представим, че един ученик би могъл напълно да се справи с нея. И все пак Вие бихте могли да си изградите една представа за това, как учениците се справят с тази задача а именно чрез собствените си сили ако вземете предвид, че по отношение на външни действия, тези ученици бяха свикнали да обуздават своята воля, така че те притежаваха могъщо само обладание и такава дисциплина, които им позволяваха да се отнасят и към себе си по начина, който беше вече описан.

Поради това, че волята беше принудена да се ограничава и да не се намесва във външния живот, тя постигна здрави резервни сили във вътрешния живот на човека. Обуздавайки волята, човек се стремеше да не допусне в егоистичните си желания нито едно от онези предимства, които даваше духовното развитие. Така човек ставаше все по-силен и по-силен и точно поради това той успя да се издигне до онова решение на волята, което му позволи да подтисне и игнорира както усвоеното окултно знание, така и предишните спомени. Както се заличава една представа, която е неприложима за живота, така трябва да се заличи и това, за което сега говорим. Това беше едно безусловно изискване.

Само не си мислете, че по този начин окултните ученици приличаха на заслепени хора, на хора смазани от авторитета на своите учители. Работата съвсем не беше такава. Зависими и подчинени на авторитета са тези, които винаги прилагат обичайното си мислене, за да преценят това, което чуват. Онези хора обаче, които първо са изострили своята разсъдъчна сила, те ще разполагат истински с постиженията на тази изострена разсъдъчна сила само там, в спомнянето. Благодарение на своята памет и на цялата си фантазия, те оставят окултното обучение да действа върху тях; съвсем сигурно е, че те не са внушаеми, те не вярват в авторитета, те просто поемат в себе си това, което окултното обучение им дава, и го поемат така, както може да поема самата природа. Този е

начинът, по който окултните ученици приемат окултното обучение, стига те да са минали през описаните предварителни степени.

Да, учителите се грижеха най-вече за това, техните думи да въздействуват върху учениците както самата природа; нямаше никаква нужда те да им налагат това или онова мнение. Благодарение на изострената си разсъдъчна сила и на спомнянето, учениците бяха стигнали толкова далеч, че те заставаха пред думите както човек застава пред един Слънчев изгрев в планината, както човек застава пред едно бушуващо море, изобщо като пред едно природно явление наблюдавайки, за да се научи да го познава, но не и критично да настъпва срещу него; защото тогава той не би се научил и да го познава.

С други думи, онези ученици, които се обръщаха с известна симпатия или антипатия към даден природен феномен, те в най-малка степен успяваха да научат нещо за неговата вътрешна мощ. Окултният ученик съзерцаваше онова, което му предлагаше окултното обучение по същия начин, както човек съзерцава и наблюдава самата природа.

Но когато учениците оставаха за определено време съдържани и безучастни, така че в действие бяха само спомените, фантазията и паметта, а интелектът беше насочван само към външната професия в живота, тогава те навлизаха в периоди на вътрешно душевно спокойствие, забравяйки своите собствени сили и умъртвявайки своите собствени постижения. Едва когато от съзнанието бяха премахвани всякакви представи и спомени от досегашния окултен живот, само тогава за учениците настъпваше момента на съвършеното душевно спокойствие.

В известно отношение душата оставаше празна, и точно поради това, че тя оставаше празна и пуста, поради това, че от тази душа бяха изхвърлени егоистичната воля, егоистичният интелект, егоистичната памет, точно поради това тя се отваряше пред един действително нов свят. И съвсем наложително и необходимо беше, този нов свят наистина да навлезе в човешката душа.

А сега Вие трябва да се доближите до факта, че в освободената от всякакъв егоизъм душа наистина навлиза един нов свят. Един съвършено нов свят. И Вие не бива да се учудвате пред особената характеристика на този нов свят. И в какво се състоеше необичайното, особеното? Особеното е това, което е в противоречие с досегашните изживявания на даден човек. Защо хората отблъскват това или онова в света? Огледайте се наоколо, когато става дума за нещо; хората отхвърлят нещо и казват: "В това, което тук се твърди, има някакво противоречие." С други думи, според досегашното рутинно мислене се смята, че спрямо един друг човек, който изнася определени неща с известно превъзходство, веднага сме в правото си да изтъкваме едно или друго противоречие.

Обикновено публичното разискване на определени теми от живота се изчерпва в изтъкване на противоречия. "Да, това сигурно е грешно казват хората тук има някакво противоречие." И по този начин хората опровергават много неща от живота. Ние срещаме противоречията, когато се натъкнем на нещо, което няма нищо общо с нашия досегашен свят, с нашите досегашни опитности. Все пак ние трябва да разберем, че когато се изправим пред един нов свят, е необходимо да се помирим с известни противоречия и да сме в състояние да кажем: Да, тук има противоречия. И така трябва, защото този свят не би бил никакъв нов свят, ако той съвпаднаше с предишния свят.

Ето защо Вие не трябва да се учудвате, че още първата характеристика на този свят, в който човекът навлиза след степената на "забравата", света на душевното спокойствие е възможна само с такива думи, които са в противоречие с обикновения свят, в който ние живеем.

Три са нещата, които човек узнава, след като е стигнал да този етап на окултното обучение. И да характеризираме тези три неща, тези три опитности, ние можем само като прибегнем до такива думи, които вече са в противоречие със самите себе си и с всичко, което човек знае за външния свят. Защото, когато човек наистина навлезе в това, което можем да наречем свръхсетивен свят, той се среща именно с тези три неща.

Първото от тях, което човек се научава да разпознава, е "скритата, неизявена светлина". Огледайте се наоколо в света и ще се съгласите, че същността на светлината е тъкмо тази да се открива, да се изявява. Обаче първото нещо, което човекът трябва да се научи да разпознава в свръхсетивния свят, това е неизявената светлина, мрачната светлина, светлината, която не свети.

Второто, което човек се научава да разпознава в свръхсетивния свят, е "скритото, неизговорено слово". В обикновения свят не може да съществува една дума, която е неизговорена. Една неизговорена дума не е никаква дума. Затова и твърдението, че второто нещо, което човек намира в свръхсетивния свят, т.е. Неизговореното слово, това твърдение е едно пълно противоречие.

И накрая третото, това е "съзнанието без какъвто и да е външен обект". Спомнете си само, че когато развивате определено съзнание, когато Вие знаете това или онова, в този случай Вие винаги имате един предмет, един обект на знанието. Обаче съзнанието, което ни пресреща като третата особеност на свръхсетивния свят, е съзнанието без предмет, съзнанието без обект.

Когато след необходимата подготовка ученикът навлиза в същинската област на окултизма, той среща тези три неща, и ние видяхме, че те могат

да бъдат описани единствено с абсурдни и противоречиви думи. Точно те са първите три окултни неща, които ние срещаме в свръхсетивния свят.

1. скритата, неизявена светлина
2. скритото, неизговорено слово
3. съзнанието без какъвто и да е външен обект

И най-забележителното събитие за начеващия окултист е, че той трябва да се приобщи към такива неща, които спрямо досегашното му знание, изглеждат абсурдни и пълни с противоречия. Едва в мига, когато човекът успее да свърже част от своите вътрешни изживявания с тези три идеи: Неизявената светлина, неизговореното слово и съзнанието без външен обект, едва тогава той става истински окултист, едва тогава окултният кандидат действително поема по пътя на окултното познание.

ТРЕТА ЛЕКЦИЯ

Кристияния, 5 юни 1912

Скъпи теософски приятели!

Вчера обърнах вниманието Ви върху това, че след като премине през необходимата подготовка, за която вече стана дума, окултният ученик се натъква на такива изживявания, които бихме могли да опишем единствено с несъвместими и противоречиви думи. Преди всичко ние назовахме три такива изживявания: 1. скритата, неизявена светлина, 2. скритото, неизговорено слово и 3. съзнанието без външен обект.

Необходимо е макар и с немалки усилия да свържем някои наши идеи и понятия с тези три изживявания. Начинът, по който човек мисли в обикновения живот и преди всичко в естествените науки, този на чин на мислене, е изцяло свързан с човешкото физическо тяло. Обаче в процеса на мисленето, това физическо тяло далеч не е единственият актьор, единственото действащо лице, то е само инструментът, с който човек трябва да си послужи, за да почерпи знание от заобикалящия го свят. Всичко, което изобщо стига по този път до човешкото съзнание, е предмет на ежедневно познание, предмет на естествените науки. (По-късно ще имаме възможност да посочим, че някои науки като напр. етиката, социологията, юриспруденцията не отговарят на това, което твърдим днес; то важи по-скоро за основните клонове на естествознанието.) И това знание не може да се придобие по никакъв друг начин, освен чрез инструмента на тялото, а именно чрез инструмента на човешкия мозък.

Когато окултният кандидат мине през опитностите, за които вчера стана дума, той стига преди всичко до там, че може да мисли без да си служи със своя мозък. Естествено, за днешните материалисти това е една изцяло абсурдна постановка. Обаче нещата стоят точно така. Окултистът, който е минал през определени окултни и езотерични упражнения се

убеждава в това от своите вътрешни опитности. Защото цялото знание, което ни дава външната наука, е призрачно и недействително, то е в известен смисъл безжизнено спрямо онези образи, които нашата душа може да изтъче, ако тя се освободи от физическия мозък.

И от теософска гледна точка, веднага би могло да се каже, че един такъв човек, който е освободен от инструмента на своето физическо тяло, продължава да работи в душата си, като си служи с инструментите, заложен в неговия астрален и в неговия Азов организъм.

Онези неща, които сега нахлуват в душата, притежават много по-голяма вътрешна сила, много по-голяма жизненост, отколкото рутинните мисли, извлечени както до сега от външните предмети; освен това тези неща се отличават и с друго те ни позволяват сякаш да се обгърнем с една най-фина субстанция. И ние не можем да изразим всичко това, освен като си представим една струяща, преливаща светлина; не светлината, която човешкото око възприема, а тъкмо онази разливаща се най-фина субстанция, в която сме потопени като в едно разлюляно море. Да, тя се усеща вътрешно, и ако човек наистина я усеща, той навлиза сякаш в небитието.

Обаче, ако един човек наистина се усети потопен в този елемент, той далеч няма да твърди, че се намира в едно небитие, в едно нищо, защото спрямо цялото досегашно знание, този елемент има едно изненадващо въздействие. Това въздействие е подобно на нещо, което ни разкъсва и разлива из целия Космос, ние сме като разтворени в този странен елемент, като разпадащи се в нашето собствено устройство, изгубвайки почва под нозете си, изгубвайки всички опорни точки, които сме имали във външния материален свят. Да, точно това става. И докато е така разпръснат из целия Космос, човек усеща това, което може да се нарече: струяща, разливаща се, неуловима от сетивата духовна светлина. Това е вътрешното изживяване, до което достига всеки окултен кандидат.

Но ако окултният кандидат, който се сблъсква с това изживяване, е вътрешно слаб и не е научен да мисли правилно в живота, тогава той се изправя пред едно трудно препятствие. При това онази подготовка, за която вчера говорихме грижливото култивиране на висша разсъдъчна сила тази подготовка сега е налице. Обаче докато навлиза в този елемент, за окултния кандидат ще е от полза не това, което е усвоил чрез интелекта, чрез разсъдъчната си сила, а самата здрава и целомъдрена дисциплина, която ученикът е при добил, докато изостряше своя интелект. Защото в известен смисъл тогава действуват не мислите, а възпитателните сили на нашето собствено Себе, предоставени ни чрез мислите. Тези възпитателни сили продължават да действуват и тогава ние виждаме наоколо си не само една скрита, разливаща се светлина, но и възможност, в този променлив и странен елемент да възникват такива

вътрешни образи, за които, много добре знаем, не разполагаме с никакви възприемателни сетива, и че те възникват тъкмо в този елемент, в който сме потопени самите ние.

И щом достигнем до едно такова състояние в живота, тогава ние не се изгубваме в тази преливаща светлина, а изживяваме в нея образи с такава живост, с такава виталност, каквата е недостижима за съновиденията и визионерството. Но в същото време докато изживяваме тези образи, ние откриваме, че им липсва всичко онова, което отличава външните възприятия. Тук ние не можем да открием нищо от онези качества, които възприемаме чрез сетивата; но пък можем да открием, и то в подчертана степен това, което изживяваме тогава, когато изграждаме нашите мисли. Само че тези мисли не са просто онези мисли, които ние получаваме от външния свят, а по-скоро образи, укрепващи и добиващи реалност в своите собствени форми.

И това е първото, което окултният кандидат изживява и което все по-силно изпъква в хода на окултния живот. В началото то е неуловимо и слабо, така че ние трябва да се задоволяваме с нещо много по-незначително. После обаче, чрез всичко това ни се дава нарастващото познание за един свят, разположен зад видимия сетивен свят. И по този начин ние узнаваме нещо твърде особено. Ние узнаваме, че всички онези сили, даващи ни възможност за подобни изживявания, изобщо не се намират в сферата на нашия земен живот, нито пък в земните закономерности. Ние забелязваме, и то съвсем точно, че всичко, което ни позволява да размишляваме като земни човеци върху проблемите на естествените науки, е вложено в нас като сили, принадлежащи на Земята.

Вие знаете особено като теософи, Вие знаете това че преди да приеме сегашния си земен облик, човекът е минал през многократни преобразявания. През Цялото това време Земните сили неотклонно са действували върху него. Неговият мозък и неговите сетивни органи са формирани чрез неотклонното действие на Земните сили. И ако ние искаме да си обясним окото, ухото или самия мозък, каквито са те днес, тогава трябва да кажем: В началото на Земното развитие, тези органи бяха нещо съвсем друго. В хода на Земното развитие върху тези органи действуваха Земните сили и те им придадоха тяхната сегашна форма. И когато размишляваме в ежедневиия живот или пък върху проблемите на естествените науки, тогава ние вкарваме в употреба всичко онова, което тези органи и този наш мозък имат от Земните сили. И щом сме увлечени в някакво изследване или в някаква външна дейност, ние всъщност черпим от това, което сме получили от Земните сили. Независимо дали пред нас е един обикновен човек, който вижда, възприема и след това подрежда нещата от сетивния свят, или пък учен, наведен над своя микроскоп, или наблюдаващ звездите от своята обсерватория, и в двата

случая човек си служи с тези качества на сетивата и мозъка, които произлизат от Земните сили. Обаче това, което имаме като формиране на нашия мозък, това, което ни позволява да подходим към мозъка така, че той да излъчи навън от себе си по-висшите членове на човешкото същество, и това, което току що описахме като напираша духовна светлина; всички тези неща не са възникнали от земни състояния и от земни причини, а са наследство от онези сили, които действуваха върху човека, преди още Земята да беше станала Земя.

Нека да припомним, че преди сегашното си планетарно въплъщение, Земята беше преминала през своето Лунно, Слънчево и Сатурново състояние. От това Сатурново, Слънчево и Лунно състояние далеч не възникваха такива сили, които можеха да направят човека годен да възприема чрез своите сетива, или пък да изпълва сетивните си възприятия с мисли. Обаче всичко, което ни освобождава от този сетивен и мисловен труд, от науката и т.н., всичко което ни прави годни да изнесем навън от себе си по-висшите членове на човешкото същество: етерното тяло, астралното тяло и Аза, и то така, че те да са достъпни за нас в напирашата духовна светлина; всичко това ние носим в себе си като наследствен дар от Сатурновата, Слънчевата и Лунната епохи. То идва от пред-Земните епохи и изобщо не може да бъде открито в следващите, по-късни периоди от Земното развитие.

Когато един ден науката ще напредне достатъчно, за да схване истинската природа на сетивата и мозъка (а тя ще го направи, макар и в едно продължително развитие), тогава тя ще бъде извънредно горда от свое то постижение. Обаче днес е обяснимо само онова мислене, което произхожда от земни отношения и е валидно само за земните отношения. Самият мозък, в своето цялостно устройство и функциите на сетивните органи, никога не могат да се обяснят със Земните сили. И за да обясним истинската активност на нашите сетива и на нашия мозък, както и това, което им дава тяхната днешна форма, ние неизбежно трябва да припомним до теософското познание за Сатурновото, Слънчевото и Лунното състояние.

Тези предишни състояния на Земната планета, т.е. съхранените техни сили, проявяват своята могъща активност само доколкото човекът не си служи със своя мозък и със своите сетива; тези сили, които ние сме наследили от Сатурн, Слънце и Луна, са значително отслабени и възпрепятствувани чрез това, което Земята със своите сили е успяла да направи от мозъка и сетивата. И когато се окажем всред напирашата духовна светлина, всичко, което можем да открием там вътре, ние ще го усещаме като нещо сходно с мислите. Обикновено това, за което мислим, поражда у нас чувството, че ние мислим за него сега, докато в нашия случай изживяването се явява по съвсем друг и различен начин.

Това е извънредно важно. Образите, за които сега аз говоря, се явяват на ясновидеца ако той е достатъчно напреднал преди всичко и именно като образи; само в определени случаи те наподобяват мисли, но не онези граматични мисли с начало и край, а мислите, които са приютени в нашите спомени, в нашата памет.

И сега Ви става ясно, защо ние трябва да игнорираме нашия интелект и защо сме принудени да пристъпим към постигането на яснота и изостреност на спомените.

Така е, защото ние трябва да се доближим до усещането, че това, което се носи из обширното море от духовна светлина, поражда образи и те могат да бъдат възприети само като образи, извлечени от спомените. Не се ли достигне до яснота и точност на паметовото богатство, на паметовите възможности, тези образи биха се изплъзвали на ясновидеца, и той би оставал съвсем сам всред подвижното вътрешно море от светлина.

Фактът, че променливите мисловни образи могат да се възприемат във вътрешното море от светлина, се дължи на това, че ние сме изострили нашите паметови възможности и то по такъв начин, че възприемаме явленията не с интелекта, а чрез силите на паметта.

Обаче с това далеч не е казано всичко. Тъкмо онази енергия, която възприемаме по този начин чрез паметта, тъкмо тя ни довежда до състоянието да се вглеждаме и съзерцаваме в отдавна преминатите степени от нашето развитие степените на Луна, Слънце и Сатурн. Но образите, които сега възприемаме като израстващи от спомените представи тези образи не са нито единствените, нито пък най-забележителните. Ние възприемаме и още нещо, което действа върху нас с могъща сила и ярост, нещо което макар и да зная, че е само едно променливо мисловно излъчване, ни причинява страдание и наслада; то започва да ни пробужда и гори, вкарва ни в мъчителни болки, но и в състояние на блаженство.

И сега възниква въпросът: какво забелязва окултистът, щом се изправи пред тези особени образи в разлюляното море от светлина? Сега той може да ги обхване с интелекта, сега той се нуждае вече от паметта си. И така, какво забелязва окултистът? Виждате ли, окултистът забелязва нещо, само ако преди това той е вникнал в мислите на различни философи.

И тогава пред духовния му поглед идва познанието, че истинските мисли на философите са само сянкovi образи и отражения, само отблясъци на това, което сега той възприема тъй живо в напирашката духовна светлина.

Ето че дойде времето, когато Вие можете да разберете как стоят нещата с философията в нашия свят. Цялата философия в този наш свят е

не друго, а един сбор от мисловни конструкции, от идеи, които са проникнали в нашия физически свят, макар и те да имат своя истински произход в надсетивния свят, от където ясновидецът може да ги наблюдава в първичния им вид. Философът обаче не може да възприеме това, което лежи зад неговите собствени идеи и образи, и което чрез тях той смъква в своето физическо съзнание. Той получава само идеите, само образите. Окултистът винаги може да посочи първоизточника на онези велики философски идеи, които някога са имали определена роля в развитието на света. Философът вижда само мисловните отблясъци и сенки, окултистът реалния и жив елемент на светлината, която гори зад тях. Но от къде идва тя?

Тя идва като един остатък от епохите на Сатурновото, Слънчевото и Лунното развитие. Макар и човекът най-общо казано да отслаби силите, които се вливаха в неговия мозък от тези древни епохи, все пак у не го бе съхранен значителен остатък от пред-Земни сили, благодарение на които можеха да се доловят поне сенки и отблясъци от духовната светлина. Силите, които действуват в мозъка на философа, не са Земни сили. Те са един слаб и немощен отблясък на пред-Земните сили. Но философът не съзнава тази важна подробност, че в неговия мозък диша едно наследство от прадревните епохи на минали Земни въплъщения, и че това наследство доколкото то е живо си служи с неговия мозък като със свой инструмент.

Но ако по време на Земното развитие не бе станало нещо съвсем определено и конкретно, нещо за което днешните философи не искат и да знаят, то в този случай, наследството не би имало никаква стойност. Ако всичко би останало просто така, сякаш Земята е превъплъщение на това, което съществуваше в Стария Сатурн, в Старото Слънце и в Старата Луна; ако Земята не би могла да предложи на човека нищо друго освен силите, с които тя разполага, поради това, че в нея все още не са заглъхнали въздействията от Сатурн, Слънцето и Луната, тогава на Земята никога не биха възникнали съмнения и размисли, каквито намираме в техния най-висш смисъл именно при философията. И философията е нещо близко на всеки един човек, защото всеки човек може и трябва да философства. Но това е така, понеже в хода на планетарните Земни превъплъщения се вмъкна една нередност: От съзидателните сили, които устроиха Земната планета, се обособи една основна сила и тя не действуваше вече като другите, а така, че бихме могли да кажем: в духовно отношение тази сила действува върху човека по същия начин, както във физическо отношение Лунната светлина действува върху Земята.

Замислете се за миг, как Лунната светлина физически погледнато отразява и препраща Слънчевата светлина към Земята. Това, което се излива върху нас като Лунна светлина, то е само отразената и препра тена

светлина на Слънцето. И това, което сега дава възможност на човека да се извиси в своето ясновидство над спомените и представите, това което му позволява да развие една или друга философия в своето физическо съзнание, то произлиза от там, че вътре в човешкия мозък намира не хаотично, а формиращо една духовна сила, идентична с онази сила на Духа, известна ни от Петокнижието като Яхве или Йехова; тя също е една отразена духовна светлина, както във физическо отношение Лунната светлина е отразената светлина на Слънцето.

Така че що се отнася до мозъка човекът не може да бъде разбран само с наследството, което той е донесъл от предишните Земни състояния. Той и неговият мозък могат да бъдат разбрани едва след като знаем, че както Луната отразява Слънчевата светлина към Земята, така и към човека доколкото той осъзнава себе си в своя мозък постоянно се излива отразена духовна светлина, която идва въвн от Земята.

Всяка инспирация, която се дава на човека не чрез неговите собствени сили, а отвън, го издига до определено философско познание за света. Характерно за него е, че то подтиква човека към търсене на първо причината за всички неща. Този е най-отличителният признак на философското мислене. Дали човек ще нарече тази първопричина "Бог" или "световен Дух" работата далеч не е в това. Обстоятелството, че иска да обхване и отнесе всичко към една първопричина, произтича от там, че в мига, когато като ясновидец човек се добере до етерното тяло, той прониква не само в нещо от предишните планетарни състояния на Земята, но и във въздействията от духовния свят, устремени към мозъка, въздействия, които могат да бъдат сравнени с тези на Лунната светлина.

Сега аз бих желал да насоча вниманието Ви към една друга забележителна подробност. Бидейки философ, човек не разполага с това, което ясновидецът възприема като способността Йога. Трябва да знаем, че в тази сила са примесени най-различни наследени сили от по-предишни състояния. Философът наистина има своите мисловни образи, но не знае, че зад тях стоят онези сили, които в пред-Земните епохи са били напълно будни и активни, и които сега можем да определим като сили на Яхве. Този философ изобщо не подозира какво стои зад неговия мисловен процес. Той вижда само отражения и сенки, които се пораждат в него поради това, че в своето етерно тяло той долавя и съгъства онази струяща духовна светлина, за която вече споменахме. Именно тя поражда мислите-сенки, от които е съставена нашата философия. Но философът не знае това. Той знае само, че е поставен и че съществува всред тези мисли-сенки.

Но има и нещо друго, нещо своеобразно в тези мисловни знаци, което после ще се окаже полезно за Вас, а именно това своеобразие, че като философ, човекът е несъзнателно ясновиждащ, че той живее в смътните

отражения на едно ясновиждащо състояние, и то без да знае нищо за каквото и да е ясновидство, така че накрая той успява да подреди и свърже всичките си философски понятия и идеи, извлечени от смътните образи-сенки, в нещо единно и цялостно, в една цялостна и завършена система. Това е същественото, това е своеобразното за философията.

Ние винаги се натъкваме на тази съществена особеност на философията. Ако обаче подхванем нещата по този начин, вътре в тези мисловни образи макар и честно и с най-голяма прилежност тогава за нас не съществува никаква възможност да открием дори и следи от Христовото Същество. Ние намираме основите на света, но не и Христос. И ако в една философия Вие намерите Христовата идея, можете да сте напълно сигурни, че тя е взета от някакви далечни източници, че тя е смъкната във философията по един неправилен и може би несъзнателен начин. Защото докато остава при своята философия, за мислителят е невъзможно да намери нещо друго, освен неутралния божествен ред. Христос той не може да намери. Няма такава философия, която да е наясно със себе си, и която в същото време да притежава Христовата идея. Това е изключено.

Но позволете да продължим нататък. Ако някой от Вас има доброто желание, нека да провери колко от истинските философи имат Христос в себе си. Вгледайте се в една такава обширна философска система както тази на Хегел и Вие веднага ще разберете, че изхождайки от своята система, Хегел не може да стигне до Христос. Неговата философия не му позволява да се приближи до никакъв Христос. Засега смятам, че това описание е достатъчно; то ни разкрива онова първо изживяване на окултния кандидат, което сравнихме със скритата, неизявена светлина.

А сега тихо и неусетно идва ред на второто изживяване. То идва така незабележимо, че много окултисти които отдавна са постигнали първата, току що описана опитност едва ли проумяват какво точно става сега. А става приблизително следното: Докато духовната светлина, която описах, обгръща човека така, сякаш той би могъл да се разлее в нея по всички посоки и да се разшири в необятното космическо пространство, то това, което в началото бихме определили като скрито, неизговорено слово, се насочва сега срещу нас от всички страни. Скритото, неизговорено слово е като нещо, което се приближава към нас от всички страни, и то в същата мярка, в която сме успели да се разширим навън в света. За онзи човек, който има такива опитности и все още не може да се ориентира добре, това разтваряне навън, това разливане навън е съпроводено с ужасен страх. Сякаш срещу нас се задават ужасяващите очертания на един цял свят и ние не можем да кажем нищо друго, освен че тези ужасяващи очертания идват към нас като един трудно разбираем език, чиито думи не се срещат никъде по Земята; език, чиито думи никога не са излизали от

едно човешко гърло. И едва след като отнемем от тези думи всеки външен шум и звук, ние постепенно проумяваме, че от всякъде сме заобиколени с автентичните и пълни със смисъл звуци на света. В началото е трудно, и тези звуци са едва доловими, но в хода на окултното обучение, с постоянно упорство и самодисциплина, ученикът навлиза все по-пълно и уверено в измеренията на един непознат духовен свят.

И тогава ние получаваме забележителното усещане: Това, което се задава срещу нас, това, което отвсякъде намира към нас, е не просто външната обвивка на един свят, а е нещо от музикално естество, нещо като звуци, проникващи дълбоко в нас. В този момент ние получаваме и друго странно усещане, и за нас то е указание, че сме на прав път. Ние имаме усещането: "Да, всъщност сега ни пресреща нашата собствена същност; този, който ни пресреща, е истинският човек. Докато живеем във физическото тяло, ние само привидно сме вместени в човешката кожа. В действителност човекът се простира из целия свят, и този истински човек се изправя сега пред нас. Истинският човек е този, който сега се задава към нас." Това е сега нашето основно усещане духовният живот нараства, после отново се свива. Благодарение на това, което сега изживяваме благодарение на това връхлитащо ни отвсякъде духовно послание ние стигаме и до една определена идея, до идеята за "скритото, неизговорено слово".

Да, всичко това е така. Но забележете сега, че човекът притежава като наследство от пред-Земните епохи не само онези сили, които формират според описанията от нас начин неговия мозък, но и наследство от сили на миналото, които сега действуват не в неговия мозък, а в неговото сърце. Човешкото сърце е един твърде комплициран орган. Както в мозъка ние откриваме не само Земяни сили, но и сили от миналите планетарни състояния на Земята макар и за външните цели да ползваме само това, което идва от Земята така стоят нещата и по отношение на сърцето. Човек осигурява своя живот чрез Земяния въздух и Земяните хранителни елементи, които той приема от силите на Земята. Но за да възприеме това, което определихме като "скрито, неизговорено слово", човек трябва да прибегне не до своя мозък, а до носителя на по-висшите му душевни заложи, до своето сърце.

Ако разчита на своя мозък, окултистът трудно може да улови духовната светлина. Но ако той здраво свърже по-висшите тела на своето същество със сърцето, тогава ще съзре напиратата, преливаща духовна светлина, ще я съзре с освободените си от мозъка душевни сили. И тогава той започва да разбира, че по-висшите свръхсетивни човешки сили бликат не от мозъка, а от сърцето. Това, което сърцето подготвя, е израстването на тези по-висши свръхсетивни сили, и то така, че човекът да разгърне не един душевен живот като инструмент на сърцето, а

душевен живот, свързан с много по-висше сърдечно устройство. Това, което във физическият план имаме като обикновен душевен живот, е зависимо от анатомичния сърдечен орган. Но ако човек успее да освободи от сърцето по-висшите тела на своето същество, тогава той ще се научи да усеща един душевен живот, свързан не с физическия сърдечен мускул и с кръвта, а с едно по-висше сърдечно устройство, с един по-висш сърдечен организъм. И когато човек възпита душата си да изживява неговите сърдечни сили които са много по-висши от тези на физическото сърце тогава той на-истина се отваря за "скритото, неизговорено слово", което го заобикаля отвсякъде.

Всичко това зависи от еманципацията на нашите свръхсетивни съставни тела, която те постигат спрямо физическото сърце. Докато възприемането на свръхсетивната светлина зависи от еманципацията на висшия човек спрямо физическия мозък, то възприемането на "неизговореното слово" зависи от еманципацията на висшия човек спрямо физическото сърце.

И точно както съществуват хора, които, така да се каже, несъзнателно носят в себе си пред-Земните сили, взели участие във формирането на мозъка, така съществуват и хора, които имат в себе си нещо от миналите планетарни въплъщения на Земята и от техните сили, взели участие във формирането на сърцето, на сърдечното устройство. И тези хора са много повече, отколкото обикновено се предполага. Ако днес не би имало такива хора, които носят в себе си тези наследствени дарове, и да работят върху тях според при чини и основания, които тепърва ще изтъкнем тогава не биха съществували никакви теософи, тогава всички Вие не бихте стояли тук. Защото причината, поради която сме тук е не друга, а тази: В определен миг от живота с теософска книга в ръка, или пък по време на теософска лекция Вие изведнъж сте усетили нещо от това прадревно наследство, нещо от силите, които са действували във Вашето сърце, преди още Земята да е имала днешния си вид. В същото време, докато теософията влива нещо във Вас, Вие вече изживявате чувства, подобни на тези, които философите имат в техните мисли-сенки. В мисли-сенки и смътни отражения, те изживяват това, което Вие несъзнавано като ясновидци на сърцето долавяте в посланието на скритото слово. И тогава Вие сте доловили навярно нещо твърде особено, защото иначе не бихте станали теософи. С истински трепет Вие сте усетили, че това външно слово е само един отзвук от нещо, което идва от сферите на окултизма и което може да се изследва само с пред-Земните сили на сърце то. Във външното слово Вие разпознавате вътрешното слово. В изговореното слово Вие долавяте отзвуци от неизговореното слово; в човешкия език и в човешките думи Вие долавяте словото на божествените светове.

Но дори и хора, които днес са несъмнено честно привлечени към теософския импулс, дори и те не винаги знаят, че в тях несъзнавано вече действа известен елемент на ясновиждане; нещата при тях са сходни с тези при философите, които се добират до смътните мисловни образи чрез несъзнавано ясновиждащия си мозък, без при това да знаят същинските източници на своето мислене. Мозъкът е много по-достъпен за Земяните сили и затова много по-лесно се превръща в един земен физически орган, отколкото сърцето, което е по-трудно достъпно за Земяните сили. От тук идва и обстоятелството, че хората особено в нашата епоха изследват Земяните закони предимно с външното си мозъчно знание и по този начин така усилват Земяната част на мозъка, че напълно разрушават надземния, свръхсетивния мозък в себе си. Но в сравнение с мозъка, сърцето е много по-трудно и слабо достъпно за действието на Земяните сили. Ето защо когато говорим за теософия, ние по-лесно намираме достъп до човешката душа, отколкото с помощта на философията. И ако хората не пренасят в областта на чисто материалните интереси онова, което може по този начин да се открие на сърцето им, те винаги ще са възприемчиви към теософските истини.

Тези теософски истини могат да бъдат разбрани от всеки, с изключение на хората, които под една или друга форма са прекалено ангажирани с външни, материални интереси независимо дали те са чисто теоретични или практични. Няма да ги разберат само хора, които имат усет единствено за външните, материални интереси. И за тези хора, това, което сърцето е длъжно да разгърне, за да стигне до теософията, всичко то остава скрито в непрогледен мрак.

Ето защо, за да разбира философията, човек трябва да притежава още нещо и да се справя със своеобразните отражения и сенки, за които вече говорихме; или с други думи, той трябва да "дресира" своя мозък и да го настрои към онези по-фини мисли, които са отражение на висшите, надпсихични сили. Но Вие много добре знаете, че само в изключителни случаи хората дресират своя мозък по този начин. Докато за да се вникне в теософията, не е необходима никаква подготовка. И за да разберат това, което окултното изследване им предлага след като окултният изследовател е еманципирал от мозъка и сърцето своите по-висши сили хората далеч не трябва да се отклоняват от досегашния си външен живот. Дори най-обикновеният и непретенциозен човек има сили, които са му достатъчни, за да вникне в теософията. Тук няма нужда от научна подготовка, от научно образование. Всеки може да разбере определени теософски истини, стига да не се изправя пред тях с предубеждение. Защото тези теософски истини съществуват и в най-обикновени изживявания, тъй както напр. "неизговореното слово" съществува в

мислите-сенки; а не само когато човек постига независимост на своите душевни сили в свръхсетивния мозък или в свръхсетивното сърце.

В стремежа си да намерим правилни и логични изрази за някои понятия, е необходима известна запознатост с определени термини: Например, да изразим какво точно се постига в сферата на свръхсетивното сърце. Обаче в теософията не се влиза по този начин. Най-важните теософски истини практически могат да се облекат в елементарни и прости понятия и Вие добре знаете колко малко се изисква за едно задоволително вникване в основите на теософията. Разбира се това, което ние най-често изнасяме, далеч не е пред назначено за самодоволни, семпли и непретенциозни души, така, че то не може да породи веднага истинското вътрешно убеждение. Но до такова убеждение винаги може да се стигне. При една здрава душа, при една душа, която не боледува от материални грижи и интереси, това убеждение винаги ще се намери в нея.

В нашата културна епоха преди всичко е необходимо да предпазим теософията от неоправданото посегателство на официалната наука, която само привидно стои на здрави основи. Ние трябва да изнасяме пред света елементарните и прости теософски истини по такъв начин, че те да изглеждат достъпни за всяко ясно и правилно мислене. Впрочем, последното трябва постоянно да се изисква от хората. Едно ясно и правилно мислене винаги може да установи, че не съществува такава истина, която да е в противоречие с теософията. Но едно такова мислене съвсем не се шири сред хората, напротив, аз бих искал да кажа, че е извънредно трудно да се постигне. Днес са особено разпространени повърхностните научни предубеждения, и то не тези, които почиват на личното убеждение, а тези, които се основават на неоспоримия външен авторитет.

И ние виждаме колко често се срещат хора, които се чувствуват ориентирани в определена научна област и поради това вече се смятат за така напреднали в своето мислене, че могат да проникват дори и в отношенията на теософията спрямо науката. Но това все още не става, защото ясното и правилно мислене далеч не е толкова разпространено, както на нас може да ни се струва. Определени науки днес могат да се разви ват благодарение на едно явно неправилно мислене, на едно мислене, което е култивирано в тесните рамки на дадена научна дисциплина, вън от която то е безпомощно.

Да, днес един литератор, един пищец човек, спокойно може да публикува това или онова, именно ако не е напреднал в своето мислене. Но дали зад съвременната псевдо-духовна продукция се крие едно ясно и правилно мислене до това човек обикновено не достига, тъй като, в известен смисъл, му липсват оценъчни възможности. Важното е не да

боравим с първокласни оценъчни възможности; достатъчно е да притежаваме един вид инстинкт за това. И все пак дори едно нищожно усилие в окултното обучение, една запознатост с окултните сили, неимоверно усилва тази оценъчна възможност.

А сега, позволете ми да направя едно малко отклонение към току що казаното. Мисля, че то добре ще илюстрира и потвърди как човек може да се сблъска с твърде особени неща, ако притежава дори в нищожно количество нещо от тези оценъчни възможности. Това, което бих желал да разкажа, е едно съвсем незначително изживяване, и все пак в него има нещо особено.

Вчера преди обяд аз минавах по една улица. Неволно погледът ми попадна в един кът от витрината на голяма книжарница. И ето, че изведнъж нещо ме бодна като че ли ме ужили пчела. Всъщност аз тъкмо обмислях, духовно обмислях днешната лекция. И без да искам, проявих любопитство: Какво стана? Какво ме прободе така неочаквано? Преди всичко не бях наясно какво би могло да ми подеждува по този начин от витрината, затова се вгледах по-внимателно в нея и по-точно в една брошура. На нейната заглавна страница стоеше мотото, несъмнено за да защити замисъла на брошурата. Но защото ме прободе? Вие веднага ще разберете. Там буквално беше изписано следното:

"Един негодник, който спекулира,
е като звяр всред пустош дива
а наоколо поляни цветни
с радост сърцата ни заливат."

Отдолу бе написано: Гьоте, Фауст

Но чий са тези думи във "Фауст"? На Мефистотел! Не тази е сентенцията, на която можем да се позовем, ако поискаме да цитираме Гьоте. Това е сентенцията, вложена в устата на Мефистотел. И ако някой я употребява, за да се възползва от нея в добър, в истински смисъл, тогава той не мисли правилно. Той иска да се позове на Гьоте, обаче непреодолими вътрешни основания му налагат да се позове не на Гьоте, а на Мефистотел, на дявола. Всичко това ми показва, че тук с мисленето нещо не е в ред, нещо куца. Пробождането дойде тъкмо от едно зле подредено, от едно свършено неправилно мислене.

ЧЕТВЪРТА ЛЕКЦИЯ

Кристияния, 6 юни 1912

Скъпи теософски приятели!

Сега ние трябва да се приближим към третото изживяване, свързано със свръхсетивния свят. Но за да разгледаме свръхсетивното съзнание т.е.

съзнанието без какъвто и да е външен обект необходимо е първо да се занимаем с това, което всеки човек притежава, макар и не всеки да може правилно да го наблюдава, с други думи, да се занимаем с обикновеното човешко съзнание, което е валидно за този свят. Това съзнание възниква благодарение на факта, че човек забелязва своя Аз, че той става по отношение на другите същества и предмети едно знаещо същество.

Това съзнание представлява важен елемент от нашия вътрешен живот, и с оглед на окултното наблюдение, ние трябва да сме съвсем наясно с него. Направо можем да кажем, че за окултистите това съзнание, или по-добре казано това Азово съзнание, е онзи жизнен елемент, който при навлизането на човека в свръхсетивния свят е в най-голяма степен застрашен от изчезване, така, че във всеки случай заслужава нашето особено внимание. Особената грижа за ежедневно, обикновеното, бих казал земното съзнание, е от извънредна важност при окултния път, защото загубата на това съзнание, напускането и преодоляването на това съзнание, е в еднаква степен и необходимо, и опасно. Така, че тук ние сме изправени както пред една опасност, така и пред една необходимост.

Ако Вие поне за миг се замислите как стоят нещата с това Азово съзнание, тогава ще трябва да признаете: Да, благодарение на това съзнание, в душевен смисъл ние сме, така да се каже прибори, душевно уединени.

И ако Вие не употребявате Вашите сетива, тогава в будно състояние, ще можете да останете сами със себе си във Вашето съзнание. Едва когато човек заспи, това съзнание угасва и потъва в мрак.

Замислете се по-нататък и Вие неизбежно ще си кажете: Да, човек не може да разчита на съзнанието, което всяка вечер при заспиване той изгубва, макар и всяка сутрин той отново да намира съдържанието на това съзнание. Всичко, което той е имал преди заспиването, е останало съхранено и той може така да се каже при събуждане отново да подхване нишките на вътрешния, душевен живот, които са прекъснати в мига на заспиването. И така, всичко между заспиването и пробуждането е останало непокътнато, само човекът не знае нищо за себе си през времето, в което е спал. Единният божествен свят, който обхваща всичко, поддържа и съзнанието на човека; този свят е свършено независим от човешкия сън; той бди над човешкото същество все едно дали то е будно или спи.

От тук Вие разбирате, че ако човекът стои в земното съзнание, той ще трябва да мисли за божествения свят като за свят, намиращ се вън от това земно съзнание. Това обстоятелство налага неизбежната необходимост, в началото човек да има едно пълно незнание за божествения свят. И естествено, това обстоятелство винаги водеше дотам, че божественият свят не можеше да бъде постигнат с каквито и да е усилия на земното

съзнание, а можеше да бъде постигнат само с това, което наричаме откровение. Откровенията, и особено религиозните откровения, винаги са давани на човека, тъй като в своето собствено съзнание доколкото то е едно земно съзнание той изобщо не може да стига до тях. Ето защо за да се добере до същността на нещата, човек трябваше да получи някакво откровение.

От тук идват и всички древни религии. Всички послания и откровения, които предхристиянските епохи и народи получаваха от великите учители на човечеството, в последна сметка бяха дело на такива основатели на религии, които като Посветени можеха да предават на човечеството опитностите си от свръхсетивния свят. При това, отношенията на религиозния човек към неговия Бог оставаха винаги такива, че той продължаваше да си представя този Бог като едно Същество извън този свят, като едно отвъдно Същество, към което той можеше да се приближи единствено с помощта на особени средства.

В случай, че човекът не можеше сам да се издигне до посвещение, тази религиозна нагласа му позволяваше такъв, какъвто е тук на Земята, стоящ и чувстваващ по земному да обхваща земните неща със свое то съзнание и чрез религиозния учител да узнава нещо повече както за тях, така и за нещата, разположени извън сетивния свят, извън света на разума и интелекта, изобщо извън света на обикновеното човешко съзнание. Така беше с всички религии, и в известен смисъл това е така и днес.

Ние добре знаем, че напр. будизмът ни отвежда назад към основателя на тази религия, великия Буда. Но щом става дума за Буда, винаги сме изтъквали, че той също получи посвещение в своята 29-та година, "седейки под дървото Боди" и успя да прогледне в духовния свят.

Обаче от духовния свят се открива само това, което човекът може и има сили да понесе. Нека се обърнем напр. към древна Гърция, доколкото тя имаше своите религиозни представи от питагорейската школа, и веднага ще забележим, че Питагор мина през посвещение и от духовния свят той свали само това, което тогавашните хора можеха да приемат в своето човешко съзнание.

По този начин се утвърди такова отношение на религиозния човек към духовния свят, което може да се определи като "противопоставяне" на човека спрямо божествения свят. Дали в този божествен свят беше съзиран плурализъм, една общност от Същества или пък единно ръководство, дали беше проповядван политеизъм или монотеизъм това в случая не е важно за нас. Важното е, че сега човекът се вижда противопоставен на божествения свят, и че този божествен свят трябваше да му се открива по един или друг начин.

Тъкмо това е основанието, поради което теологията така твърдо забранява на човешкото познание да се намесва в религиозните

представи. Защото ако човешкото познание се вмъкне в религиозните представи, то ще навлезе чрез израстването на човека в духовния свят също и в определени свръхсетивни състояния. А това е един вид нахлуване в области, чиито въздействие върху религиозните представи на човечеството, теологията а не религията сама по себе си направо иска да изключи. Ето защо теолозите постоянно предупреждават, че теологията трябва да се предпазва от две основни заблуждения. Първото от тях е, когато теологията се изражда в теософия. Според теолозите, в този случай човекът иска да израсне към своя Бог, обаче стига само до там, че му се противопоставя. И ето защо теолозите така ревностно се бранят от теософията.

Второто заблуждение казват те е мистиката, защото понякога и тя си позволява да навлиза в теософската или мистична област. Ето как ние ясно разграничаваме обикновените религиозни хора от мистиците, защото мистикът е нещо съвсем различно от религиозния човек. За религиозния човек е характерно, че той е застанал тук на Земята, и от тук изгражда връзки и отношения със своя Бог, простиращ се далеч извън неговото човешко съзнание.

Обаче ние видяхме, че освен това, което днес можем да докоснем, душевният живот на човека се състои и от живот на мислите, живот, който си служи с инструмента на мозъка. Доколкото човекът има своето обикновено съзнание, той притежава естествено също и своя мозък, също и своя мисловен свят. Тези неща са вплетени едно в друго. Едното е немислимо без другото. И в това, което можем да наречем човешко съзнание, се отразяват мислите и изживяванията, които Вие имате, щом си служите с инструмента на мозъка.

Религиите винаги ще са проникнати от такива мисли, които си служат с инструмента на мозъка и това е така, защото визионерът, основателят на една религия, придава на божествените откровения онези подходящи форми, в които те могат да бъдат разбирани от хората. Една религия може да бъде формирана от представите за Христос, но освен това тя може да прибегне и до такива представи, които са по-близки до сърцето, така че една религия може да се обръща предимно към мозъка, или предимно към сърцето. И когато сравняваме различните религии, ние откриваме, че едни от тях апелират към разума, към онези човешки изживявания, които са свързани с мозъка, а други отправят своя глас по-скоро към сърцето, към душата.

Тези разлики могат да бъдат наблюдавани в отделните религии. Обаче основната черта на всички религии е залегнала в това, че човекът опазва своето Азово съзнание, че човекът остава едно съзнателно същество. По този начин тук на Земята действа човешкото Азово съзнание, но отвън

действува и нещо друго, което по своята същност е самият божествен свръхсетивен свят.

Когато един човек става мистик, преди всичко той се стреми по най-радикален начин да се освободи от нещата, които са свързани с обикновеното земно съзнание. Мистикът разрушава точно това, на което религията доколкото тя остава такава тъй ревностно държи, а именно: Правото на човека да противопоставя своето земно съзнание на божествения свръхсетивен свят. Всички мистици, както предхристиянските, така и следхристиянските, винаги са се стремили да преодолеят това човешко съзнание. Най-характерното за мистиката наистина се състои в преодоляване на обикновеното съзнание, в предизвикване на себезабрава. И ако мистикът е достатъчно напреднал, тази себезабрава е длъжна да прерасне в себезаличаване, в себеунищожение. Истинските мистични състояния, трансът, екстазът всички те се стремят да премахнат това, което човек нарича граница на своето земно съзнание и да се извисят към едно по-висше съзнание.

Съществуват толкова много разновидности на мистиката, толкова много мистики, че ако не се опрем на отделни примери, е извънредно трудно да се доберем до същността на мистиката. Затова е препоръчително дори и сега да посочим някои от тях.

Нека да си припомним в подкрепа на току-що казаното че мистикът се чувства призван да подтисне и изключи своето обикновено Азово съзнание и по този начин да се издигне над себе си. При това, както Вие лесно ще се досетите, вътре в него остава онова, което иначе човек има като свои душевни изживявания, ако той си служи с мозъка и сърцето. Мистикът иска да изключи съзнанието, обаче с това той не изключва душевните си изживявания, които черпи от мозъка и от сърцето. От тук произлизат вече и все възможните разновидности сред мистиците. За да вникнем в небивалото многообразие, нека подредим нещата в следния прегледен вид:

1.опитности чрез мозъка

А/опитности чрез сърцето: Еригена, Неоплатоници
опитности чрез мозъка: Майстер Екхард

2.опитности чрез сърцето

Б/опитности чрез сърцето: Франциск от Асизи

3.опитности чрез съзнанието

Фихте, Шелинг, Хегел

Впрочем един мистик може да има опитности чрез мозъка и опитности чрез сърцето, а в същото време да е заличил съзнанието. Тогава ние казваме, че той е постигнал състояние на екстаз, но в мислите и усещанията си този човек далеч не е изключил това, което черпи от мозъка и сърцето. И ако се обърнем към сравнително близки епохи, ние

ще открием как много мистици с помощта на гръко-платоническата философия се опитваха да се издигнат към божествения свят, и то без да се лишават нито от своите опитности на мозъка, нито от тези на сърцето. Това са хора като неоплатониците Ямблий и Плотин. Към тях спада и мистикът Скотус Еригена, а ако не следваме едно строго разграничение, тук бихме могли да посочим мистици, при които преобладават опитностите от страна на мозъка, докато тези от страна на сърцето остават на заден план и така в групата на споменатите мистици бихме причислили и Майстер Екхард. Този би бил класът "А": Мистици с опитности и от мозъка и от сърцето.

Вторият вид мистици би се състоял от такива индивиди, които изключват не съзнанието, а своите опитности чрез мозъка, прииждащи към съзнанието, запазвайки по този начин само опитностите чрез сърцето. Обикновено тези мистици ненавиждат мисленето и биха желали да премахнат от съзнанието всякакъв вид мисли. Според тях единствено надеждното средство за душевно развитие, това са изживяванията, които човек има благодарение на своето сърце. С други думи, съществуват мистици, които лишават съзнанието от опитностите на мозъка и се опитват с крилетата на екстаза да преодолеят обикновеното човешко съзнание, съхранявайки в същото време трепетите на сърцето.

Ако Вие конкретно си представите един такъв мистик, лесно ще го определите като човек на екстаза, като човек влюбен в своите екстази. Но ако поискате да му предадете нещо от опитностите на мозъка, той веднага ще се отдръпне. Все едно дали му говорите за висшите светове или за външната природа: и в двата случая той остава напълно равнодушен. Той неизбежно ще Ви отговори: "Да, може и да е така, но всичко това изобщо не си струва да го знаем. Ние служим на човечеството само ако сме свързани със заобикалящия свят чрез сърцето." От всички душевни изживявания, тези мистици признават само трепетите на сърцето. Ето защо те са неспособни да разберат и приемат някои окултни истини и представи, тъй като за тях се изисква поне малко мислене.

И ако запитаме един такъв мистик, дали не се нуждае от Псалмите защото от Светото Писание той не е чел нищо този мистик би ни отговорил: "Всеки, който има нужда от Псалмите, в най-скоро време ще изпита потребност и от още по-велика книга, така че ако той насочи силите си към това, което може да се облече в думи, накрая ще бъде извънредно трудно да си представим докъде би стигнал този човек." Подобна личност не би искала да си изработва мисли дори и за външната природа, защото: "Човекът не може да научи нещо, ако вече не го знае". Ето как се стига до отричане на всяко знание. Този мистик, впрочем, би принадлежал към категорията "Б", към мистиците, зачитащи единствено трепетите на сърцето.

Обаче в такъв човек лесно може да се забележи един значителен остатък от неизразходвани душевни сили, защото силите на интелекта, на мисленето, са останали непокътнати. И ако този човек изпадне в особено екстазно състояние с изключване на човешкото земно съзнание, целия сетивно-възприемаем свят ще остане около него като нещо, което той не проумява, защото не е счел за необходимо да му отдели сили и внимание.

Обаче този току-що описан начин е извънредно подходящ за нас, ако искаме да се предпазим от теологията. Външната природа обгръща и всички мистици. Но един мистик не би допуснал до себе си дори и естествените науки, дори и природознанието. Така се стига до там, че той икономисва сили, с които иначе би размишлявал върху външната природа. Обаче той далеч не става естествоизпитател. Тъкмо защото той усърдно си служи със силите на сърцето, това сърце може да се развива все по-бързо и по-мощно. И сега този човек е в състояние да усеща външната природа много по-дълбоко и сърдечно, отколкото онзи, който изразходва сили в името на интелекта, сили в името на себесъзнанието. Затова и в подобни хора можем да открием най-дълбоки и покъртващи чувства към околната природа. Позволете ми да Ви предам думите на един такъв мистик:

"Всемогъщи и милостиви Боже,

Нека бъдат твои всяка почит, великолепие и слава.

Единствен Ти, Господи, ги заслужаваш. И нито един човек не е достоен, за да се обърне към Теб.

Благословен бъди, Господи Боже, Ти и всички създания, а най-вече нашия достоен брат Слънцето, което поражда деня и ни озарява със своя светлик. Тъй прекрасно е то, Боже велики, а е само Твой символ и знак.

Благословен бъди, Господи Боже, заради нашата сестра, Луната, и заради всички звезди, които си поставил в сияние и блясък по небесния свод.

Благословен бъди, Господи Боже, заради нашите братя, заради Вятъра, Въздуха и Облаците небесни, заради сегашните и минали времена. Благословен бъди, Господи Боже, заради нашата сестра, Водата, тъй прекрасна, смирена и чиста. Благословен бъди, Господи Боже, заради нашия брат, Огънят, който ни стопля в нощта, Огънят тъй приятен и весел, но и тъй могъщ и страшен. Благословен бъди, Господи Боже, заради нашата майка, Земята, която ни дарява с прехрана и сили, с плодове, цветя и уханни треви."

Нали разбирате, че тук нещата са усетени извън всяко себесъзнание, че опияняващата сила на сърцето е тази, която прониква в недостъпните за сетивата сфери. И когато човекът развие в себе си това възвишено чувство към природата, той се доближава и до Гьотевия Фауст:

"О, дух възвишен! Всичко каквото молах,
ти ми даде. И не напразно
всред пламъци лице към мене ти извърна.
Вълшебната природа ти ми предостави
и сила да я почувствувам аз в наслада.
Не позволяваш ти хладно удивление,
но даваш ми в дълбоката й гръд
като в сърце приятелско да вникна.
Ти движиш редиците на живите пред мен
и помагаш ми в леса, във въздуха и във водата -
моите скъпи братя да позная."

Тук Вие имате сякаш отзвук от едно такова чувство, пред което всички тайни са напълно разбулени. И ако в случая разглеждаме Фауст, ние с трепет докосваме най-нежни струни от неговия душевен живот. Но в същото време ние сме застанали и пред един мистик, при когото звукът на тези струни заглушава всякакви други човешки пориви, и този мистик се изправя духовно пред Слънцето като пред свой брат, пред Луната като сестра, пред Водата като сестра, пред Огъня като брат, пред Земята като пред своя майка. Да, този човек напуска обикновеното човешко съзнание, но същевременно е съхранил душевните трепети, идващи от инструмента на сърцето. Вие всички добре познавате този мистик: Франциск от Асизи.

В негово лице ние имаме яркия пример на един мистик, който в действителност се държи така, че отхвърля както цялата теология като повърхностно и ненужно знание така и цялото познание на свръхсетивния свят. И това, което при него се излъчва навън с такава могъща сила, е всъщност сливането му с духа на природата.

Но тук ние съвсем не сме изправени пред някаква пантеистична духовност, която винаги съдържа в себе си нещо надуто и превзето; тук нямаме възгласи, мечтания и химни от страна на един всеобщ природен дух, а конкретни невинно-детински усещания, изпълващи душата му при всеки допир с прекрасния свят на природата.

Има хора, които се стремят към екстаз, т.е. към загуба или помрачаване на своето себесъзнание и изключват всички опитности, идващи от сърцето, но в същото време запазват мислите, запазват опитностите, идващи от мозъка. Обикновено тези хора не ги причисляваме към мистиците, и Вие лесно можете да разберете защо. Замислете се над един

човек, който изтласква цялото си лично себесъзнание извън своите душевни изживявания. Тогава този човек изгубва онова, което повечето хора търсят у другите, а именно личността. Взаимните интереси и симпатии между хората възникват именно поради техните личности.

Обаче в това, което нарекохме "опитности от сърцето", има все още твърде много личен елемент както е при Франциск от Асизи все още твърде голямо заглушаване на всеобщо-човешкото.

Така стоят нещата и в обикновения живот, особено когато в епохата на Франциск от Асизи не всички можеха да бъдат като него. Когато хората притъпяват личностното чувство, те биват подтискани от силите на сърцето. Това отстъпление от съзнанието, тази притъпеност на личностното чувство при мистик като Франциск от Асизи, води от една страна както се разбира до един краен радикализъм, а от друга до определени пречки в желанието на хората да му подражават. Обикновено човек не иска да излиза вън от своето съзнание, защото ясно чувства, че по този начин губи здравата почва под краката си.

А сега, представете си един мистик, който освен опитностите на сърцето, изключва и цялото си лично съзнание. Той би желал да предложи на хората нещо, което е изтъкано от чисти мисли, от мисли и пред стави, идващи от мозъка. Но по правило човек не може да живее в подобно състояние. Един Франциск от Асизи можеше да действа тъй чудно в тогавашната си инкарнация, защото това, което той изживяваше като опитности на сърцето, имаше несъмнена приложна стойност в общочовешките отношения. Но този, който подтиска своето лично Азово съзнание и своите опитности на сърцето, за да живее в чистото мислене, в това, което е свързано с човешкия мозък, този човек би могъл да се отдаде на това занимание само в строго определени, бих искал дори да кажа, само в празнични мигове от своя живот. Защото земният живот винаги тегли към личния елемент, към това, което е личностова изява; и този, който живее в чистото мислене и си служи единствено с мозъка, се оказва неспособен да реши каквито и да е земни задачи. При това той остава в чистото мислене за изключително кратък срок от време. А що се отнася до другите хора, те не биха желали дори и за миг да се занимават с такъв мозъчен човек, те направо биха побягнали от него. Защото, това, което преди всичко интересува хората, са именно личните изживявания, личните опитности. Но мозъчният човек се стреми да ги подтисне, а наред с това да премахне и трепетите на сърцето. Ето защо хората вкупом бягат от него, там не ги очаква никакво удоволствие, никаква радост.

Един такъв мистик е философът Хегел и аз вече съм Ви говорил за него. Това, което той предлага, съвсем умишлено изключва каквато и да е лична гледна точка, каквато и да е трепет на сърцето. Този, когото можем да наречем прочутия "Хегел", е всъщност забележителен пример на

мистик с великолепни мисловно-мозъчни съзercания. Такъв човек ни издига до най-чистите етерни висини на мисленето. И докато в обикновения живот, човек има само такива мисли, които се коренят в личния интерес и в себесъзнанието, то при един такъв философски мистик, всички те трябва да бъдат напълно изключени. Такъв мистик отстранява дори и духовния трепет, излъчващ се от вълненията и опитностите на сърцето. Да, той се посвещава на мозъка в една величествена резигнация. И от всичко, което човешкото сърце може да изживее, той се вкопчава единствено в мислите.

При Хегел ни дразни най-вече това, че той не говори от своето сърце; при него всички неща носят единствено мисловен отпечатък. И когато повечето хора видят нещата, за които мислят, включени в студените Хегелови мисли, те сами започват да се чувствуват студени и пусти. И това, в което се корени личността, и чрез което човекът устоява в земния живот, себесъзнанието, Азовото съзнание, това при Хегел съществува само като мисли. Естествено Хегел посвещава на Аза немалко от своето внимание, но той прави това само защото Азовото изживяване се проявява и като мисъл, като мислене. При него всичко си остава една мисловна конструкция и Хегел изобщо не е проникнат от живата непосредственост на човешката личност, която има своите корени в себесъзнанието.

Ние можем да посочим и една по-далечна разновидност на мистицизма. Това би бил онзи мистик, който изключва и трите неща: Земното съзнание, опитностите на сърцето и опитностите на мозъка, т.е. всички възможни човешки изживявания в обикновения земен живот. Вие сами можете да си представите, че това е извънредно трудно. За окултистът е самопонятно, че той може да се издига до състояния, при които се изключват свързаните с мозъка и сърцето изживявания, доколкото те възникват от Земните сили и доколкото минават през съзнанието. За практикуващият окултист, който се стреми да прониква в по-висшите светове, това е нещо самопонятно. В началото практикуващият окултист живее в свръхсетивния свят само доколкото е успял да игнорира връзките си със сетивния земен свят. Той напуска едни елементи и влиза в други. Мистикът обаче, след като изключи трите вида опитности от земните инструменти на съзнанието, мозъка и сърцето, естествено не попада в небитието, защото извън нашето съзнание обективно съществува божествено-духовния свръхсетивен свят. И той съвсем не навлиза сега по пътя на окултиста, комуто се открива свръхсетивната светлина и неизговореното слово; не, мистикът заглушава своето съзнание и всичките му принадлежащи сили, като накрая, след това заглушаване на всички тези човешки изживявания, той започва да се чувствувва като слят с нещо ново и непознато.

Тогава върху него започва да действа нещо, което е сходно със заличаването на човешкото съзнание, със заличаването на всички земни изживявания, нещо което е сходно с опиянението на екстаза. Да, всичко това съществува, но за него не може да се говори с думи, тъй като то не протича в ясно разграничени и конкретни изживявания.

Когато продължим да говорим за окултизма, ние ще видим, че за човека би било съдбоносно, ако той изтръгне от корен и трите вида опитности тези на мозъка, сърцето и съзнанието. Тогава той би се превърнал в мистик, съединен и слят с духовното по такъв начин, че би заприличал на един спящ човек, който в съня си е слят с духовния свят, без да знае, без да има дори и предчувствие за това, че е слят с него. Ако иска да съхрани поне едно далечно, живо усещане за сливането си с духовния свят, мистикът трябва последователно да заличи тези отделни, лични опитности.

Сега ние се доближаваме да един забележителен пример от мистицизма, до една личност, която първоначално се устреми с всички свои сили към това, да преодолее и унищожи своето лично себесъзнание. Постигайки първата си цел, тази личност видя, че в действие останаха все пак душевните сили и интелектът. И следващото, което тя преодоля, беше интелекта, а последното силите на сърцето. Това, че силите на сърцето бяха преодолени накрая, имаше важна последица: А именно, че навлизането в света, лежащ извън нашето съзнание, беше доловено особено ярко и интензивно. Да, нещата бяха преодолени тъкмо в тази последователност. Първо съзнанието, после силите на мозъка, и накрая силите на сърцето.

Твърде показателно е, че тази личност, която премина мистичния си път по възможно най-редовен и правилен начин, беше една жена. Разбира се в областта на теософията за такива неща трябва да се говори обективно и ясно. За една жена както ще се уверим в това и от други данни е значително по-лесно да победи себе си, т.е. да преодолее цялото своеобразие на женската природа, както и всички изживявания на душата. Жената, която измина своя мистичен път според току-що описаният редовен и правилен начин последователно изкоренявайки от себе си свързаните с мозъка и сърцето душевни изживявания, и така да се каже, бракосъчетавайки се с божествения Дух тази жена е Света Терезия.

Ако Вие изучите живота на Св. Терезия и го погледнете от позицията на днешното ни усилие да вникнем в човешката мистика, тогава ще потвърдите, че тази жена е едно изключение, един изключителен случай. Защото обикновено душевните изживявания далеч не се преодоляват с такава чистота и сила, както при Св. Терезия, а се преодоляват само отчасти, така че винаги нещо остава.

По този начин ние отново стигаме до онези мистици, които искат да заглушат всичките си душевни изживявания, но не успяват, преди всичко по отношение на изживяванията, свързани с мозъка. По правило, ние вземаме тези мистици за практични и мъдри хора стига тази дума да не се разбира в нейния тривиален смисъл; за хора, които добре се ориентират в живота, тъй като правилно си служат със своя мозък. В стремежа си да подтиснат всеки личен елемент, те изглеждат дори симпатични в своята безлична природа.

По-нататък ние можем да срещнем и такива мистици, които искат да заглушат всичките си душевни изживявания, но не успяват, преди всичко по отношение на изживяванията, свързани със сърцето. Забележете добре разликата между тези мистици и мистици като Франциск от Асизи. Франциск не се стреми да подтисне трепетите на сърцето, а ги запазва и утвърждава, утвърждава ги в едно състояние на пълно здраве. Неповторимо величественото при Франциск от Асизи е, че сърцето му се разлива над цялата му душевна същност. Тук аз нямам предвид мистиците, които не са устремени към това, да подтискат трепетите на сърцето. Аз говоря по-скоро за онези, които макар и практически да влагат всичките си сили, за да заглушат сърцето, не постигат никакъв успех.

При тях ние не откриваме бракосъчетанието със свръхсетивния духовен свят, което помним от Св. Терезия. При тези мистици, които се стремят да надмогнат и преодолеят всеки личен, човешки и земен елемент, при тях ние намираме в необичайно подсилен вид изживявания, свързани със сърцето; така че техните стремежи се преплитат с известна човешка ограниченост. Изобщо това сливане с божествено-духовния свят, това бракосъчетание е твърде сходно с любовните инстинкти на човека, каквито ги срещаме в обикновения живот.

Такива мистици, които човешки обичат своя Бог или своя божествен свят, Вие ще откриете съвсем лесно, стига да разгърнете някои житиета на монахини и отшелници. И тогава Вие ще видите как много от тези светци и отшелници са влюбени в Мадоната с един чисто човешки копнеж, защото за тях тя е възплъщение и заместител на обикновената жена. Или пък как много монахини са влюбени в годеника-Христос, влюбени в него с цялата гама на земно-човешките любовни чувства. Дори и не винаги изпълнена със симпатия, това е психологически интересна област от църковно-религиозния мистицизъм, област, в която пътят към мистичните постижения е преграден от самата човешка природа.

Така ние стигаме и до един друг вид мистици, които са близки по дух със Света Хилдегард. Те имат немалки заложби, но имат също и нещо от обикновените земни инстинкти, което сериозно се намесва в техните мистични изживявания, в техните мистични усещания. И когато в

сърдечните си излияния те говорят за годеника на душата, или за своята пламенна любов към годеника-Исус, тогава в тези излияния Вие отгатвате не друго, а една мистична еротика.

И Вие ще сте в състояние да понасяте сравнително лесно тези мистични личности преди всичко в случаите, когато те са съхранили в себе си един значителен остатък от своето обикновено човешко съзнание, когато тъй да се каже в своите личностово-човешки особености, те се издигат над всякакви мистични изживявания, когато с ирония и хумор те признават, че далеч не са преодолели човешкото. Така нещата получават един личен почерк и най-вече нашата симпатия, защото страстно-желаното преодоляване на сърдечните изживявания се оказва nepocтижимо и илюзорно. От друга страна, антипатията би се проявила тъкмо тогава, когато самите неща, които човекът се стреми да превъзмогне, го спъват и връщат назад. По този начин в цялата постройка се вмъкват елементи на несимпатия, самото поведение заприличва на театрален фарс, на изпълнена с лицемерие привидна святост, и е така, защото по околния път на аскезата, неуспехът иска да измести това, което е будно и здраво в обикновените човешки инстинкти.

Напротив, щом съответният индивид с ирония и хумор се добира да моменти на самоанализ чрез обикновеното си човешко съзнание и изказва от себе си истини според обикновеното човешко гледище; щом той редува мистичните си постижения с обикновени човешки откровения, тогава цялата постройка се облъхва от приказна симпатия, какъвто е и случаят, ако ние изследваме една мистична личност като Метхилд от Магдебург.

Тази Метхилд от Магдебург показва едно съществено различие спрямо близките до нея мистици: Тя не крие своята пламенна еротика и за своята божествена Любов тя се изразява с нюанси на хумор, както примерно бихме могли да говорим и за човешките любовни чувства. Тя не облича своите изживявания с високопарни и претенциозни думи, а постоянно говори за тях с една лека ирония. Ние съвсем ясно виждаме тази разлика, стига да сравним писанията на Св. Хилдегард с тези на други, твърде известни мистици. Тази разлика само подчертава качествата на една личност, която все още не е преодоляла своето лично-човешко съзнание; качествата на тази Метхилд от Магдебург, която се усеща дълбоко въвлечена в божествено-духовния свят и въпреки това не описва еротиката на сърцето с изрази, взети от религиозни изстъпления, а стига до там, най-откровено да я сравни с една мимолетна любовна връзка от религиозно естество.

В тази област са възможни всякакви нюанси. И в последният, за който говорихме, доминират могъщи трепети на сърцето, примесени с неовладяната енергия на това, което бихме нарекли "лично съзнание".

Накратко, мистиката е нещо, което притежава невъобразимо много оттенъци и нюанси; затова тук ние няма да се ограничим само с древната гръцка мистика, както Вие ще я намерите в моята книга "Християнството като мистичен факт". С мистичните разновидности, с които днес разполагаме, ние не можем да проникнем в тази гръцка мистика. Но тези днешни разновидности могат безпогрешно да ни упътят към едно извънредно важно обстоятелство: А именно, че всички мистици имат стремежа да се издигнат над обикновеното Азово съзнание, да го заличат и премахнат, но и нежелайки да останат без почва под нозете стремежа да изградят едно друго, ново съзнание. И точно в това е същността на мистиката, че достигайки до самите граници на духовния свят, тя се превръща в един вид сливане и единение с Духа, което обаче не може да навлезе категорично и смело вътре в този духовен свят. Съзнанието, което е обучено да се справя единствено с външния предметен свят, това съзнание тук отслабва и колабира. И затова постоянният стремеж на мистиката е да се освободи от това съзнание. Съвсем ясно е, че мистикът иска да се издигне над себе си. Но не по-малко ясно е, че ако човекът иска съзнателно да изживее опитностите, бликащи от неизговореното слово и от неизявената светлина, той трябва да стори това с едно друго, ново съзнание. Ето защо в усилието си да стане окултист, мистикът трябва не само да се откаже от някои неправилни стремежи, а да се погрижи и развие едно по-висше съзнание, а именно съзнанието без каквото и да е външен обект. Утре ние ще продължим да говорим за това по-висше съзнание, което окултистът трябва да изгради по стръмнините на своя труден път.

ПЕТА ЛЕКЦИЯ

Кристияния, 7 юни 1912

Скъпи теософски приятели!

Вчера ние се опитахме да вникнем в различните разновидности на мистиката. В това вчерашно обсъждане се оказа, че особено в по-новите, следхристиянски времена, мистикът представлява човек, който в името на своето окултно развитие, е решил да преодолее ежедневно си Азово съзнание.

Обаче позовавайки са на редица примери, вчера, можахме да посочим, че мистикът далеч не е гарантиран от едни или други грешки. Той може да греша по своя път, напр. ако се опита да заличи и премахне обикновеното съзнание, при което обаче ние видяхме това при някои изтъкнати мистични личности в момента, когато вместо обикновеното съзнание трябва да се открие една свръхсетивна опитност, мистикът често попада в такава област, която изключва каквото и да е реално изживяване. Освен това забелязахме, че за да изрази основната си цел,

една изтъкната мистична личност трябваше да прибегне до такива думи, като сливане, единение, бракосъчетание. В същото време ние трябваше да окачествим това сливане, това единение, като един вид себепогубване, себеотчуждение, преминаване в едно друго, по-висше, но в същото време сънно състояние.

Поради тази причина, мистиката доколкото тя представлява един път към окултизма не успяваше да изгради споменатото вече "съзнание без външен обект". Защото в мига, когато мистикът напуска предметния сетивен свят, той изгубва и самото съзнание; така, че настъпва едно друго състояние, едно състояние на опияненост, на себезаличаване, което не му позволява да постигне третия елемент на окултното изживяване, а именно другото, по-висше съзнание, съзнанието, което макар и лишено от външен обект, успява да се задържи и израсне тъкмо като едно друго, ново съзнание.

Днес бих искал да Ви покажа, по какъв начин напускайки обикновеното съзнание окултистът съхранява своята цялост. Нека да си зададем въпроса: Защо става така, че мистичната личност изгубва самата себе си? И тогава трябва да отговорим: Защото, дори и най-внимателно да проучим тези мистични личности, ние ще установим, че те всъщност нямат някакво дълбоко основание да напускат своето съзнание.

Би било съвсем лесно да покажем, че причините и основанията на споменатите вчера мистици да превъзмогнат своята собствена личност и да напуснат своето съзнание, бяха строго погледнато незначителни и външни. Ние бихме могли да покажем, че при Франциск от Асизи бяха налице определени и донякъде наследени ясновиждащи и визионерски състояния. Ние бихме могли да покажем също, че при повечето мистично настроени жени, личността на самия Исус особено подчертавам: Личността беше тази, която им се явяваше като годеник на душата, така, че виждаме ясно: Ако върху тези жени не беше действувала ранната християнска традиция, т.е. едно външно обстоятелство, те не биха могли да стигнат до своите мистични състояния.

При всички мистици, които вчера разгледахме, бяха налице тъкмо такива външни подбуди и стимули. Обаче за да превъзмogne себе си, човекът се нуждае от неоспоримо и дълбоко лично основание. При истинските окултни кандидати, такова дълбоко основание винаги може да се открие. И за нагледност, нека вземем следния пример. Представете си, че един човек стига дотам, да размишлява върху своя Аз, върху тази забележителна свръхсетивна част на човешкото същество. Преди всичко човекът забелязва, че този Аз така да се каже действа като сплотяваща сила в неговия земен живот. Но ако Вие подходите към Вашия живот от естественонаучна гледна точка, тогава ще стигнете до възгледа, че Вашето физическо тяло в своята субстанциалност няма много общо с

Вашите сродници на тази Земя; защото естествената наука Ви показва, че за 7-9 години химическите субстанции на тялото напълно се подновяват; с други думи мнозина, които приемат, че носят телесните субстанции от своето детство, сега ще трябва да признаят: в хода на живота тези субстанции са напълно изменени, това физическо тяло е станало съвършено друго.

Но ако Вие се абстрахирате от субстанциите на тялото и отправите поглед върху Вашите мисли, чувства и воля, скоро ще забележите, че в хода на живота, те също се променят. Спомнете си само колко различни са били Вашите усещания, чувства и волеви импулси в ранните младежки години, и как в по-късната възраст преобладава съвсем друга душевна атмосфера. Обаче никому не би хрумнало ако той е душевно здрав да твърди, че сега има друг Аз, отколкото преди 10, 20 или 30 години. В мига, когато човек започне да настоява, че на 17 годишна възраст е имал един Аз, а преди това на 3 годишна възраст друг Аз, в този миг вътрешното единство на този човек би се разпаднало и той не би бил повече психично здрав човек. Така, че за този Аз, в който е фокусирано нашето съзнание през този земен живот, за този Аз ние трябва да приемем, че той е нещо трайно и неизменно.

Но, виждате ли, ако продължим да размишляваме върху Азът, скоро ще установим, че тук нещо не е наред. Когато се обръщате към хората и им говорите за себе си, Вие казвате "Аз" и с това "Аз" обобщава те силите, които крепят Вашето съзнание по време на този земен живот. Това фундаментално усещане за Азът е накарало много философи (също и днес) да смятат Азът преди всичко за основния център, от който трябва да се тръгне, ако искаме да узнаем нещо за същността на човека. Вникнем ли в новата философия, ние също откриваме нейния постоянен стремеж да се позовава на Азът, да се свързва с Азът. От Фихте до Бергсон навсякъде този стремеж е явен и несъмнен и той води до забележителни резултати. Обаче през погледа на този, който мисли по-дълбоко, внезапно блясва една друга мисъл, една друга идея: Да, ти постоянно говориш за този твой Аз и си убеден, че той е нещо устойчиво и неизменно в земния живот, но всъщност ти познаваш ли този Аз, можеш ли да го опишеш? Ако човек сериозно се замисли, той вижда, че този Аз далеч на е толкова устойчив и неизменен. Всяка Азова философия се опровергава от самия живот. Всяка нощ, през която човекът заспива, опровергава идеята за неизменния Аз. Защото нощем Азът не е тук и човек губи съзнанието за него; така че щом говорим за нашия Аз, ние веднага правим една определена грешка. Ние се замисляме за нашия живот и неволно допускаме идеята за неизменния Аз, макар, че нощем, в състоянието на сън, ние не знаем нищо за него. С други думи, идеята за нощния Аз е като една прекъсната, а не като една цяла, непрекъсната линия.

И как може изобщо ние да си имаме работа с тази прекъсната линия, с това ежедневно подновявано Азово съзнание? Отговорът идва от там, че като земни човечеци ние имаме само мисълта за Азът, само представата за Азът. И понеже при заспиване всички представи изчезват в мрака на безсъзнанието, това става, също и с мисълта за Азът. Човек изгубва Азът. Вече самото обстоятелство, че мисълта за Азът потъва заедно с представния свят, ни показва, че в лицето на Азът ние имаме само отражението на нещо, което назоваваме с думата "Аз".

И така, тази перманентност на нашия душевен живот, това обикновено познание за Азът, далеч не отварят пътя за едно окултно развитие. Нам, преди всичко, е даден само един образ, едно отражение. Обаче нашият душевен живот се изгражда от много образи, от много представи. И как те навлизат в душевния живот на земния човек? По силата на обстоятелството, че външните предмети и обекти са навсякъде около човека.

Ако Вие наистина проверите и изпитате съзнанието, т. е. този душевен живот, който е изграден от представи, тогава навсякъде ще откриете, че това, което оживява представите и съзнанието, са външните неща.

Причината да си представим едно или друго, лежи във външните неща. Ако те липсваха там, ние не бихме могли да си ги представим. Обаче ако сега минем към представата за Азът, ще видим, че нещата стават съвсем особени. Потърсете във външния свят такива обекти, които да породят представата за вашия Аз, и ще разберете, че там те не съществуват. Това е една съществена разлика: за всички други представи можем да посочим външен обект, но за Азовата представа не можем. Дори и в най-далечната периферия на нашия външен живот, ние не сме в състояние да открием това, което обикновено обличаме в думите "Аз съм".

Ето защо ние трябва да признаем, че в основата на този факт лежи нещо непознато, нещо, което не можем да намерим във външния свят, доколкото той се открива на земния човек. Да, този Аз е нещо крайно свое образно. И ако бихме могли вътрешно да уловим този Аз, да го обхванем както хора като Бергсон мислят, че са го уловили ако дори го обхванем в още по-голяма степен, тогава бихме били в правото си да кажем, че този Аз има твърде малко общо със земната действителност. Да, Азът не може да бъде уловен, не може да бъде постигнат.

Обаче всеки човек може да знае за този Аз, нещо много важно, нещо което така да се каже може да му послужи като опорна точка, каквато някога Архимед поиска да има за своя лост, за да повдигне Земята. И то наистина би могло да му помогне, когато в измъчената си душа размишлява върху този човешки Аз. Когато хората насочват своето внимание към външния свят, измежду многото въпроси и загадки, които могат да възникнат, се появява един съвсем особен въпрос, и почти

винаги той прозвучава в онзи решителен момент, когато окултният кандидат започва да преодолява човешкото съзнание. Този окултен кандидат е длъжен да се запита: Нима в кръга на твоите земни изживявания ти не съзираш поне едно нещо, за което би казал, че в него се отразява твоят Аз? Нима никъде не съществува нещо, в което да се прояви твоят Аз?

Но с продължителното и пълно с надежди вглеждане във вътрешния живот, за човека настъпва нещо мрачно и фатално. Тогава ние стигаме до нашите времеви представи и никога не можем да сме сигурни, дали тук наистина намираме нещо, което би ни извело извън този представен свят. Във всеки случай не можем да се надяваме, че с упоритото съзерцаване и потапяне в нашата собствена личност, ще успеем да се освободим от нея, а точно това е, което като окултисти ние сме длъжни да постигнем. Обаче навън от нас няма там навън не са само изживяванията и опитностите на земния човек? И все пак ние се убеждаваме, че на Азът може да съответствува само нещо, което преодолява безформното и изгражда свой външен израз. Да, така е: Ние не можем да уловим Азът. Но ако отправим поглед навън, ние ще открием нещо вълнуващо и то е засега единственото, което можем да обозначим като израз на нашия Аз: Това е човешката фигура!

Замислете се над тази дума и тя ще Ви помогне в този труден момент, изискващ да обхванете "човешката фигура" в нейния непомрачен и истински вид (а това е необходимо, за да развием днешната тема докрай). Аз вярвам, че всеки един човек може да си каже: тъй както в своята външна форма, едно растение е израз на своята същност и тази външна форма съответствува на неговата вътрешна същност; тъй както един кристал е формиран според своето вътрешно устройство; тъй както всяко животно е оформено в съответствие със своята вътрешна същност, така и човешката форма неизбежно трябва да е израз на човешкия Аз. Или с други думи: от невъобразимо обширния арсенал на човешките опитности, не друго, а човешката форма, човешката фигура се явява като израз на човешкото същество. Това кратко изречение изглежда направо тривиално, но то е едно от най-важните изречения, които изобщо човек може да извика пред погледа на съзерцаващата си душа.

Но окултистът е длъжен да продължи нататък. Досега той имаше само представата за Азът. А сега след като човешката фигура, като израз на човешкия Аз, е на всяка крачка около него: Нима сега той може да улови Азът?

Всъщност от тук нататък за окултиста има само една възможност: Да се отнася към човешката фигура, така както се отнася към един човешки Аз. И рано или късно, човекът по необходимост ще бъде доведен до там, че за човешката фигура, за човешката форма, която само привидно го

следва на всяка крачка в ежедневието да признае открито: Тази човешка фигура всъщност не се намира тук между земните неща. Изключително важно е, че ние стигаме до представата, според която човешката фигура съдържа в себе си нещо твърде особено, точно както беше и с представата за Азът; че тази човешка фигура според естествения си начин, по който застава външно пред нас всъщност ни заблуждава. Така окултният кандидат идва до усещането, че човешката фигура представяйки се уж за съответстващ израз на човешкото същество направо го измамва, защото всъщност тук човешкото същество остава спотаено и скрито.

Ако обаче бихме възприели едно непосредствено съзнание за човешката фигура като за един външен обект, тогава в известен смисъл ние бихме се отклонили от изискването за "съзнание без външен обект". С други думи, човешката фигура не може да представлява това, което ние търсим като израз на Азът.

Впрочем окултистът е длъжен да знае, че той не може да живее в представи и умозаклучения, които са взети от външния свят; неговите нови опитности не трябва да се пораждат отвън, защото външните впечатления всъщност представляват онова съзнание, което той има да преодолява. И ето защо, когато окултистът се вгледа в своя човешки образ, в своята човешка фигура, той трябва да изживее нещо, което го издига високо над всяко земно съзнание.

Но можем ли ние да извлечем от човешката фигура такива опитности, които да ни издигнат над всяко земно съзнание? Да, ние можем да изживеем подобни чувства в човешката фигура и то преди всичко, щом се вгледаме в нашето човешко лице и забележим, че това човешко лице всъщност прави съвсем особено впечатление. Ако окултният кандидат иска да стигне до това усещане, той не трябва да е влюбен в предишните си представи, защото така никога не би се издигнал до вътрешното убеждение, че човешкото лице трябва да се развива с постоянно упорство и сила. Да, ние заставаме пред човешкото лице с едно забележително усещане: това човешко лице не е това, което трябва да бъде. И сега ние се научаваме да четем в човешкото лице и във всичко, което спада към него, изобщо в горната част на човека, да четем в тях по един съвсем нов начин, така, че виждаме как това лице е променено от онези качества на човешката душа, които бихме могли да наречем гордост, високомерие и надменност.

Виждате ли, началното преодоляване на обикновеното съзнание започва с това, че човекът се изпълва с едно първично усещане и казва: "О ти, мило човешко лице, ти, човешка глава, ти, горни човеко, всички вие ме лъжете; поради вашата гордост и високомерие вие сте приели такава форма, каквато не трябва да имате. И когато поглеждам към вас, аз вниквам зад вашия привиден образ и разбирам всичко, което поредните

инкарнации в гордост и високомерие са отпечатали върху човека, така че сега пред мен се открива нещо съвсем друго". Ето как чрез горната половина на човешката фигура, ние идваме до усещането, че поради гордост и високомерие човекът е променил своя първоначален облик.

Обаче като окултни ученици, ние забелязваме и нещо второ по отношение на човешката фигура. Ако пробудим за живот и най-дълбоките пластове на нашата душевност, ще видим, че човекът постоянно създава впечатлението, че ни измамва и с останалите части от човешката фигура, които също не са такива, какви то трябва да бъдат. И за да стигнем до първоначалния образ на човешката фигура, ние постоянно трябва да отклоняваме нещо, да отклоняваме страстните и неудържими желания.

С други думи, бихме могли да кажем, че горе човекът е преформиран от гордостта и високомерието, а долу от страстите. Ако страстите не бяха го разяждали като един вътрешен огън, долната половина на човешкия организъм щеше да има свършено друг облик.

Тези две усещания са фундаментални; те трябва да станат нашата изходна точка. Но до какво ни водят те? Преди всичко, те са необходими, неизбежни. Бихме могли да ги формулираме така: човекът е твърде горд и високомерен, но също и прекалено страстен. Да, ако пробудим най-дълбоките сили на душата, ние неизбежно ще стигнем до тази формула. Но дали тези усещания са породени от някакъв обект в обширните области на земния живот? Те възникват в човешките изживявания само тогава, когато човекът сметне своя облик за несполучлив и неверен. Когато почувствува, че високомерието и страстите са деформирали първоначално заложените в него качества и форми. Тези две изживявания не възникват от нещо, което можем да определим като външни обекти. И все пак – просто чрез това, че човекът живее в обкръжаващия го свят те могат да се появят в човешкото съзнание.

Обстоятелството, че е възможна една вътрешна опитност без какъвто и да е външен обект, е извънредно важно. Тази вътрешна опитност има определени последици. Тя прави така, че окултно устременият човек се отвръща от своята земна човешка фигура и казва: "Ти, човеко, така както си застанал пред мен, ти не си истински." И сега окултистът не тръгва по мистичния път, както го описахме вчера, не заличава всичките си земни опитности, а в стремежа си да ги преодолее, той взема нещо със себе си, а именно: съждението за човешката фигура.

Обстоятелството, което сега описваме, е твърде елементарно, но то е важно за окултното съзнание, особено когато то е застрашено да се разпадне в отделни и несвързани мистични опитности. В случая ние тръгваме от едно съждение за човека, обаче по такъв начин, сякаш човешката фигура е с напълно изтрети граници и очертания. Но

вътрешните изживявания не могат да бъдат изтрети. Останалото е едно съждение за човека, а именно: Привидно ти си това, което Земния живот е направил от тебе, но всъщност ти загатваш за съвсем други форми и очертания.

Ако искаме да разберем още по-добре това, което се зазорява в човека като едно "съзнание без обект", тогава по необходимост ще трябва да вникнем още по-точно и прецизно в човешката фигура. Ние вече показахме как окултният кандидат преодолява своите лични опитности, запазвайки само един вид предчувствие, а в някои случаи дори съждение за човека, по силата на което ние се отвърщаме от едната половина на човека и казваме, че тя е твърде горда, после се отвърщаме и от другата половина, като казваме, че тя е прекалено страстна и похотлива, но всички тези изживявания са в значителна степен неопределени и общи. Те може и да ни издигнат до най-висши сфери на Духа, обаче въпреки това остават неопределени и общи.

Ето защо се налага да постигнем по-голяма конкретност, като преди всичко пристъпим към детайлите на човешката фигура. И ако знаехме как стоят нещата, бихме заявили: "Сега ние искаме да разчленим и раздробим човешката фигура." И ако успеем правилно да я раздробим но все пак в определени пропорции и части ще направим изненадващото и забележително откритие, че човешката фигура наистина е съставена от тези пропорции и части.

Тези отделни части веднага се притичват на помощ, веднага, щом си зададем неизбежния въпрос: "Как е съставен, как е формиран човекът?" И сега Вие ще разберете, че за да вникнем в чудесната спойка на човешката фигура, ние трябва да почерпим данни от дълбините на окултизма.

Първото, което бие на очи в тази човешка фигура, най-същественото, което прави човека човек според описанието ми в първите думи на настоящия лекционен цикъл това е фактът, че човешката фигура е изправена, че човекът ходи изправен. Това е най-важното качество на неговата фигура, нейната така да се каже първа съставна част. Нека добре да запомним това най-важно качество: Изправения стоеж на човека.

Скъпи приятели, в началото може да Ви се струва, че в основата на това разчленяване лежи някакъв произвол. Но ако постепенно навлезете в окултизма, Вие ще видите, че тук произвол няма, а че човешкото същество е възпроизведено от неговата фигура, както и аз в този момент пресъздавам човешкото същество в смисъла на окултното познание.

За втора съществена особеност на човешката фигура можем да приемем факта, че човек поражда в себе си звуци и тонове, т.е. той е едно говорещо същество. Сериозно се замислете, че това наистина е много съществено за човека. Това е второто. Докато в общи линии всеки човек е организиран в посока нагоре, то в частност неговата речева организация,

започвайки от сърцето и гръкляна, включва говорните органи, които ще го отведат още по-нагоре в духовния свят. Замислете се над човека и ще откриете, че всички негови пропорции и части са организирани според тонообразуването. И така, ние можем да кажем, че втората особеност на човешката фигура, това е говорното устройство.

Третият отличителен белег на човешката фигура е нейната симетричност. Вие не трябва да си мислите, че човешкото същество би било същото, ако неговата фигура престанеше да е симетрична. Тази е третата особеност: Всички части са така устроени, че човекът има две симетрични страни, лява и дясна. Разбира се тук има изключения, но за повечето телесни органи е валидна именно симетрията.

Четвъртият отличителен белег, който идва в съображение, ще опишем по следния начин. Представете си човекът с неговия изправен стоеж, с говорното му устройство и с неговата симетрия. Тук Вие ще си каже те: Да, така е, но всичко, което тези три особености предлагат, то е насочено навън. Изправеният стоеж е нещо, което се проявява във външния свят; говорът също; симетрията също е насочена към създаване на известно равновесие във външното пространство.

Сега ние идваме до нещо друго, и това е обстоятелството, че човекът физически погледнато притежава и едно вътрешно пространство; че вътре под своята кожа той е включил определени "вътрешни" органи. По този начин ние можем да кажем, че четвъртата част на човешката фигура се състои в интимната вътрешна обособеност на включените в кожата и надеждно защитени "вътрешни" органи, които поддържат многобройните вътрешни функции.

Следващата, пета особеност на човешката фигура, аз моля да видите в обстоятелството, че в тази дълбока вътрешност, защитена от външния свят, действуват определени органи. Това, че в дълбоката вътрешност нещо диша и работи, ни напомня: човекът както той застава пред нас в своята фигура е зависим не само от външния свят, но е зависим и от своя вътрешен свят; там, вътре, той носи смисловия център на своето същество. И ако на тези представени от нас части, противопоставим сега не друго, а кръвната циркулация, ние ще получим нещо, което протича строго вътре, една вътрешна цялост.

Обаче тази вътрешна цялост на човешката фигура има някои особени подробности. Физически погледнато, тук ние се изправяме пред една двойственост. А именно: Съществуват такива органи, като белите дробове и сърцето, които дължат своето устройство на един компромис, на едно въздействие отвън. Сърцето трябва да работи съвместно с белите дробове и поради това то се адаптира към външните условия. Външният свят и въздухът проникват през белите дробове и вътрешните органи трябва да се приспособят към тях. Но има и други органи, които вече със

своето устройство показват, че те са приспособени само към вътрешните условия на тялото. Това са коремните органи. Те имат своята форма благодарение на това, че са разположени дълбоко навътре в коремната кухина. И Вие можете да си представите, че ако всички те стомахът, черният дроб, червата, далакът бяха устроени по друг начин в тази кухина, тогава можеха да зависят от сърцето и белите дробове, но все пак биха изпълнявали своите функции. Когато външният свят нахлуе веднъж в белите дробове, тогава вътрешните органи могат да бъдат формирани вече по различен начин. Определящ фактор вече е само вътрешната цялост на човека. И така, на шесто място в човешката фигура, ние имаме нещо, което можем да наречем: дълбоката вътрешна цялост в телесен смисъл, изключваща всякакви връзки с външния свят.

Но в този момент ние сме достигнали до онази граница, при която от дълбоката вътрешност на човешкото тяло нещо се надига и отново иска да влезе в отношение с външния свят. Замислете се само върху форма та на човешките нозе. Ако те бяха така устроени, че да не завършват с ходило, човекът нямаше да може да ходи. Ако те бяха така устроени, че да завършват с един огромен шип, човекът постоянно щеше да пада. Така, че следвайки човешката фигура, ние отново идваме до органи, които са приспособени към външните условия. Обаче не само ходилата, но и целите нозе са така устроени, че да са нозе именно на едно човешко същество. Ако това същество беше риба или птица, тези органи щяха да са устроени по друг начин. Но те са точно така устроени именно в съответствие с ходещия по Земята човек. Ето защо от хълбоците надолу, всичко е устроено с оглед на човека, който се труди, стои и ходи по Земята. В хълбоците ние имаме седмата съществена особеност: Един вид равновесното положение. Това, което е насочено нагоре, се подчинява на едни градивни принципи; това, което е насочено надолу на други; така че в хълбоците имаме един вид равновесно положение. Това, което се намира под тях е приспособено към Земните условия.

Ако следваме нашия път в изучаването на човешката фигура, стигаме до друг вид органи, които са изцяло приспособени към Земните условия, към Земните отношения и това са на осмо място размножителните органи.

Вие разбирате, че ако човекът трябва да ходи по един съответстващ нему начин, за него е наложително да свива долните си крайници под определен ъгъл. Това води до там, че приспособявайки се към Земните отношения, човек прибавя към своите бедра и коленете.

Сега Вие бихте могли да възразите, че в нашата схема липсва нещо много важно липсват ръцете. В следващите дни ще се постарая да обясним, защо тук ръцете липсват. Засега Ви моля да погледнете тази таблица. Аз вече споменах: На пръв поглед може да ни се стори, че тук е

въведен един произволен принцип, според който разделяме човешката фигура на 12 части. Обаче тези части съдържат всичко, от което човекът се нуждае, за да бъде един земен човек (що се отнася до ръцете за тях ще говорим утре); и то по такъв начин, че всяка една от тези части запазва известна самостоятелност. Вие бихте могли да си представите, че техните форми са напр. по-други, по-различни. Обаче факта, че тези 12 части са органично свързани и образуват човешката фигура този факт Вие не можете да пренебрегнете.

Ако се обърнете към човека какъвто той трябва да бъде при Земните условия Вие не можете да отминете обстоятелството, че неговата човешка фигура е съставена тъкмо от 12 отделни части. На тези 12 отделни части окултизмът винаги е обръщал възможно най-голямо внимание. Те винаги са били добре известни на окултизма. А в рамките на сегашния лекционен цикъл, изучавайки човека от окултна, теософска и философска гледна точка, ние бихме желали да посочим защо тези 12 съставни части имат своя точно определена характеристика.

Това, което слагаме на първо място, символизира въздействията на "Овен" и се отбелязва със знака.

На второ място поставяме "Телец" и знака.

Принципът на симетрията извеждаме от "Близнаци".

Това, което наблюдаваме в човешката фигура като вътрешна обособеност, маркираме със знака и назоваваме с името "Рак".

Когато в дълбоката вътрешна същност на човека; се изправим през завършената цялост на живота, ние усещаме въздействията на "Лъва" и поставяме знака.

Онази вътрешна цялост в строго телесен смисъл, недопускаща връзки с външния свят, която символизира и тройната човешка природа, ние наричаме "Дева" и отбелязваме със знака.

Това, което загатва за равновесното положение, съществуващо в човешката фигура не се нуждае от много пояснения и като "Везни" носи знака и.

Размножителните органи, които отново поемат в посока навън, обозначаваме с израза "Скорпион" и неговия знак.

Бедрата, т.е. това, което се определя като "Стрелец" носи съответния знак.

Колената са представени от знака на "Козирог".

Подбедриците имат знака на "Водолей". И накрая стъпалата, като "Риби", обозначаваме с знака.

Засега в тези сигнатури вижте не друго, а отделните съставни части на човешката фигура. Моля Ви в тези знаци да виждате не друго, а нещо като отделни букви, с чиято помощ можем да достигнем до човешката

фигура. И тогава Вие ще сте направили вече достатъчно, за да вникнете в това, което ние описваме като човешка фигура.

Аз добре зная: всички Вие сте наясно, че в известен смисъл тези отношения съответствуват на прадревните обичаи, които и днес играят съществена роля в астрологията. Обаче за целите на сегашните мои лекции, аз настойчиво Ви моля, да не свързвате с тези означения нищо друго, освен обстоятелството, че с тяхна помощ успяхме да разчленим по един природосъобразен начин човешката фигура на 12 съставни части. И когато им даваме едно или друго особено име, или пък когато ги илюстрираме с даден знак, нека да не избързваме със заключенията и да си припомним, как понякога звуците на човешкия говор са такива, че ние не разбираме веднага, защо те изразяват това или онова; също както и буквите, за които не винаги знаем, защо те обозначават едно или друго нещо.

Това, което всъщност постигнахме благодарение на тези символи, е че успяхме да разчленим човешката фигура на 12 съставни части и че си осигурихме за по-нататък дълбоко окултни макар и добили известна гражданственост имена.

1. изправен стоеж	Овен
2. съобразност с тонообразуването.....	Телец
3. симетричност	Близнаци
4. вътрешна обособеност	Рак
5. завършена цялост	Лъв
6. вътрешна цялост в телесен смисъл, недопускаща връзки с външния свят.....	Дева
7. равновесно положение.....	Везни
8. размножителни органи.....	Скорпион
9. бедра	Стрелец
10. колена.....	Козирог
11. подбедрици.....	Водолей
12. ходила.....	Риби

ШЕСТА ЛЕКЦИЯ

Кристияния, 8 юни 1912

Скъпи теософски приятели!

Може би ще се учудите, че в хода на тези лекции отделихме немалко време, за да насочим вниманието си към външните особености на човешката фигура. Но ако Вие искате да прониквате все по-дълбоко в познанието, което истинският окултизъм може да даде на човека, тогава съвсем не бихте могли да избегнете тези гледни точки, за които сега става дума.

Достатъчно е само да си припомните, колко често Вашата душа, в своята устременост към теософията, се докосваше до мисълта, че човекът така както го виждаме в света дори и в най-външните си очертания, е един храм на Бога. Да, той наистина е храм на Бога, дори и по отношение на своя външен облик. И когато вчера разгледахме, така да се каже, градивните принципи на човешката фигура, а това ще продължи и в следващите лекции, ние имахме предвид тъкмо " този храм. Постепенно ще се убедим, че най-важните изживявания за човешкото сърце и за човешката душа се откриват пред нас не докато сме застинали в някакво удобство, а тогава, когато с цялото си усърдие се оглеждаме и търсим прикрития духовен свят именно там във външния облик на човешката фигура. И в нашите съзерцания за човека, ние постоянно ще тръгваме от онези 12 съставни части, за които говорихме вчера.

Така, както ни се представят, тези 12 части изглеждат като едно съвършено единство. Обаче в действителност тук не съществува никакво единство, и е от изключителна важност да запомним това: Тук не съществува никакво единство. Защото в мига, щом човек разбере, че външното, видимото единство на неговата фигура, на неговото тяло, е само нещо привидно; в мига, щом човек проникне зад илюзията на човешката фигура, той проумява и как стоят нещата с неговия Аз, с този истински център на неговото човешко съзнание.

Вчера ние казахме, че всяка нощ този Аз напуска човека и че за човекът този Аз може да бъде само един образ, защото не е възможно някаква веществена част да излиза всяка нощ въвн от човешкото същество. И става така, че докато човекът крачи в своя земен живот, неговият Аз всяка нощ отнема по нещо от човека; и тъкмо това, което бива отнето, ще му се върне отново чрез мировия ред, действащ въвн видимото физическо тяло. Точно това създава и впечатлението, че в човешката фигура е постигнато едно съвършено единство. В действителност обаче тук не съществува никакво единство. В действителност градивните принципи на човешката фигура са свързани по най-сложен начин. И сега ние се докосваме до една от най-важните тайни, която е в състояние да ни открие дълбоки и първични истини на човешкото битие.

До една от тези тайни се докосваме вече в самия външен свят, и е много съществено, че в този преход отвън на вътре, ние можем да изграждаме едно "съзнание без обект". Да, според начина, по който човекът застава пред нас, той всъщност е построен от три части; и да виждаме в тези три части никакво единство това е илюзия. И тази дълбока зависимост между 12-те съставни части на човешката фигура установени вчера от нас трябва да се подраздели в три основни части, които ще наречем горен човек, среден човек и долен човек.

А сега нека покажем тези трима човеци пред нашите учудени души. При вчерашното изброяване на 12-те съставни части, ние започнахме с това, което нарекохме "изправен стоеж". После посочихме, така да се каже, в посока нагоре, организиращата сила на тонообразуването, на говора. На трето място беше симетрията.

Виждате ли, ако разглеждаме предимно тези три елемента на човешката природа, в такъв случай ние имаме една по-голяма част от тази човешка природа, заставаща пред нас във външното пространство като форма, като фигура. А сега искаме поне веднъж да опитаме, дали чрез едно чисто външно наблюдение не бихме открили нещо, което ни позволява да се освободим от израза "симетрия" и което във външната фигура би ни се явило по такъв начин, че при едно по-точно съзерцание, да ни срещне с най-загадъчните страни на човешкото същество.

Както знаем, симетрията означава, че човекът е изграден двупосочно, в дясно и ляво. Тази симетрия е налице при всички органи на главата, но тя става съвсем очебийна, щом се насочим от главата надолу. Вчера определихме "изправения стоеж" с израза "Овен" и знака, "напора към тонообразуване" с израза "Телец" и знака, а "симетрията" с израза "Близнаци" и знака. Сега обаче ние стигаме до нещо, което, така да се каже, се проявява в продължението на главата и което представлява пълна победа на симетрията. Това са именно раменете и ръцете.

Аз Ви моля да се вгледате в тях, да се вгледате в тези рамене и тези ръце. Те са поставени към главата по такъв начин, че в тях, в раменете и ръцете, ние намираме изрядно подготвено това, което ще срещнем в долния човек като бедра, подбедрици и ходила. Но ако Вие изучавате животинското царство, неизбежно ще Ви направи впечатление пълната еднаквост на органите, за които стана дума сега и които при човека в неговите рамене и ръце са съвсем различни; И Вие ще се приближите до нещо много важно у човека, ако вникнете отблизо в това различие между рамене-ръце и крака-ходила, тъй характерно за човека, но не и за най-близкото до него животинско царство.

А сега да вземем названието, което употребихме вчера за краката и ходилата, и го приложим съответно за раменете и ръцете. И тогава следвайки посоката от главата надолу ние можем да кажем: Към тази глава сега се присъединяват такива крайници Вие ще го потвърдите дори без да се замисляте особено които са в истинска духовна връзка с целия мисловен свят на главата. Да, присъединяват се раменете и ръцете. И Вие съвсем няма да намерите това за абсурдно, ако в този момент употребим вчерашните означения за крака и ходила по адрес на свързаните с главата рамене и ръце, нито пък ако твърдим, че това, което симетрично израства като 4 мишници, е едно продължение на главата; и ние го означаваме така, както и горната част на краката с израза "Стрелец". Разбира се, ние

взимаме под внимание, че има съществена разлика между лакътя и коляното при лакътя липсва т.н. капачка но за нас е важна именно приликата. И така, ние означаваме лактите, с израза на коляното, т.е. "Козирог". Предмишницата означаваме по същия начин, както и подбедрицата, а именно с "Водолей"; и накрая дланите също както ходилата с израза "Риби". Ето как от тези 7 части, начело с главата и раменете, изградихме т.н. горен човек. Това е изключително важно. Ако по-нататък се замислите, как този завършен седемчленен човек се изхранва от останалата човешка природа, как в действителност само получава храната, тогава няма вече да сте под въздействието на ужасно-гротескната мисъл, че (приемете това преди всичко като идея, като мисъл) този току-що описан седемчленен човек се изхранва отвън, както напр. растението има само да преработи храната, която му се доставя отвън. Да, тази възможност би могла добре да се обмисли: Храната се подготвя отвън, в света, и този седемчленен човек доколкото се нуждае от нея за поддържането на мозъка и т.н. я получаване от останалия човешки организъм, а директно от външния свят. Така този човек би бил непосредствено включен във външния свят.

И ако окултистът наистина се стреми да се издигне към едно по-висше съзнание, той трябва да насочи своя поглед към този седемчленен човек. За окултистът е важно поне веднъж да прекара през душата си това, за което сега говорим: А именно възможността за една седемчленна човешка природа, която е напълно независима от останалите части на днешния човек.

А сега нека обърнем поглед към втория човек. Ние ще разберем най-добре този втори човек, по следния начин. Замислете се за миг, че основният орган на главата е мозъкът. Обаче човекът притежава още нещо, което е твърде подобно на мозъка, но в значителна степен се различава от този главов мозък. Фактически човек притежава един вид втори мозък. Това е гръбначният мозък, разположен вътре в гръбначния стълб.

Замислете се сериозно върху тази мисъл. Ние имаме нещо много общо с този своеобразен мозък, който можем да си представим като тънък, надлъжно изтеглен сноп от мозъка, както от друга страна можем да си представим главовия мозък като един вид издут гръбначен мозък. Замислете се след това, как гръбначният мозък може да заеме едно положение в пространството, сходно с това на днешните животни. Представете си Вашия гръбнак не вертикално изправен, а поставен успоредно на Земната повърхност. В този случай Вие бихте имали един изтеглен, пръчковиден главов мозък.

А сега погледнете на човека така, сякаш е поставен успоредно на Земната повърхност, при което неговият гръбначен мозък би поел

функциите на главния мозък. В този миг ние виждаме нещо забележително, а именно, че в ляво и дясно имаме един вид придатъци, които впрочем доста се различават от двустранните формирания на ръцете. Но замислете се и върху тази възможност, че в определени епохи човекът не е бил така напреднал в своята симетрия както днес, когато двете ръце са напълно еднакви; представете си напр. че едната ръка е получила по-друго устройство. В днешно време хората искат по един съвсем немотивиран начин да премахнат доминиращата роля на дясната ръка, да премахнат деснячеството и да въведат наред с него левичарството. Но замислете се още и за това, че може би едната ръка е замислена като съвсем друг орган; така едва ли ще считате за абсурдно, когато говорим за два различни придатъка.

А сега да се обърнем към изправеният човек, с главата в горния край, и краката в долния; в този случай отново имаме два придатъка, както при ръцете. Вие можете да приемете главата за едната ръка, а двата крака общо за другата ръка. Първоначално това звучи шокиращо, но ако се замислите, че всред низшите животни има видове, които не са твърде различни от това, което описваме сега, Вие няма да сметнете тази мисъл за толкова гротескна.

Ако искате да разберем целия човек, който е едно троично същество, ние на всяка цена трябва да извикаме тази мисъл пред душите си. И тогава вече ще можем да говорим, че имаме работа с несиметрични придатъци, с нееднакви "Близнаци". Тогава вече човекът казва: Да, аз действително имам нещо пред себе си, нещо подобно на първия седемчленен човек.

Нека започнем с това, че към този хоризонтално поставен човек наистина прибавим двата нееднакви "Близнаци". Двустранните придатъци към хоризонтално поставения човек ние също наричаме "Близнаци". Така че бихме могли да обобщим: Взаимната принадлежност на "глава" и "крака" в този случай определяме като "Близнаци".

Да продължим впрочем с нашия мозък, като същевременно си припомним и всичко, което вече казахме. Ние стигнахме до този образ на човека както го поставихме сега пред нашата душа само благодарение на едно обръщане, на едно завъртане на човека. Но да спрем поглед и върху това, което представлява средната част на човешкото тяло като изолиран, затворен в себе си свят, в който ние продължаваме да търсим човека. И така: една обграждаща клетка тази, която ще наречем "Рак". Благодарение на това, че завъртяхме човека, ние получихме една съвсем особена характеристика на гръдната клетка.

А сега нека да се спрем на онези човешки части, които са концентрирани вътре в тази гръдна клетка. За да си изградим известна опора по отношение на онези места, при които все още не може да се

говори за "среден човек", нека да ги проследим според вчерашната лекция. Несъмнено тук ще трябва да отнесем цялата вътрешна област, която определяме като "Лъв" и която се съсредоточава в сърцето. На 4-то място напомняме, че тук човек всъщност се подразделя на две части: На една вътрешна област, включена в "Рак" и на друга вътрешна област, обградена от коремната стена. Диафрагмата разделя точно тези две области, обособявайки горна и долна кухня; като дори и това, което е под диафрагмата, ние трябва да причислим към средния човек и да обозначим с името "Дева".

По нататък идваме до онова равновесно положение, при което човек престава да бъде затворен в своята вътрешна цялост, а се отваря навън към света. Това равновесно положение е същностната граница между "вътре" и "вън". И така, на пето място поставяме равновесното положение, отбелязвайки го с името "Везни" и знака.

Според начина, по който размножителните органи се отнасят към средния човек, Вие изобщо няма да се учудите, ако ги прибавим на шесто място като "Скорпион".

А сега вече нещата опират до там, да си създадем представа за втората близначна двойка. Замислете се само какво представляват бедрата на човека, как те са в свързка с цялата мускулатура на средния човек, и Вие несъмнено ще ги отнесете именно към този среден човек. Защото средният човек се разпростира до колената; силите на средния човек пронизват бедрата и достигат до колената. По този начин ние пак има една близначна двойка веднъж откъм главата, и втори път откъм бедрата, така че към "Близнаци" ние трябва да причислим и бедрата, само че в случая ще ги наречем "Стрелец".

Стигайки до ходилата, Вие ще забележите, че докато бедрата стоят в най-дълбока зависимост и връзка със средния човек, то колената, подбедриците и особено ходилата се нуждаят от подпората на Земята, и че бедрата са тези, които всъщност се възползват от споменатата подпора. И сега Вие имате нещо, което позволява на човека да застане изправен и устойчив на Земята. Това, което все още проличава в бедрата, е продължение на средния човек и ако се бе приспособило неправилно към другите членове и краката, то щеше да се оформи по такъв начин, че да превърне човека напр. във "въздушно" животно, в птица. Но тези хипотетични органи трябваше да се развият именно като бедра, а всичко друго да се принади и доразвие тъкмо в тази насока.

Вие добре виждате, че получихме средния човек без да прибавяме останалите съставни части на човешката фигура. Този е втория седмчленен човек. И ако доловите разликата между първия и втория седмчленен човек, Вие ще откриете, че тя е огромна. Погледнем ли към първия седмчленен човек, ще видим как най-важните сетивни органи са

разположени в главата. Ако към този пръв седемчленен човек прибавим ръцете и дланите, тогава ще се окаже, че той разполага с органи, притежаващи извънредно голямо своеобразие, неподдаващо се обаче на каквото и да е външно наблюдение. Защото ако човек истински вникне в това, което наричаме "ръце", той би се докоснал до най-величествените и възвишени страни на човешката природа.

Говорим ли за изкуството на природата, което по такъв вълшебен начин тържествува в устройството на човека, в този храм Божи, ние сме безсилни да си представим по-вълнуващ образец на това изкуство, от чудния строеж на човешките ръце. Вземете напр. съответстващите им органи у животните, които са близки до човека. Или ги сравнете с предните крайници на птиците, с крилето. Птицата не може да лети без крилето. За нея те са изключително полезни и практични органи. Но в този смисъл човешките ръце изобщо не са полезни. Наистина те могат да се усъвършенствуват като полезни и практични органи, но сами по себе си те не са такива. С тях не можем да летим, не можем да плуваме; те са непригодни дори за катерене, ако ги сравним с предните крайници на маймуните. Ние твърдо можем да заявим, че от практична гледна точка, човешките ръце са нецелесъобразни; по отношение на външния свят те са във висша степен нецелесъобразни. И ако обхванем всичко, което човекът е трябвало да направи със своите ръце в хода на Земяното развитие, ние трябва да кажем: Човешките ръце се оказват нещо скъпо и незаменимо, само защото е трябвало да извоюват от материята един истински и подобаващ външен израз на Духа.

Замислете се за нещо съвсем елементарно. Когато ръката прави един жест, нима тя не изразява нещо, нима не се превръща в един фин орган? И нима в нея не се проявява най-дълбоката същност на човешкия характер? И замисляйки се върху човешката култура, представете си, че ръцете на човека биха били формирани с чисто практически цели, за катерене, плуване, изобщо за придвижване. Представете си още, че света би бил формиран така, сякаш ни освобождава от задължението да се научим да ходим. /В основата си, ние първоначално трябва да изучим съвсем нецелесъобразни движения, състоящи се в едно махаловидно придвижване на двата крака. Но човек не обръща внимание на това, че първоначално движенията на неговите крака са нецелесъобразни, за разлика от животното, което пристъпва със своите крайници така, че още от първия си ден постига една съвършена организация на движенията. Това впрочем важи и за нашите ръце./ Замислете се също, че в определени случаи за човека би било много по-лесно да използва ръцете си не за друго, а за придвижване. Но ако всичко това би било така, Вие просто трябва да премахнете цялата човешка култура. Ако ръцете биха се развили само като полезни и практични органи, нямаше да съществува и

човешкото изкуство, с други думи Вие трябва да премахнете и цялото човешко изкуство.

Окултният кандидат непременно трябва да осветли тази представа в своята душа: Представата, че нашите ръце са онези чудни органи, които са в дълбока връзка с духовния живот, протичащ тук, на Земята.

Ако си представим нагледно и живо, че по отношение на главата където са локализирани повечето сетивни органи човекът е поставен съвсем правилно във външния свят, че това, което той развива навън чрез своите ръце като действия и човешка култура, е вече подготвено в неговата глава, тогава ние ще се изправим пред истинския образ на първия седемчленен човек. Той е всъщност духовният човек, този, който е свързан с външния свят именно като човек. Ако вникнем в завършената цялост на тези седем члена, ние ще добием ясна представа за Земяния процес, който протича в човека. И така, в този пръв седемчленен човек ние трябва да разпознаваме най-вече духовната природа на човека, доколкото той е именно един Земен човек.

Но да преминем към втория, към средния човек. За него ние трябва да кажем: Той е свързан с външния свят чрез своите близначни двойки от една страна чрез процесите на главата, и от друга поради факта, че е подвижно същество, което управлява ходенето от вътре навън.

Накрая, той е свързан с външния свят и чрез размножителните органи, представители на физическия процес в човека. По силата на това, че в своя среден организъм човекът разполага с тези три члена, от една страна той е свързан със Земяния процес, а от друга с развитието на Земяния човек, с веригата на поколенията и с редуването на половете.

Ако се вгледаме обаче в средната част на човешката фигура, тази, която обозначаваме с думите "Рак", "Лъв", "Дева" и "Везни", тогава трябва да кажем, че тя е в действителност такава само за "вътрешния" човек, за вътрешното телесно устройство на човека. Вътрешната средна част излъчва своите разклонения двупосочно посредством двете близначни двойки, но общо взето тя е ангажирана предимно с вътрешната организация. За тази вътрешна организация на човека е от изключително важно значение, че тя притежава сърце; макар и за външната природа това да е несъществено, както напр. за нея е несъществено дали човек има подбедрици или не.

По този начин ние имаме три члена, три съставни части, които са от решително значение за външната Земяна природа, и други четири члена, които са важни за вътрешната организация на човека; така че като "човек-глава" (Kopfmensch), ние живеем предимно във външния свят, било чрез сетивата, било чрез механизма на ръцете, докато тук, в средния човек, ние живеем във вътрешния свят на човешкия организъм. Ето как се

проявяват огромните различия между тези двама човеци, между "средния човек" и "горния човек", "човекът-глава".

А сега да преминем към третия човек. За да схванем по-лесно този трети човек, нека да го разгледаме в обърнат вид, започвайки от най-последните му съставни части.

Да започнем от ходилата, като ги поставим на седмо място. От вчера помним, че ходилата трябва да отбележим като "Рибни" със знака. В този случай човешката природа е напълно приспособена към външния свят: Едно твърдение, което не се нуждае от обсъждане и доказателства. Поради особената форма на своите ходила, човекът е същество, което може да се придвижва по Земята. Но всичко онова, което е необходимо за ходене, човек трябва първо да го изучи. Широката повърхност на ходилата, естествено, е замислена по този начин, за да може човекът да стъпва по Земята, да се насочва навън към Земята, а не навътре. Също и това, което наричаме подбедрици, влизат в устройството на краката (тези неща си принадлежат по необходимост), така че на шесто място можем да поставим подбедриците, които отбелязваме като "Водолей" със знака.

На пето място идват коленете. Спрямо бедрата, те не са нищо друго освен едно механично постигнато състояние на покой. Тъй като човекът трябва да приведе целия "среден човек" в синхрон с "долния човек", с ходилата и подбедриците, налага се това да стане именно тук, в областта на коленете. Помислете само, колко трудно би било да се ходи, ако ходилата бяха устроени по друг начин, или пък ако краката бяха съставени от една единствена кост. Ако ние не се нуждаехме от това, да ходим, тогава целия "среден човек" изобщо не би ни интересувал. Но тъй като се нуждаем от ходене, свързващото звено на коленете се явява крайно необходимо за нас. Определяме ги като "Козирог" със знака.

Бедрата, т.е. петата съставна част, ние вече разгледахме и посочихме, че те принадлежат към "средния човек". Те трябваше да са точно там, дори и човек да би имал съвсем друг начин на придвижване, дори и да би летял или плувал. Човек трябваше да ги има, дори и те да имаха съвсем друга форма. И ако сега човекът е длъжен да ходи по Земята, бедрата също трябва да се нагодят към земната твърдина, както ходилата, подбедриците и коленете. Те трябва да са оформени така, че да паснат към трите по-долни съставни части. И ние спокойно можем да кажем: Доколкото бедрата са нагодени към органите на "средния човек", дотолкова и те, бедрата, са застъпени в този си вид при птиците, при четириногите животни и при човека. Обаче при човека те са устроени по друг начин, а не както при птиците и при четириногите. Изобщо те принадлежат към човека само доколкото той има и една животинска природа. Ние отбелязваме бедрата с името "Стрелец" и знака.

А сега нататък: За всеки е ясно, че щом разглеждаме размножителните органи на човека, ние установяваме, че от една страна те са формирани отвътре, а от друга че са нагодени към условията на външния свят. (Тук ние трябва да обсъждаме тези неща съвсем правилно и с най-голяма научна сериозност.) Спрямо външната природа, размножителните органи са така нагодени, че те свързват единия пол с другия пол. Органът на мъжкия пол е организиран от "средния човек" в допълващо съответствие с размножителните органи на женския пол. И така, на трето място ние говорим за размножителните органи като за "Скорпион" и ги обозначаваме със знака.

После стигаме до това, което наричаме "Везни" или "равновесното положение" на човека. Достатъчно е само да погледнем външната форма на хълбоците, т.е. областта на "Везни", за да се досетим, че тези неща спадат към т.н. "среден човек". Но замислете се, че за да се превърне в едно изправено същество, човекът трябваше да има тъкмо това равновесно положение. Сравнете само областта "Везни", каквато е тя при едно четириногло животно, и ще видите огромната разлика спрямо същата област "Везни" при изправения човек. Затова на второ място ще прибавим особеното равновесно положение като "Везни".

А сега пристъпваме към нещо, в което днешната официална наука просто е принудена да сгреша. До тук разгледахме една шестчленна човешка природа, а преди това описахме първия седемчленен и втория седемчленен човек. Наред с всичко друго, изходихме и от обстоятелството, че търсим подходяща опорна точка за човешкия мозък. Разглеждайки главата, ние всъщност изхождахме от мозъка и това ни отведе към ръцете и дланите. Тогава насочихме вниманието си към втория мозък, наподобяващ пръчковидно източена мозъчна субстанция: Гръбначният мозък. Аз вече споменах, че този гръбначен мозък се различава от главния мозък по нещо малко, но всъщност твърде съществено: Гръбначният мозък е инструмента за всички неволни движения на човешкия организъм.

Всичко, което става неволно и спонтанно, се извършва чрез гръбначния мозък. В мозъка ако си служим с него като инструмент между възприятието и движението се вмести мислите, докато при гръбначния мозък цялото мисловно съдържание отпада. Там двигателната реакция идва като непосредствен отговор на възприятието. При животното гръбначният мозък играе по-голяма роля от колкото при човека, а главния мозък много по-малка. Затова и повечето животни са движат и функционират без участие на волята. Човекът обаче чрез своя "раздут" мозък влага мисленето между възприятието и движението, така че неговите действия изглеждат умишлени, съзнателни, волеви.

А сега нека се обърнем към третия човек, но така, сякаш отново търсим в него нещо като един друг вид мозък. Всички вие добре знаете, че наред с двете нервни системи (на главния и на гръбначния мозък), в човека съществува и една трета нервна система (т.н. слънчев сплит), която изпраща своите разклонения както към долната част на човека, така и успоредно на гръбначния мозък в посока нагоре. Това е една добре обособена нервна система, макар и съставена, така да се каже, от един особен неразвит, неизграден мозък. Когато се издигнем над областта "Везни", ние срещаме една забележителна ганглийна система, т.е. слънчевия сплит, като един вид мозък на третия човек, обособяващ се като особен орган на този трети човек, като един трети мозък: Точно това представлява слънчевия сплит.

Но ето че сега идва нещо, до което външната наука не е в състояние да проникне: А именно обстоятелството, че съществува изключително важна зависимост между този слънчев сплит и бъбреците. Както веществената маса на мозъка образува едно цяло с нервните разклонения, така и бъбреците са интимно свързани със "коремния мозък", т.е. със слънчевия сплит. Фактически слънчевият сплит и бъбреците образуват общо един особен вид съподчинен мозък. И ако причислим този мозък към коремната област на човека, тогава ще можем да определим това съчетание наред с другите коремни органи с израза "Дева". И така, това е седмата, или в нашия случай първата съставна част, изразяваща се във взаимната зависимост между слънчевия сплит и бъбреците. По този начин е завършен и третия седемчленен човек и пред нас застава образа на цялостния, троен човек. Тези трима човеци са в постоянно взаимодействие и никой не може истински да разбере човешката природа, ако не знае, че в единния и цялостен човек взаимодействуват точно те тези трима човеци.

Споменатият на последно място мозък се интересува извънредно слабо от външния свят. Това е така, защото той трябва да поддържа вътрешната човешка природа. Всички останали органи са много добре пригодени към външния свят, обаче по съвсем друг начин, отколкото "човекът глава". Доколкото "човекът-глава" е така пригоден към външния свят, че ние можем да кажем: Той е пригоден най-вече с помощта на онези органи, чрез които Земният свят бива преформиран в един свят на човешката култура, то към това можем и да прибавим: Във всичко, което вършат външните и вътрешни органи на "долния човек", ни имаме работа единствено с това, което принадлежи на самия човек. И само защото човекът не може да анализира точно нещата, той не е в състояние да види огромната, принципна разлика между тези трима човеци, които действуват съвместно в цялостната човешка природа.

Окултизмът винаги е наричал тези неща с израз, "Мистерия магна". Тук ние имаме само външната страна, на "Мистерия магна", видима в сетивния Земен свят, обаче тя не може да се прецени правилно, ако от тук нататък в привидното единство на човешката природа не се научим да разграничаваме "горния", "средния" и "долния човек".

Но нека да се обърнем към другата страна на тази мистерия. Ние вече говорихме за Азовата природа на човека и за това, че тази Азова природа ни изглежда като едно единство. Обаче ние посочихме също и обстоятелството, че това единство постоянно се нарушава, постоянно се прекъсва от съня. Прочетете само съответната глава от моята книга "Как се добиват познания от висшите светове", която беше преведена и на Вашия език. Там Вие ще откриете нещо извънредно забележително. Вие ще откриете, че когато окултния кандидат прави своите първи стъпки извън обикновеното съзнание, той всъщност си служи със своето съзнание, със своя Аз, обособен в три отделни части, и то така, че всяка от тях преодолява неговата вътрешна организация: мислещата душа, чувстващата душа, волевата душа. В обикновеният живот тези три неща, мисли, чувства и воля, са обединени в Азовото съзнание. Но още с първата крачка във висшето съзнание, мисли, чувства и воля, се разделят. За окултния кандидат е от извънредно голямо значение, че още в мига, щом напусне своето съзнание, той се вижда разкъсан на три отделни части; неговото Азово единство, така да се каже, се разделя на един мислещ, на един чувстваващ и на един волев човек.

Тук Вие имате другата страна на "Мистерия магна". Докато човекът прави първите си крачки, за да преодолее своето съзнание и докато неговото Азово единство се разпада на тези три елемента, за нас настъпва описаното вече отделяне на трите седемчленни човека.

И така, както нашата вътрешна Азова природа, така и нашата външна човешка фигура, представляват едно единство, което включва в себе си три седемчленни човека. Външният човек се разделя на един седемчленен "човек-глава", седемчленен среден човек и на един седемчленен "човек-нозе" (Fuss-Mensch). Вътрешният Аз на човека доколкото този Аз прави първите си стъпки в окултната област се разделя на устремени към все по-голяма автономност мислещ, чувстваващ и волев човек. Да, тук Вие имате другата страна.

За да направи първите крачки във висшето съзнание, окултния кандидат трябва да си изработи тези две мисли. Утре ние отново ще говорим за това, което представлява Пазачът на прага. Както съзнанието се раздробява на мисли, чувства и воля, така и външната човешка фигура се разделя на трите седемчленни човека. Това са две от страните на "Мистерия магна". За нейните други страни ще говорим по-нататък. Сега само загатваме за най-елементарните наченки на тази велика мистерия.

Като окултни кандидати, в една определена степен на развитие, Вие неизбежно ще срещнете формулата: Великата тайна се състои в това: Трите са едно и едното са три. За окултистите тази формула означава това, което аз досега описвах, и тя има своя дълбок смисъл. Тя променя този свой смисъл, само когато външното неразбиране я превръща в една материалистична догма. Ако обаче я разбираме както трябва, тази формула, тази тайнствена и при видно противоречива формула: "Трите са едно и едното са три", наистина става един израз на "Мистерия магна".

ГОРЕН ЧОВЕК

1. изправен стоежОвен
2. посока напредТелец
3. симетрия.....Близнаци
4. мишнициСтрелец
5. лактиКозирог
6. предмишнициВодолей
7. дланиРиби

СРЕДЕН ЧОВЕК

1. глава и ходила, близнациБлизнаци.
2. гръден кошРак
3. вътрешност, сърцеЛъв
4. двете вътрешни областиДева
5. равновесно положение.....Везни
6. размножителни органиСкорпион
7. бедраСтрелец

ДОЛЕН ЧОВЕК

7. ходилаРиби
6. подбедрициВодолей
5. коленеКозирог
4. бедраСтрелец
3. размножителни органи.....Скорпион
2. равновесно положение.....Везни
1. бъбреци, слънчев сплитДева

СЕДМА ЛЕКЦИЯ

Кристияния, 9 юни 1912

Скъпи теософски приятели!

Вчера ние докоснахме само една част от т.н. Мистерия магна и за някои от Вас може би е представлявало известна трудност да свържат всички подробности с посочения от нас ръководен принцип. Обаче

понякога светът е твърде комплициран и в стремежа си да се издигнем към по-висши познания, ние не трябва да щадим усилията си, нито пък да бягаме от едни или други затруднения.

Ако искаме още веднъж да повторим, ясно и нагледно, какво точно разбираме под тази велика мистерия, ще трябва да кажем, че от една страна имаме цялостния човек, съставен от описаните вече горен, среден и долен човек. Докато се движим през света и докато имаме нашите изживявания, струва ни се, че тези трима човека са интимно свързани помежду си. Обикновеното съзнание не разграничава тези трима човека. Тази беше едната страна.

Другата страна на великата мистерия е тази, че в мига, когато човек се издигне над своето обикновено земно съзнание и се устреми към едно по-висше съзнание, тогава той изведнъж застава пред факта, който аз подробно описах в моята книга "Как се постигат познания за висшите светове"; пред факта, че той трябва да очаква неизбежно раздробяване на своето съзнание, а именно пораждането на един мислещ, на един чувстваващ и на един волев човек. Да, ако човек иска да се издигне до едно по-високо съзнание, той неизбежно ще долови в себе си пораждането на тези три душевни същества. От една страна ние имаме тримата седемчленни човека, от друга страна при преодоляването на обикновеното съзнание веднага настъпва диференциране на нашето съзнание, така че окултният кандидат, поел пътя към ясновиждането, както Вие знаете от моята книга, трябва да напегне цялата си енергия, за да удържи трите елементарни сили на своето съзнание, да ги удържи, за да не рухне душевно. Да рухне душевно това би означавало една зла съдба. Докато през обикновения живот ние се подвеждаме и обединяваме тримата седемчленни човека в една цяла човешка фигура, в мига, когато напуснем нашето съзнание, ние веднага се изправяме пред страшната душевна опасност, да се видим разкъсани от три самостоятелни сили: мисли, чувства и воля.

Нека за момент отново да се върнем към онази гледна точка, която ни предлага всекидневния живот и която човек все още не разбира. Още в обикновения живот можем да разграничим три душевни сили, или по-добре казано: три качества на самото съзнание, които в хода на живота ясно ни упътват към трите отделни душевни същества в човека.

Вгледайте се още веднъж в човека, тъй както се изправя той пред Вас във всекидневния живот. Какво е необходимо, за да се прояви всекидневното съзнание? Необходимо е, щото външните впечатления да могат да действуват върху Вашите сетива. Сетивата, доколкото те ни ориентират в земния живот, са разположени предимно в главата и съдържанието на човешкото съзнание идва главно от тези сетива.

Ако от тримата човека, които разгледахме вчера, Вие вземете горния човек, тогава бихте могли да си кажете: Впечатленията от деня, от обикновеното съзнание, идват предимно от горния човек, от "човека-глава". Тези впечатления добиват смисъл, само защото човекът е в състояние да им противопостави инструмента на своя мозък, изобщо целия инструмент на своята глава.

Но дори едно леко усилие на мисълта ще ни покаже, че като земен човек, индивидът в никакъв случай не може да бъде просто "човек-глава". За целите на окултното съзерцание, вчера ние видяхме как човекът се разпада на три части. Обаче това става по такъв начин, че за да е жизнеспособен, земният човек трябва да поддържа своята глава от онези вещества и сили, които изтласква нагоре вторият, средният човек. Чрез кръвната циркулация, хранителните вещества от средния човек се изкачват към главата, за да поддържат мозъка; и тогава вече мозъкът може да се противопостави като един инструмент, спрямо външните сетивни впечатления; чак тогава, в резултат на външните сетивни впечатления, у човека могат да възникнат мислите и представите.

В своето обикновено съзнание човекът изживява това, което възниква чрез инструмента на мозъка; но Вие знаете, че докато човек спи, това обикновено съзнание се прекъсва и външните сетивни впечатления спират да действуват върху човека. Когато човек спи и външните сетивни впечатления са изключени спрямо мозъка, тогава това е съвсем ясно от средния човек продължават да се отправят въздействия към горния човек, от втория към първия човек. В този среден човек напр. по време на съня се поддържа дишането. Поддържат се и редица други функции на средния човек; докато човек спи кръвта продължава да се изтласква към неговия мозък. Всичко продължава както и в будност, но с една малка разлика.

Една разлика съществува вече в самия начин, по който всекидневното съзнание се поддържа от средния човек в будност, и по време на сън. Разликата се изразява напр. и в това, че по време на сън броя на дишателните движения спада приблизително от 20 на 15, или пък, че количеството на въглената киселина спада с около една четвърт. Ако при определени обстоятелства дневната интензивност на хранителния процес би продължила и по времето на съня, това би могло да означава нещо твърде лошо. Хората знаят, че след едно обилно ядене не може да се спи добре. Така, че съществената разлика между състоянията на будност и сън се състои в начина, по който средният човек продължава да въздействува на горния човек.

Да, разлика има, но какви са нейните последици за земния човек? Човекът се затваря за външния свят и чрез силите на средния човек продължава да въздействува на горния човек: Последицата е тази, че

обикновеното всекидневно съзнание на човека се изключва, но макар и по време на сън човек да има своя мозък, той престава да възприема въздействията на средния човек върху този мозък, така, че тези въздействия остават и се натрупват в това, което обикновено наричаме сънищно съзнание

Това сънищно съзнание е нещо твърде комплицирано, но ако човек малко размисли, ще стигне до убеждението, че определени сънища зависят от процесите, които стават в средния човек, и това идва от обстоятелството, че мозъкът просто не е в състояние да възприема външния свят, а възприема въздействията от средния човек под формата на съновидения и всевъзможни символизации. При нередности от страна на сърцето, често може да бъде сънувана пламтяща пещ. При нередности от страна на червата, човек често сънува змия. Изобщо съновиденията много често насочват към процеси, които се разиграват във вътрешните области на средния човек. И този, който подхожда към удивителните зависимости на сънищата с помощта на обикновените прийоми на официалната наука, лесно може да приеме, че известни смущения и разстройства в средния човек се възприемат символично под образите на едни или други съновидения.

Дори съществуват немалко хора, които по отношение на своите сънища отиват още по-далеч; хората, които свързват приближаването на болести с точно определени символни сънища, така, че много често белодробни, сърдечни или стомашни заболявания се предхождат от закономерно повтарящи се символни сънища.

Ако се наблюдаваме по-точно в мига на събуждането, лесно можем да установим, че ако сме сънували огън, се пробуждаме с ускорен сърдечен пулс; по същия начин могат да се проявят в символни сънища както белодробни, стомашни заболявания, така и болестни предразположби без манифестна клинична картина. Или с други думи: Човешкият мозък, и по-добре казано човешката душа, е възприемчива не само за външните впечатления, които ние имаме чрез сетивата, но също и за вътрешните телесни области на човека, с тази разлика, че в последния случай, за това, което се разиграва в средния човек, са възможни не истински, а само фантастно-символични представи.

Така ние се изправяме пред неоспоримия факт, че сънувайки, човекът възприема самия себе си. И той наистина може да каже: В моите сънища аз съзерцавам себе си. Обаче практически, по време на сънуването, той не знае това; в съня той възприема своето сърце, обаче съвсем не знае, че това, което възприема, е неговото собствено сърце. Той възприема напр. една пламтяща печка, един предмет извън него самия; т.е. това, което е в него, се проектира навън и застава пред човека. И сега Вие съвсем ясно

виждате, че в своето сънищно съзнание, човекът може да има нещо общо само със своята вътрешно-телесна област.

Обикновеният човешки живот протича в редуването между будност и сън. Но Вие знаете, че в сънищата могат да бъдат възприети не само състояния на средния човек, но и състояния на горния човек, на "човекът-глава". Обърнете само внимание на онези сънища, които произтичат от смущения и неизправности на главата. Чрез това, което е неизправност на главата, в съня бива възприет мозъка, или по-добре казано -душата. Така горният човек възприема сам себе си. Впрочем тези сънища имат нещо извънредно характерно. Ако Вие сте сънували и сте се пробудили с някаква болка в главата, всъщност става така, че сънят е бил едно символично, фантастично-образно възпроизвеждане на Вашето главоболие. По правило подобни сънища са свързани със смутено функциониране на мозъка, със смутено функциониране на горния човек, и обикновено те се разиграват в обширни сводести пространства или пък в пещери. Типичното и характерното за сънищата, свързани с една или друга болка, е именно сводът, който се издига над човека. Много често там нещо пъпли или лази, лесно могат да се открият паяжини или други нечистотии по стените и покрива.

И така, човек възприема себе си като горен човек, обаче отново измества възприетото навън. Става така, сякаш човекът излиза навън от себе си, и това, което е в него, в неговата глава, той го пренася навън. Отново се получава едно раздвоение на човека, едно себеизгубване, себезаличаване.

Състоянията, които сега Ви описвам, са именно сънищни състояния. Те ясно показват, как човекът се разпада още в своето сънищно съзнание, как се разпада Азовото единство на неговото съзнание, и как общо взето това, което се явява в съновидението, е не друго, а едно символно отражение на процеси, разигравщи се вътре в телесните области на човека.

А сега става дума за това, че окултният кандидат се готви не за един преход от обикновеното съзнание към сънищното съзнание тук не би имало нищо особено а за това, че той се готви за преход към едно коренно различно съзнание; става дума за това, че с помощта на описаното вече обучение, чрез подтискане на разума, волята и паметта, ученикът се освобождава от себе си, за да се приближи към "другото" съзнание.

Човек, който не познава ясновиждащото съзнание, може да бъде улеснен с разбирането на това друго и ново съзнание което няма нищо общо със сънищното съзнание най-вече от представата си за това сънищно съзнание. Да, то може да доведе до едно много добро разбиране на нещата. Това разбиране става по следния начин. Ако ние се запитаме:

Кое е най-същественото от вътрешните телесни области, което човекът възприема в своите съновидения, тогава трябва да отговорим: Това е болезненото, неправилното, хаотичното. Нормалното състояние на нашата вътрешно-телесна организация не може да се възприеме от сънищното съзнание. И когато като горен и среден човек, индивидът е съвсем здрав, тогава той спи добре, тогава не бихме казали, че "при определени обстоятелства" моля да обърнете внимание на този израз нещо намира в човека, за да смути под формата на сънища неговия спокоен сън.

И пътят към по-висшето, ясновиждащо съзнание, има известни сходства със сънищното съзнание. Тук няма противоречие. Окултното обучение по пътя към ясновиждането е съпроводено от подобни отношения и това, което то първоначално постига е не друго, а следното: Окултният кандидат е доведен дотам, че става ясновиждащ не спрямо външните, болезнени състояния на своите вътре телесни области, а спрямо нормалните им състояния, които обикновено се изплъзват при спокойния сън на човека. С други думи, окултният кандидат се научава да познава своя мозък (или "човекът-глава") и да го възприема вътрешно, а по същия начин да познава и възприема т.н. среден човек. Окултният кандидат трябва да стигне дотам, че да се научи да познава своя среден и горен човек приблизително така, както в определени съновидения спящия човек възприема своя среден и своя горен човек.

Нека да се спрем за малко при т.н. среден човек. Вие трябва да признаете, че в този среден човек няма нищо, което да е в непосредствена връзка с външния свят. В главата са разположени очите и другите сетивни органи, които са пряко насочени към външния свят. Понеже тактичното чувство е "разлято" по цялата кожа, средния човек също има възможност да влезе в отношение с външния свят. Обаче това възприятие на външния свят, което се осъществява от средния човек, е твърде ограничено и нищожно в сравнение с познанието, което се осигурява от "човекът-глава". То няма почти никаква стойност; единствено топлината, която действа в средния човек, моделира неговата вътрешна самооценка. И така, в лицето на средния човек, ние имаме едно затворено в себе си същество, чиито вътрешни процеси са от изключителна важност за него, но не и за отношението на човека към външния свят.

Ако обаче се запитате дали този вътрешен човек не притежава някакво познание за външния свят, което да е недостъпно за обикновеното съзнание, Вие веднага ще забележите, че този вътрешен среден човек също е в значителна степен свързан с външния свят.

Всичко това идва от там, че този среден човек все пак е пригоден към Земните отношения. Той трябва да диша Земяния въздух, да усвоява тези хранителни вещества, които му предлага Земята. И в този смисъл

средният човек и Земята си принадлежат взаимно. Ако необходимите за живота на средния човек елементи и вещества не се съдържаха в Земната природа, този среден човек нямаше да може да съществува. Ако не би могъл да разполага със Земния въздух, този среден човек също нямаше да може да съществува в сегашния си вид. Така, че трябва да кажем: този среден човек е нещо, което ние по необходимост трябва да прибавим към нашето Земно битие, към това, което Земята може да даде на човека.

Обаче нещата тук не се свеждат само до това, което Земята може да даде на човека. Възможно е Земята да е отдавна тук, и все пак средния човек да не може да възникне. Ако Слънцето не беше изпратило своята помощ на Земята, ако Земята не беше подготвила всичко необходимо за средния човек, този среден човек можеше и да не съществува. Замислете се само върху това, че този среден човек извлича от Земята необходимите си хранителни вещества и че тези хранителни вещества съществуват благодарение на Слънчевите въздействия върху Земята. Това, което нахлува в човека, то се поражда в аурата на Земята от Слънчевите въздействия! Накратко, когато разглеждаме средния човек, ние сме изправени пред нещо, което е не просто Земно въздействие върху човека, а Слънчево действие върху човека. Без физическата Слънчева светлина, която постоянно облива Земята, средният човек не би могъл да съществува. Това, което съществува в този среден човек, то е навлязло в него благодарение на Слънчевото действие върху Земната планета.

Виждате ли, този многозначителен факт че средният човек представлява всъщност едно действие на Слънчевата светлина се проявява и в това, че когато окултният кандидат напредва към ясновиждане (т.е. когато развива едно ясновиждащо съзнание), той възприема в образи не болестните разстройства, както е при съновиденията, а това, което Слънцето предизвиква във средния човек: редът, равновесието, хармонията. Когато окултният кандидат развие ясновиждане и се потопи във възприемането на своята собствена хармонизирана вътрешна организация, тогава той се оказва обкръжен от преливаща духовна светлина. Тази светлина обгръща окултния кандидат, по същия начин както и отраженията на вътрешните неизправности в човешкия организъм, обгръщат сънуващия човек; това, което сега се появява в съзнанието на окултния кандидат, е преди всичко възприемането на Слънчевото действие в неговата телесна вътрешност.

А сега сравнете обикновеното, външно съзнание, с това своеобразно съзнание, което възниква у ясновидача. Когато индивидът, като горен човек, насочва поглед към земните предмети, той ги възприема поради обстоятелството, че тези предмети отразяват и връщат към него Слънчевата светлина. Във външното съзнание човек възприема външната Слънчева светлина, според начина, по който тя бива отразена от Земната

повърхност. Външното, всекидневно съзнание на Земният човек възприема външните ефекти на външната Слънчева светлина. При окултния кандидат не е така: това, което Слънцето извършва вътре в самия него, за да направи възможно съществуването на неговия среден човек, самото нахлуване на Слънцето в средния човек точно това се явява като една преливаща духовна светлина около човека, ако той е станал истински окултен кандидат. Той вижда Слънцето в себе си точно по същия начин, както и през един слънчев ден вижда атмосферното, външното Слънце. И както човекът вижда предметите около себе си, благодарение на отразената Слънчева светлина, така и окултният кандидат ако е стигнал до определена степен на ясновиждане долавя с трепет самата Слънчева същност, която е проникнала в неговите вътрешно-телесни области. И в същото време това, което сега израства в една вътрешна, колеблива и нарастваща светлина то е не друго, а облика на неговия вътрешен, среден човек. Но тук имаме само едната страна на нещата.

Ако Вие бихте могли да се пренесете в някоя от древните мистерийни школи, ако бихте поговорили там за най-първите задължения на окултния кандидат, щяхте да разберете, че това, за което току що говорих, принадлежи към самата същност на тези древни мистерийни школи; Вие щяхте да узнаете, че окултният кандидат е обучаван да възприема Слънцето чрез своя собствен среден човек, че е обучаван да възприема Слънчевите действия дори по времето, когато човек спи; изобщо да възприема неща, които обикновено се изплъзват от неговото будно съзнание. В една определена степен на мистерийното посвещение, окултният кандидат можеше да гледа на човека като на едно Слънчево същество. Окултният кандидат трябваше да се научи и да разпознава Слънчевото същество в своя собствен човешки облик, да разпознава Слънцето не само в отразената от предметите светлина, а да го разпознава като действие и сила в самата телесна форма на човека.

Обаче окултният кандидат, този начинаещ ясновидец, трябва да се научи да вижда и от към другата страна на нещата; а именно това, което можем да сравним с мозъчните сънища, със сънищата, които възпроизвеждат абнормните, хаотичните състояния на мозъка. От тези състояния човекът извлича само символи, и това е много типично, много характерно: напр. как той се движи в една пещера или в един дворец, как над него нещо се съгъства и натрупва, нещо, в което той може да вникне... Ако окултният кандидат стигне дотам, че да възприема не само състоянията на своя среден човек, а и тези на своя горен човек, на "човекът-глава", трябва да помним, че те не се проявяват както възприятията, идващи от средния човек. В този случай аз изтъквам само един факт настъпва едно напълно закономерно и съзнателно

"разширение" на мозъчното съновидение. Да, то може да се изживее съзнателно. Това, което човек възприема ако той изключи всичките си сетивни органи, а чрез тях и целия външен сетивен свят, насочвайки ясновиждащото съзнание към самия себе, към горния, мозъчен човек това, което сега възприема е всъщност не друго, а звездното небе!

И в древните Мистерии точно този беше великият момент от живота на окултния кандидат (а доколкото нещата се изменят в новото посвещение това ще видим по-късно), че той можеше да възприема своята вътрешнотелесна организация, доколкото тя е проявена във вътрешните органи, да възприема тази организация под формата на необгледното звездно небе; този беше великият момент, че макар и без подходящи сетива за навън, човек стигаше до образа на звездното небе. А най-великият момент беше този, когато окултният кандидат можеше да наблюдава не горната повърхност на своята глава, а когато, така да се каже, се спускаше надолу към средния човек, и без каквито и да е подходящи сетива, успяваше да долови това, което е долната повърхност на мозъка и осветения от нея среден човек. И тогава в пълен мрак (защото сетивата бяха изключени, и по отношение на външния свят той беше като спящ човек), човекът възприемаше не друго, а "Слънцето в нощта". И античните Мистерии назоваха всичко това с израза "да гледаш Слънцето в среднощния мрак", т.е. да гледат преливащата Слънчева светлина в нейните взаимодействия с много по-слабите нощни звезди. Да, тези изживявания бяха наистина като пътеводни знаци за окултния кандидат.

Но ако този окултен кандидат беше достатъчно напреднал, той можеше да си каже съвсем определено: "Да, щом съзерцавам моя среден човек, аз възприемам в себе си тази преливаща Слънчева светлина; аз възприемам Слънцето. Но по същият начин чрез съзерцаване на горния човек, аз мога да виждам и небесния свод с неговите звезди. Обаче тази божествена милост да виждам звездите, а не пълния мрак е възможна чрез това, че мозъкът е пригоден към звездите, както и моят среден човек е пригоден към Слънцето." Така възниква и окултната убеденост на кандидатите, според която средният човек е свързан със Слънцето, а горният човек, мозъчният човек с целия Космос и неговите звезди.

Когато окултният кандидат узнаваше тези истини в себе си, той вече можеше да отиде при онези хора, които притежаваха само дневното съзнание, но които въпреки това имаха копнежа и душевния порив да се доближат до един такъв извисен човек. Или с други думи: окултният кандидат можеше да отиде при религиозно настроен човек, който все пак имаше усета за по-висши зависимости и отношения в Земния свят и да му каже: "Тъй както е поставен на Земята, човекът е едно същество, което не принадлежи само на Земята, а чрез своите гърди и корем е свързано със Слънцето, докато като "човек-глава" е свързано с целия

Космос". И това, което окултният кандидат можеше да оповести на религиозно настроения човек, се превръщаше в молитвена съсредоточеност, в молитва.

И според нагласата на една или друга част от хората, при които окултните кандидати отиваха като основатели на религии, те можеха да проповядват едни или други истини. На тези хора, които бяха предразположени да ценят своето добро самочувствие и здраве като едно истинско земно щастие, т.е. на хората, които изграждаха основното си настроение чрез телесното здраве на средния човек, окултните кандидати в качеството си на основатели на религии можеха да кажат: "Това, което гради вашето здраве, идва от Слънчевото Същество." И тогава под влиянието на окултните кандидати, тези хора ставаха привърженици на някаква Слънчева религия. Вие сами бихте могли да се убедите: Навсякъде по Земята, където хората бяха устроени по такъв начин, че да дават предпочитание на това, което осигурява доброто им здраве, навсякъде там възникваха Слънчеви религии.

Твърденията на материалистичната наука, че хората и без друго биха стигнали до обожествяване на Слънцето, са чисто фантазърство и бълнуване. Когато официалната материалистична наука говори, че тази или онази част от хората са станали поклонници на Слънцето всичко това е чисто фантазърство. И ние изобщо не трябва да вярваме на днешните материалистично настроени хора, когато те упрекват теософите във склонност към фантазиране, а приписват реализъм и прозорливост единствено на себе си. Когато материализмът стига до там, да твърди, че определени хора изведнъж са станали поклонници на Слънцето, то несъмнено фантастичната склонност е негова, а не на теософията. Да, така си фантазира материалистичната наука и си представя, че при едни или други обстоятелства, хората са деградирали до там, че да се молят на Слънцето. А в действителност окултните кандидати бяха тези посветени, които отиваха напълно съзнателно при определени племена и народи, и то след като предварително знаеха: тук ние имаме работа с такива хора, които зачитат куража, непоколебимата твърдост и смелостта качества, свързани със средния човек; и ние трябва да научим тези хора, че в свръхсетивния свят много ясно може да се установи, как този среден човек е една пряка последица от действието на Слънцето. И тогава тези окултни посветени се обръщаха към хората, в които доминираше средният човек, отклоняваха ги от простото им благоразположение, от телесното здраве и ги насочваха към молитвената съсредоточеност. Те гласаха тези хора към обожествяване на Слънцето.

От подобни примери ние наистина можем да се убедим как материализмът е застрашен от фантазърство и бълнуване. Но до този извод можем да стигнем и от много по-дребни и незначителни събития.

Наложи се например, да прочетем някои описания за нашата мюнхенска сграда, наложи се, защото те ни бяха просто натрапени. Вродената липса на дискретност извади тези неща на показ, и днешният материалистичен човек набързо си изгради представи за събития, които той все още не познава. Този човек стигна толкова далеч в своето фантазиране, сякаш да ни убеди, че фантазията е едно основно качество на нашия съвременник. Ако на днешния човек се наложи да говори за неща, които не познава, той изобщо не се замисля и вика на помощ всевъзможни абсурди и фантазии. Така е не само в обикновения живот, така е също и в науката. Почти всички обяснения на материалистичната наука са чисти фантазии, и когато тази наука опитва да измъдри нещо и да "изясни" обожествяването на Слънцето тя просто фантазира.

Обаче в случаите, когато по Земята се събираха хора без изявени интереси към средния човек, т.е. когато те бяха склонни да развиват по-скоро своите мисли и представи, изобщо живота на горния човек, тогава в съображение идваше нещо съвсем друго. В съображение идваше обстоятелството, че тези окултисти които действаха в света като основатели на религии се обръщаха към хората и им казваха: "Същността на вашите мисли и представи не се намира на този свят. Ако вие искате да получите една представа за това как стоят нещата защото сами не сте в състояние да проникнете в свръхсетивните светове (естествено, изразите на тогавашните окултисти са били съвсем други), трябва да знаете, че в мислите и представите имате само външния отблясък на една молитвена съсредоточеност, която бди сама в нощта под блясъка на звездното небе."

И в онези народи, които имаха задача да развият мисленето, преобладаваше именно молитвата към звездите, молитвата към нощта. За разсъдъчните народи на древността бяха основани такива религии, които ги насочваха към първоизточниците на мисленето, към първоизточниците на горния човек. И много от имената на тези прадревни богове, би трябвало да се преведат на по-новите езици с думата: "нощ". Тази нощ, която с неописуемо вълшебно тайнство вливаше живот в звездите, сякаш те бяха нейни деца, а тя тяхна майка; тази нощ беше наистина обожествявана, защото всъщност окултните посветени знаеха, че инструментът на мозъка е една реална и несъмнена последица на звездната нощ.

И дори онези народи, чиито представители ставаха поклонници на Слънцето, те също изпитваха могъщите въздействия на "майката Нощ", така че много от Боговете им носеха имена, които днес бихме превели с думата "Нощ". Но всред тези Слънчеви поклонници господствуваше убеждението, че Слънцето създава деня. Ето защо много от думите на тези народи, думи, които в лицето на Слънцето призоваваха най-висшата божествена мощ, днес бихме превели с "Ден". И ние с пълно право

можем да заявим: поради това, че тези хора бяха смели, сърцати и войнствени, те ставаха поклонници на Слънцето, поклонници на Деня, защото техните посветени ги насочваха към Слънцето. А разсъдъчните, умствено-предъвкващи народи ставаха поклонници на нощта и звездите, защото техните посветени ги насочваха именно там.

Обаче съществуваха и други народи. Съществуваха народи, при които нещата не бяха толкова крайни: Дневно съзнание нощно съзнание, или по друг начин казано: съзнание безсъзнание. Ако се пренесем в древните епохи, ние ще открием много народи това знаете от други теософски лекции които по отношение на съзнанието възприемаха, така да се каже, междинно състояние, запазвайки по този начин едно древно ясновиждане; народи, които живееха не само в денонощния ритъм на съзнание и безсъзнание, а в едно смътно ясновиждащо съзнание, в едно полусъзнание, обединяващо в себе си светлината на деня и нощния мрак.

Така че на тези народи беше присъщо едно трето състояние на съзнанието, и с негова помощ те имаха далечното предчувствие, че човекът е свързан с извънземния свят. Но откъде тези народи имаха подобни заложби? Дори във външния облик на своите представители, те имаха едно твърде особено качество. Тези хора, които бяха носители на древно ясновиждане (а в древните епохи такива бяха повечето от Земните хора) имаха особеното качество, че в определени състояния на съзнанието те можеха да възприемат своите "симетрични човеци", но не в буквалния смисъл на думата, а в начина, по който този среден човек действуваше върху горния, мозъчния човек.

Ако Вие искате да си изградите една представа за това, което се извършваше при един такъв човек, тогава поставете образа на средния човек в параметрите на мозъка. При обикновения и нормален земен живот е така, че външните сетивни впечатления действуват върху мозъка и той отразява получените образи, благодарение на това, че им противопоставя своята собствена организация. Така възниква и представата за външния свят като един отразен от мозъка образ. Именно това са представите за външния свят. Те са образи, отразени от мозъка. Когато Вие наблюдавате външния свят, сетивните впечатления се вмъкват през окото и се отправят към определен участък на мозъка. Обстоятелството, че там те биват уловени, а после и отразени, позволява именно възникването на една представа. Но ако човекът изобщо стигне до ясновиждане, на него му се предоставят не само мозъчните отражения на външни предмети, а мозъчните отражения на самия среден човек.

Обаче тази възможност мозъкът да отразява въздействията на средния човек далеч не се отнася за истинския окултен кандидат. Истинският окултен кандидат възприема своя среден човек директно, а не чрез

мозъка. Той вижда Слънчевото естество директно в себе си, той вижда също и звездното естество директно в себе си, в своя мозък.

И все пак именно това, за което сега става дума, това ясновиждащо състояние, при което процесите на Слънчевото естество разиграваци се в средния човек биват отразени от мозъка така, както и външните сетивни впечатления, именно то представляваше същинската основа на древното ясновиждане. По този начин древните хора възприемаха света чрез обходните пътища, които им осигуряваше техния среден човек. В тези състояния те не възприемаха външния свят. Те възприемаха само това, което имаха чрез Слънцето в самите себе си и само това, което техният мозък улавяше и отразяваше като представа за Слънчевото действие надолу към техните вътрешно-телесни области.

Но появиха се и такива народи, които с помощта на мозъка сякаш успяваха да овладеят тези ясновиждащи състояния и да ги превърнат в съвсем точни представи за това Слънчево действие. И как ставаше всичко? Просто тези представи се пораждаха не както обикновените представи, а се появяваха като една вътрешна Слънчева светлина. И ако окултните кандидати искаха да проверят откъде собствено идваха причините за тези състояния, те можеха да разберат, че идват именно от средния човек, от Слънчевото естество на средния човек. А човекът притежава елементи от Слънцето, тъкмо защото той е едно Слънчево същество. И това, което се проявява в инструмента на мозъка, то е дълбоко свързано с факта, че човекът е едно космическо, звездно същество, че е просмукан от силите на цялата Вселена, на целия Космос. Обаче това, което човек възприема в сегашния етап на своето развитие, зависи от доминиращото влияние на Луната върху Земята.

В онези древни времена човекът беше така организиран, че неговият мозък се подлагаше най-вече на силните Лунни въздействия. При това нещата бяха така устроени, че древното ясновиждане изцяло зависеше от фазите на Луната. В продължение на 14 дни това древно ясновиждане постепенно нарастваше, а след това през следващите 14 дни то бавно угасваше. И точно по средата на един такъв месечен цикъл, Лунното действие беше изключително силно. Всъщност това древно ясновиждане протичаше така, че в определени моменти хората знаеха: "Да, сега ние сме несъмнено Слънчеви хора, Слънчеви същества." И те стигаха до това знание благодарение на факта, че посредством вътрешните представи на мозъка, можеха да възприемат Слънцето. Но всичко това беше възможно само чрез Лунното действие. Да, древното ясновидство се проявяваше по такъв начин, че караше човека да се слива с 28-дневния Лунен цикъл, при който съществуваха определени дни, когато ясновиждането обхващаше всички хора. И когато окултните посветени отиваха при такива хора, за да ги настроят религиозно, те ги насочваха към обожествяване на Луната.

Да, те ги насочваха към обожествяване на Луната по същите причини, които ги караха да насочват другояче устроените хора към обожествяване на Слънцето или към обожествяване на звездите и нощта. Оттук идват впрочем и Лунните религии при много от древните народи.

Мойсей трябваше да изучи тази Лунна повинност, да се потопи в този Лунен култ не другаде, а в мистериите центрове на египетските посветени. И Мойсей беше един от онези велики водачи, който по несравним духовен начин успя да превърне Лунната повинност в религия на древния еврейски народ. Да, древноеврейският култ към Яхве е един одухотворен култ към Луната. Благодарение на този култ, в древно еврейския народ беше вложено живото съзнание за връзките на човека с извънземния свят. И така, древните народи обожествяваха Слънцето и звездите. Но далеч не всички техни представители можеха да съзерцават Слънцето, звездите и Луната с духовния поглед на ясновидеца. Древните народи едва ли можеха да разберат, ако някой им кажеше: "Да, молете се на нещо, което лежи в основата на вашия среден човек, обаче не се оставяйте под измамния образ на видимото Слънце, а постоянно търсете свръхсетивното, това, което поражда физическото Слънце!" По същия начин и поклонниците на звездите едва ли биха разбрали, ако някой им кажеше, че коренът на техните съмнения и изобщо на цялото им мислене се намира в необятния Космос, не във видимите звезди, а в скритите зад тях невидими духовни Същества. И както поклонниците на Слънцето и звездите не можеха да споделят всички опитности на посветените, така и пред народите на Лунния култ не можеше просто да се каже: "Представете си сега едно невидимо Същество, чието външно тяло е видимата Луна." Обаче можеше да се каже нещо друго и в действителност Мойсей го каза на древния еврейски народ.

И забележителното сега е, че то можеше да се каже тъкмо на древния еврейски народ, а не просто на изповядващите Лунния култ древни народи. При това Мойсей насочи своя народ не към видимата Луна, а към онази дълбока същност, в която се коренеше произхода на прадревното ясновиждане, онова ясновиждане, което в хода на историческото развитие бавно губеше от своята стойност и което човек сякаш трябваше да "изплаща на части", тъй като той постоянно редуваше дневното съзнание със нощно, в резултат на което постигаше такова познание за света, каквото може да даде само отразената Слънчева светлина. Но това познание се ограничаваше само във външния свят, то оставаше едно земно познание, което хората извличаха от своето редуващо се дневно-нощно съзнание и което имаше своя апогей в сферата на видимите звезди. Точно в тази постоянна смяна между дневното и нощно съзнание, на хората беше дадена, така да се каже, възможността да "изплатят на части" онова древно ясновиждане, което е в непосредствена връзка с

духовния свят и което зад видимата физическа Луна постоянно се сблъсква с нейния кипящ духовен живот.

Когато в хода на човешкото развитие, това ясно виждащо съзнание трябваше да угасне, на древния еврейски народ беше предоставен един духовен заместител на невидимите Лунни сили: Яхве или Йехова. И Мойсей настойчиво и с цялата си енергия изискваше от древния еврейски народ да не смесва Яхве с никакъв външен образ, нито пък да прави опити и да го изобразява в дърво, камък или звук. Точно затова той забрани да се търси какъвто и да е образ на Яхве във видимия външен свят.

По този начин ние заставаме пред забележителната зависимост на Яхве-религията с една Лунна религия, която беше дадена на хората чрез древното ясновиждане. За тези, които особено се интересуват от подобни неща, би било интересно да знаят, че тъкмо Е.П. Блаватска, черпейки от най-сигурни източници, обърна внимание върху това, че Яхве-религията беше един вид обновяване на древните Лунни религии. Само че в своите духовни изследвания Е.П.Б. не беше напреднала така, както сме ние днес, за да осветли напълно ясно тази забележителна зависимост. Все пак вярното прозрение, че Яхве-религията е една Лунна религия, внесе в душата на Е.П. Блаватска и усещането за известна ограниченост на тази древна Яхве-религия. Обаче работата не е в това. Едва когато знаем, че Яхве-религията на древния еврейски народ има своя произход в древното ясновиждане и че тя само е съхранила спомена за това древно ясновиждане, едва тогава ще сме в състояние да погледнем религията на Яхве с истинска сериозност и страхопочитание И сега Вие се убеждавате: След като разгледахме средния човек като Слънчев човек и горния човек като Звезден човек, пред нас се откри дълбоката взаимна свързаност между най-важните опитности на окултните кандидати. От друга страна Вие разбирате, че това, което окултизмът открива в официалните религии, това бяха всъщност древните теософии такива, каквито бяха дадени на хората. Защото в мига, когато древните хора се изпълваха с молитвен плам, в тях малко или много се пробуждаше древното ясновиждане, така, че те с тяхното смътно неразграничаващо ясновиждане имаха потребност не просто да вярват, а да разбират това, което им говореха посветените. Така, че древните религии в голяма степен са именно теософии. Те са самите теософски учения, които окултистите даваха на хората според техните различни особености и заложи в една или друга област на Земята.

Както забелязахте в нашето досегашно обсъждане, ние трябваше временно да изоставим третия седем членен човек, а именно долния човек. Обаче ние отново ще се върнем към него, за да видим по какъв удивителен начин напредва великата Мистерия, и как чрез посвещението

окултният кандидат постепенно се доближава до истинската същност на човешкото същество.

ОСМА ЛЕКЦИЯ

Кристияния, 10 юни 1912

Скъпи теософски приятели!

Извинете ме за тези думи, но те все някога трябва да бъдат казани: Окултните познания не са едно детинско занимание, и този, който пристъпва към тях с очакването, че ще намери нещо като общовалидни и равнодушни теории, ангажиращи само интелекта, а не целия живот, този човек в повечето случаи ще изпадне вероятно в най-тежки заблуждения.

Ние вече разгледахме човешката фигура и Вие си спомняте, че тази човешка фигура, този троен човек, е само една изходна точка за окултния кандидат. В повечето случаи той трябва да тръгне от единичните усещания, чувства и душевни импресии, които се по-раждат в съзерцаването на човешката фигура; така, че порива към окултното пътешествие идва от нещо, което е във висша степен независимо от неговия вътрешен живот.

Виждате ли, в определени случаи е възможно и дори желателно, щото не само теософите, но и окултисти те да изхождат предимно от своите вътрешни душевни подбуди. Обаче в този случай обикновено възниква един вид препятствие, с което човекът не може да се справи. От моите предишни лекции Вие сигурно знаете, че в изграждането на нашия вътрешен човек участва не само това, което Земята в своето развитие предоставя на човека, но че тук се намесват още духовните сили и Същества и то не еднократно, а в продължение на много и много техни инкарнации. Още от пра-прадревността, в изграждането на този вътрешен човек са намесени Луциферическите и Ариманически сили. И щом вземете в съображение този важен факт, Вие лесно ще стигнете до извода, че има нещо много несигурно в това да се тръгва от вътрешния човек, без да е постигнато освобождение от Луциферическите и Ариманически сили. Защото така, съвсем незабелязано, в душата могат да нахлуят изключително активни Луциферически и Ариманически сили. Затова и на този свят много неща се смятат за извънредно добри, за извънредно добри качества на душата, но всъщност те не са такива, защото по някакъв начин в тях имат дял и силите, които Ариман и Луцифер упражняват върху човека.

Ето защо най-сигурната отправна точка на окултния кандидат си остава човешката фигура. В тази човешка фигура са отпечатани във възможно най-слаба степен онези влияния, които можем да наречем сили на Луцифер и Ариман. И ако окултният кандидат се придържа към древната окултна формула, че по отношение на своята фигура, човекът е образ на

Божествеността, тогава човешката фигура наистина остава най-здравата и надеждна отправна точка. Поемайки от тази точка, окултният кандидат постъпва добре, защото по този начин той най-правилно се свързва с Божествеността; той тръгва от "образа и подобие" на Бога, и това е извънредно благоприятно и важно.

Обаче от другата страна възниква една нова трудност. Ако окултният кандидат тръгне от своите вътрешни душевни изживявания и в хода на окултното си развитие открие достъп в духовния свят, тогава впечатленията от духовния свят продължават значително по-дълго време. Или с други думи: Ако някой тръгва от вътрешните душевни изживявания, стига до прага и прекрачва в духовния свят, той може да го съзерцава достатъчно дълго време. В това, че човек може да тръгне от вътрешните душевни изживявания се съдържа нещо полезно, бих искал да кажа нещо по-удобно. Но то има и своите отрицателни страни. То не може да гарантира една точна преценка, едно точно идентифициране на Луциферическите и Ариманически влияния. И всъщност може да се каже, скъпи теософски приятели, че когато тръгват от вътрешните си душевни изживявания, хората забелязват Луцифер и дявола най-слабо, най-смътно.

А когато за отправна точка те имат човешката фигура, тогава идва, така да се каже, този недостатък, че погледът в духовния свят, т.е. имагинациите, траят съвсем кратко време, тъй че за да ги задържи, човек трябва да развие нещо като едно духовно присъствие.

Но позволете ми сега, да опиша събитията в тези случаи, когато за да проникне в свръхсетивния свят, окултният кандидат използва именно човешката фигура. Аз не зная дали някой от Вас не е направил сам това изненадващо откритие, което всъщност е нещо обикновено и ежедневно: Ако човек отправи поглед към един светъл предмет, този предмет сякаш се отпечатва в окото и продължава да е там, дори и след като окото е затворено. За тези "послеобрази" разказва и Гюте в своето учение за светлината. Ако вечер легнете в леглото и някой угаси електрическата лампа, Вие ще продължите да имате още известно време нейния образ, като един вид "ехо" пред себе си. За повечето хора, които възприемат подобни "послеобрази", външното впечатление е напълно отзвучало. И в този случай Вие ще трябва да съживите онези движения и вибрации, които са били предизвикани от външното впечатление.

И така, окултният кандидат трябва да тръгне от човешката фигура, т.е. от тази човешка фигура, каквато е тя във физическия план на обикновения живот. До каква продължителност на "послеобразите" достига той това не е важно. Важно е това, което остава след "послеобразите". Защото това, което остава, не идва вече от окото, а представлява един процес, едно изживяване, което ние имаме чрез етерното тяло. И онзи, който сам извърши този експеримент, няма да

отправя повече неуместното възражение, че тук имаме един "последобраз" на физическото тяло. Защото това, което остава, е нещо съвсем различно от каквото и да е сетивно възприятие от външния свят.

И наистина онова, което остава след светлинното или цветното възприятие, то далеч не е някаква измама. Сега Ви моля да засилите Вашето внимание. Ако това, за което говорим, е светлина или цвят, тогава то наистина е измама; обаче то е по-скоро един тон, за който съвсем точно знаем, че той изобщо не е породен в ухото или чрез ухото. Възможно е също така, то да се прояви като едно по-друго впечатление, но във всички случаи това впечатление е съвсем различно от каквото и да е външна, сетивна импресия. Изобщо окултистът трябва да свикне и постоянно да преодолява външния, сетивен свят, защото напр. Окултизмът е валиден също и за слепите, които никога през живота си не са имали външно-сетивно впечатление за физическата светлина. Повечето призрачни образи, които хората виждат, са само фантастично променени и извлечени от паметовото богатство сетивни впечатления. Окултното изживяване не зависи от това дали един сетивен орган функционира или не, защото то изобщо е независимо от сетивните органи.

След като окултният кандидат си изгради верен образ за човешката фигура, той трябва така да я извика пред своя поглед, че да я превърне в една пулсираща и жива имагинация. По какъв начин и с помощта на какви сетива ще фиксира човешката фигура, това не е съществено. Става дума за това, че той изобщо се заема с човешката фигура, че благодарение на нея стига до една пулсираща и жива имагинация. В този случай окултният кандидат е използвал външните очертания на човешката фигура като отправна точка за своите имагинации. Но съществува и друга възможност за отправна точка да се вземе вътрешното, телесно себеусещане.

И ако окултният кандидат успее да долови един макар и бързопреходен "последобраз" на човешката фигура (т.е. ако аналогично на посочения пример, той визира физическата човешка фигура и получи след това съответния "последобраз"), тогава този човек е достигнал не до един "последобраз" от физическо естество, а е изживял този образ в процесите на етерното тяло.

Да, този "последобраз" е изживян там, в етерното тяло. И ако окултният кандидат е доведен дотам, че да изживява себе си в етерното тяло, невъзможно е всичко това да прилича на детинска игра, защото цялото това изживяване веднага се разпада на две. Да, то не остава цялостно и единно. И тези две изживявания са такива, че на първо място човек изживява смъртта, и на второ Луцифер.

И тъй като в случая не се отнася до сетивни изживявания, а до много по-висши опитности, невъобразимо трудно е те да бъдат описани с обикновени думи, понеже те са взети предимно от сетивния свят и смисловото им значение постоянно ни връща обратно към материалния сетивен свят. Всъщност тези опитности са едно дълбоко вътрешно изживяване, което не може да се предаде от човек на човек.

Да изживееш смъртта, е приблизително да знаеш: Човешката фигура която схванахме в нейния чист и истински вид, и която ни послужи за отправна точка тази човешка фигура няма никакво по-нататъшно съществуване след Земното битие. Тя е съдбовно свързана със Земното битие. И този човек, който иска да се издигне над Земните отношения, над самото Земно битие, който изобщо иска да се съобразява с един свръхсетивен живот, той трябва да е наясно: Тази човешка фигура съществува единствено на Земята, и в мига, когато човек се издига в свръхсетивния свят точно както и при смъртта тя, човешката фигура, неизбежно трябва да се разпадне. Човешката фигура не може да се прояви в етерния свят по друг начин, освен като нещо мъртвородено, като нещо мъртво.

Да, първото впечатление е тъкмо такова и за окултния кандидат то поражда една коварна трудност. Разрушената човешка фигура се явява като нещо, което създава усещането за обреченост на всички усилия от страна на окултния кандидат, така, че той си казва: Аз не мога да вървя по-нататък, защото ме сковава ужаса от това, което идва.

В това, да се погледне смъртта, е вложена дълбока необходимост, защото едва тогава човекът се изпълва с непоколебимата увереност: Вътре в земното тяло е напълно изключено да се изживее нещо от свръхсетивния свят; затова и човек трябва да излезе от него, трябва да го напусне.

А сега идва второто впечатление. Все пак не трябва да се мисли, че в земното тяло е абсолютно невъзможно да се изживее нещо от свръхсетивния свят. Обаче за окултния кандидат преди всичко е възможно това, което описваме сега, и ние бихме могли да го определим с думите: Човекът се запознава с Луцифер. Преди всичко Луцифер е нещо, което действа изключително подвеждащо. И ако трябва да изразим с думи какви са последиците от запознанството с Луцифер, можем да кажем следното. Луцифер насочва нашето внимание към неустойчивата и склонна към разпад човешка фигура, и заявява: Погледни само тази човешка фигура, виж колко е слаба и трошлива; да, Боговете тези мои врагове са ти дали една крехка, неустойчива и трошлива фигура.

Да, приблизително това би казал Луцифер, загатвайки още, че Боговете са били принудени поради обстоятелства, за които ще говорим по-късно

да предоставят на човека тъкмо тази неустойчива фигура. И после Луцифер посочва, как би направил човека, ако беше действувал сам, без своите врагове. В това, на което Луцифер обръща внимание откривайки начина, по който сам би изградил човека има нещо извънредно примамливо и изкусяващо. Луцифер би казал на човека: Огледай се само, и виж какво остава от теб, след като се разпадне човешката фигура. Когато човешката фигура се разпадне и когато ако позволите този израз човекът духовно обръща своята кожа, т.е. когато самата фигура му е напълно отнета, тогава човек забелязва две важни неща. Първо, че това, което остава, всъщност е годно за свръхсетивния свят, че в известен смисъл то е сродно със свръхсетивното, че е безсмъртно, докато самото тяло е смъртно. Това е един силен аргумент, едно силно изкушение и Луцифер го държи здраво в ръцете си. Първоначално човекът беше близо до идеята, че е образ и подобие на Бога, а след това го виждаме неустойчив, смъртен и свързан със Земята. С помощта на Луцифер човекът вижда това, което е безсмъртно в самия него. Точно тук е изкушението, това е примамливото впечатление. Обаче щом човек вникне в този безсмъртен елемент, щом той елиминира триединната външна фигура, тогава той вижда самия себе си, и разбира срещу каква цена Луцифер е направил човека безсмъртен. Тогава, щом човек обърне поглед към самия себе си, той не е вече никакъв човек. Действително човекът не е вече никакъв човек.

Окултната символика винаги е прибегвала до определени образи, за да ни открие какво мисли напр. за горния човек. В хода на времето тези образи винаги са искали да говорят нещо на човека, но малцина са разбирали техния загадъчен език, езика на тези пълни със значение имажинации.

Когато човек отпрати поглед към горния човек, за да види себе си, той открива, че този горен човек е различен за отделните хора, че той не е еднакъв за всички. Да, човек открива един малко или много променлив, подвижен образ, който все пак дава известна представа за изживяванията му в този забележителен момент. Човекът не притежава вече никакво човешко лице, той е по-скоро подобен на бик или на лъв. Установява се съвсем ясно макар и това, което ще кажа, да не е сполучливо (а нещата в свръхсетивния свят често изглеждат гротескни) че когато жената погледне към себе си, тя се усеща по-скоро като лъв, а мъжът по-скоро като бик, като телец. Да, така е, и всичко това трябва да бъде понесено, превъзмогнато. И сега към тези два преплитащи се един в друг образи на мъжът, който е оголил и разкрил лъвската си природа, и на жената, която не е открила напълно качествата си на телец се прибавя образът на една птица, която винаги е била назовавана с името "орел".

Но всичко това не е най-лошото. Лошото е, че срещу цената на безсмъртието, някой би се решил да стане телец, лъв или орел. Но това е само горния човек. А по-надолу ни очаква един див звяр, един дракон. Точно това обстоятелство е дало повод за всички драконови легенди и саги. Религиозната символика е завещала на човека тези четири образа като в свръхсетивния свят те са твърде откъслечни а именно образът на човека, на лъва, на телеца и на орела. А по един определен начин, какъвто го знаете от историята за грехопадението, тя загатва тъкмо това, че към човека принадлежи също и един див звяр.

Този звяр принадлежи към цялостния човешки образ, и по своята същност представлява това, за което човек трябва да си каже: Наистина, Луцифер ти обеща безсмъртие, и то с пълно основание. Обаче това безсмъртие е възможно само срещу цената на формата, само срещу цената на фигурата.

И сега изведнъж става ясно, че в хода на Земяното развитие се стига до една подобна вътрешна фигура, само защото Луцифер е действувал по определен начин в хода на това Земяно развитие. Сега става ясно, че под влиянието на Луцифер, това Земяно развитие е отрупвало човека с все по-големи дарове от свръхсетивния свят. Защото цялата мъдрост, и всичко, което тя обхваща, идва от Луцифер. Едва при тази своя среща с Луцифер, човек разбира колко много му е задължен той, колко много е задължен на Луцифер.

Но сега нещата стават още по-заплетени и свързани едно с друго. Неизбежно се поражда въпросът: няма в това себепознание няма поне мъничко утеха?

Защото наистина: това себепознание което смъква човека надолу към животното то не ни носи никаква утеха. В своя троен облик, това животно не принадлежи към висшите животни, а е смъкнато до онази низша животинска природа, каквато имаме под формата на една амфибия. Да, такъв възглед наистина не ни носи никаква утеха.

Знаете ли, всичко, което аз сега Ви описвам, всичко, за което Ви говоря, създава едно извънредно подвижно и променливо впечатление. В този смисъл, за да обхванем и съзерцаваме едно впечатление, наложително е да задържим около себе си определено духовно присъствие. В противен случай впечатлението бързо отлита. И когато хората имат за отправна точка човешката фигура, възниква точно това неудобство, че те, хората, не разполагат с достатъчно духовно присъствие, с достатъчно духовна реалност, за да вникнат правилно в смъртта и в Луцифер; за да обърнат непомрачения си духовен поглед навътре в себе си. В това, което човек сега вижда, няма никаква утеха, никаква надежда. Защото той е изправен пред мъчителната и строга алтернатива: От една страна той може да избере неустойчивото,

склонното към разрушение и смърт човешко тяло, това, което идва от Боговете, от противниците на Луцифер; от друга безсмъртието, което обаче влече след себе си унизителното израждане на човешката фигура.

Впечатлението от тези неща, скъпи приятели, е наистина безутешно. Това е преди всичко страшно и чудовищно впечатление. Към него се прибавя и обстоятелството, според което същинската задача на окултните учители се състоеше в това, да предупреждават хората, ако те изобщо стигаха до свръхсетивни впечатления, че на тези първи впечатления независимо дали те са мъчителни или ощастливяващи никога не трябва да се гледа като на нещо решително и меродавно. Правилното разрешение на този въпрос изисква едно търпеливо изчакване, което рано или късно ще доведе този душевен експеримент до там, че окултният кандидат да получи едно лишено от всякаква утеха и надежди впечатление. За да стига все отново и отново до подобни впечатления, човек се нуждае от цялата си смелост и от пределната мобилизация на своите сили.

В това, което непосредствената реалност предлага, човек не може да се опре на нищо, защото житейския му опит ясно показва: човешкото тяло е нещо неустойчиво, нещо преходно. Този, който обещава вечността, е Луцифер. Но и тук човек не може да се опре на нещо сигурно, обаче все пак такъв момент на утеха и надежди идва, и този момент се изразява в това, че човек извиква един определен спомен от своя обикновен земен живот. Този спомен е като една мисъл, останала от земния живот и сега тя нахлува и оцветява тази среща със смъртта и с Луцифер. Все някога този спомен или мисъл се появява плахо и се превръща в единствената сигурна опора на човека. Обаче тази мисъл бих искал да подчертая това е извънредно слаба и за да я задържим, е необходима огромна енергия. И сега единственото, на което можем да се опре, е идеята за Азът, мисълта: Там долу ти си бил един Аз. Но да задържим тази мисъл, е извънредно трудно, и някои хора знаят, че дори едно съновидение може да бъде пренесено изключително трудно от едно състояние на съзнанието в друго. Изключително трудно е да издигнем мисълта за Азът над Земния свят и да я пренесем в онова съзнание, което става преобладаващо за нас в мига, щом започнем да проникваме в свръхсетивния свят. И нещата се облекчават, само ако тази Азова мисъл се появи като в един сън, който сме имали през земния живот, и за който сега не си спомняме нищо. Да, когато се появява в "другото" съзнание, тази Азова мисъл е като един забравен сън, и в този смисъл по отношение на еволюцията на човечеството това "друго" съзнание е останало значително по-слабо и неразвито.

Докато в прадревните епохи беше сравнително лесно да се пренася Азовият образ от тукашния в отвъдния свят, то в хода на човешката

еволюция това ставаше все по-трудно и по-трудно. Обаче когато аз твърдя, че Азовата мисъл се появява в "другото" съзнание, Вие трябва да сте наясно, че за днешните окултни кандидати Азът не е просто някакво видение; за днешните окултни кандидати Азът може да блесне като един вид спомен. Но за това е необходима помощ, без такава не е възможно. Събитието, което описвам, може да настъпи само чрез такава помощ. Точно това е същественото. Когато в днешните условия на Земята развитие, окултният кандидат пристъпи в свръхсетивния свят без никаква помощ, тогава Азовата мисъл изостава далеч назад като един забравен сън.

Ако аз трябва да назова пред Вас онази помощ, от която окултният кандидат в издигането си към свръх сетивния свят се нуждае днес, за да забрави своя Аз, бих могъл да употребя единствено възможния израз и този израз е: Приемането на Христовия Импулс. За тази помощ става дума. Тази е помощта: Да се приеме Христовия Импулс тук на Земята. От начина, по който човек се отнася към Христовия Импулс по време на своя земен живот зависи дали при издигането към свръхсетивния свят Азът ще бъде предаден на забрава или не, като в последния случай, Азът би се превърнал в единствената здрава опора на човека.

Виждате ли, днешният християнин би могъл да каже забележителни и красиви неща за Христовия Импулс. Обаче онзи, който в истинския християнски смисъл на думата е направил крачката към свръхсетивния свят, той знае нещо много повече за този Христов Импулс. Той знае нещо извънредно важно. Той знае, че този Христов Импулс днес е практически единствената помощ, която не ни позволява да забравим своя Аз, мисълта за Азът. Тази помощ идва наред с всичко, което Христовият Импулс вече е направил за Земята планета; тя идва наред с неизказаната милост и утеха, които човешкото изкуство е донесло и постоянно донася за хората именно чрез Христовия Импулс; а това, че и занаят Христовият Импулс ще предпазва Азът от опасността за бъде забравен в условията на Земята свят откъде идва то? Ето великият въпрос, пред който ние рано или късно трябва да застанем.

И ако аз трябва да Ви отговоря, тогава дължен съм да Ви насоча към такива подробности и факти, до които Вие можете да достигнете ако не от окултизма, то поне чрез едно рационално вникване в Евангелията. Съществуват две неща, които напълно могат да ни разяснят защо Христовият Импулс се явява като единствената възможна помощ: първият отговор е скрит в апогея на днешния окултизъм, а втория имаме тъкмо под формата на рационалното вникване в Евангелията. Ако сравним техните първоизточници с тези на другите древни религии, ние ще установим, че Евангелията притежават във висша степен нещо странно и своеобразно. Те притежават нещо, което много често се

изплъзва от вниманието ни. Аз Ви моля само да сравните това, което ни предлага официалната история на по-късните религии, със самите християнски първоизточници. Вие бихте могли да разберете един религиозен водач, или по-добре казано един основател на религия, само когато вникнете в неговото вдъхновение от свръхсетивния свят, в неговата инспирация, в неговата интуиция. Ако се обърнете към предхристиянските основатели на религии и към тяхната мъдрост, какъвто е напр. случаят с Буда, Вие ще разберете, че той започна да проповядва великото си учение, едва след като под дървото на Боди, получи знак и просветление от духовния свят. Да, ако искате да обхванете учението на Буда, Вие ще трябва да се съобразите и с неговото свръхсетивно просветление.

А за следхристиянските епохи, това важи в още по-голяма степен.

Вземете напр. Мохамед само ако знаем неговите откровения от свръхсетивните светове, ще разберем защо той говори едно или друго. Така е и с всички основатели на религии, с всички големи визионери. Ние неизбежно опираме до тяхната божествена инспирация, до проявлението на свръхсетивния свят в техните опитности и действия.

Вие знаете как стоят нещата при Питагор. Що се отнася до Платон а при него навсякъде се подразбира, че той далеч не ни казва всичко, което знае връзката му с Мистериите е съвсем ясна. При Сократ винаги е ставало дума за неговия напътстващ Демон, и да се пропусне този факт, да се пропусне този Демон, би било чисто безумие. Сократ не можеше да развие принципите на разумното човешко мислене без вдъхновението на своя Демон. И накъдето и да се огледаме по света, нещата изглеждат точно така.

А сега Ви моля да сравните всичко това с Евангелията. Ако вникнете в Евангелията с разум и добронамереност, в тях Вие ще откриете само едно единствено място, където се изживява нещо като посвещение, само един единствен път през трите си земни години, Христос Исус трябваше да се потопи в свръхсетивния свят. И този единствен миг е описан в историята за изкушението. Но там далеч не става дума за това, че Христос е трябвало да се придържа към един добър Бог, там става дума за съвсем друго за срещата Му с това, което за Него беше злото, за срещата Му със Сатаната, с Луцифер.

От тази история Вие узнавате, че в началото това изкушение не представлява никакво изкушение за Него. Прочетете отново съответния текст и ще видите по какъв неповторим начин се изнася тази истина в Евангелията: Истината, че и Христос трябваше да мине през определени изпитания, както и другите велики религиозни учители. В началото Той търси подкрепата на Своя Бог и успява да се противопостави на изкушението: "Махни се, Сатана! защото е писано: На Господа твоя Бог

да се кланяш и само нему да служиш". А след това Луцифер не е вече в състояние да изкушава Христос и се оттегля. Всички следващи сцени, всичко, което Евангелията докладват, не съдържа вече каквато и да е подробност, позволяваща сравнение между жизнените пътища на Христос и другите посветени, доколкото в хода на техния живот се полагат усилия за проникване в духовния свят.

В моята книга "Християнството като мистичен факт", а и по-късно в различни лекции, аз винаги разглеждах Христос като един посветен, който има непосредствена връзка със свръхсетивния свят, тъй, че при Него е немислимо да се говори за посвещение, за инициация. За него може да се говори като за Посветен, като за Посветител, но никъде не се разказва за начина, по който е стигнал до посвещение. Този момент е изключително важен.

Сравнете само това, което се разказва за живота на посветените, с това, което се разказва в Евангелията. Тогава може би сами ще откриете както и аз представям нещата в "Християнството като мистичен факт" че за да опишат живота на Христос, авторите на Евангелията неизбежно трябваше да прибегнат до древните ритуали на посвещението. Те можеха да опишат външния живот на Христос Исус само по този начин. Но те никога не успяха да постигнат истинска достоверност по отношение на външния Исусов живот. Вземете напр. някоя изключителна сцена като "Преображението" или пък "Молитвата в Гетсимания". Това са все такива неща, които отнесени към друг посветен би трябвало да се представят по съвсем различен начин. И в такъв случай би трябвало да ни се разкаже не само историята с кървавата пот, а самите изживявания, самите опитности на посветения, така да се каже, "механизъм" на преображението. Всъщност Христос не изпита никакво преображение. На планината Табор Той застана пред Своя Бог като такова Същество, за което не би могло да се твърди, че има да научава нещо от Бога. По време на Преображението, за Него самия не се извърши никакво преображение. То се извърши за Неговите спътници, не за Него. За Него Преображението беше нещо естествено и самопонятно. Той не би могъл да научи нищо повече!

А как стоят нещата с другите посветени? За тях, трябва да бъде разказано, как те постепенно напредват по пътя на познанието. За да стигнат последната степен, на висшите посветени са необходими редица предусловия от техните минали инкарнации. При Христос ние не откриваме нищо подобно. Разказът за изкушението това е всичко. А онова, което го предшествуваше, беше най-висшата степен на проникване с изпепеляващия огън на божественото себесъзнание. То определя и началото на трите Христови години. Оттогава в лицето на Христос Исус ние имаме едно забележително и неповторимо събитие, изразяващо се в непосредствения факт на висшето божествено откровение, бликащо, така

да се каже, направо от един земен човек. При друг посветен, щеше да е необходима известна подготовка: ето сега той преминава от една степен в друга, и чак тогава стига до едно или друго откровение. При Христос Исус обаче, всичко това блика от самото начало и пред нас не се разкрива нито веднъж, че през трите години, Той е трябвало да премине през тази или онази степен. И ако поискаме да опишем смъртта и Възкресението Христови като такива степени, по този начин бихме показали своето дълбоко неразбиране, защото Възкресението стана чрез онази сила, която работеше и в живия Христос; защото всичко това не е един акт на посвещение, и Христос е възкресен не от някакъв друг посветен, а от самата божествена сила, от божествената сила, която се вля в Исус при Кръщението в Йордан. Възкресението Христово изобщо не прилича на процесите, извършвани с другите посветени личности чрез намесата и решителния акт на йерофанта.

Точно тази е причината, поради която в моята книга "Християнството като мистичен факт", излязла преди повече от 10 год., аз трябваше да обобща нещата по един твърде особен начин. Там аз трябваше да кажа приблизително следното: Някога на тази Земя е живял Христос. В този Христов живот са се преплитали различни процеси. И как са описани тези процеси? Най-подходящият начин да бъдат описани, се оказал този, който загатвал за нещо от жизнения път на един древен посветен. Но това, което у древните посветени се постигало в техните мистериини школи, при Христос се развива спонтанно, превръщайки се в един исторически факт. Евангелистите се обърнаха към древните книги на посвещението, за да опишат биографията на Христос, а не Неговата инициация, Неговото посвещение. Този е същинският нерв на цялата ми аргументация в "Християнството като мистичен факт".

Не съществува по-голямо неразбиране на Христовия живот от това, да се описват събитията и етапите от Неговия земен живот като един вид посвещение. Това е най-голямата грешка, която може да се извърши. Този, който говори за Христовия живот като за едно посвещение, той извършва най-голямата грешка пред самия Дух на християнството. Това означава да се твърди, че "основателят" на християнството е минал през посвещение, докато в действителност той е бил вече посветен.

Освен това трябва да помним, че когато се говори за Христовия живот, изобщо не могат да се употребяват онези изрази, които служат за описание на други посвещения; тези изрази следва да се употребяват в техния абсолютен физическо-земен смисъл, сякаш става дума за събития, извън каквото и да е посвещение.

Тази подробност е извънредно важна, просто ми е трудно да изтъкна колко важна е тя, скъпи приятели; защото най-голямата грешка, която всъщност може да се направи, повтарям, е тази, да се говори за едно

посвещение на Христос и да се оспорват или отхвърлят моите изложения, както те са дадени в "Лекции върху Евангелието на Йоан", или в съчинението ми "Пред Портата на теософията". По този начин от тук нататък всяка смислена интерпретация на Евангелията става невъзможна. По този начин бихме пропуснали истинския нерв на Евангелията, както и всичко, което окултизмът има да каже за живота на Христос.

Когато говорим за други основатели на религии, ние винаги трябва да се съобразяваме с факта, че в определен момент те са станали посветени, т.е. в един определен момент, посвещението се прибавя към техния живот. Обаче в живота на Христос не е така; въпреки божествените откровения, този Христов живот не съдържа в себе си процеси на посвещение. Христос не беше посветен. Христос беше Посветител. Вземете само онзи откъс от "Християнството като мистичен факт", където се описва истинското значение на случката с Лазар. Вие добре разбирате, че това, което Христос извърши, беше едно посвещение. Той може да посвещава, но е немислимо, невъзможно е да се говори, че така, както Лазар беше посветен от Христос, и самият Христос е бил някога доведен до посвещение по време на Неговия земен живот. Невъзможно е да се говори в този смисъл. На мястото на посвещението стои Кръщението в Йордан.

Ако обаче Йоановото Кръщение би било съответстващият на посвещението акт, тогава то щеше да бъде описано по друг начин, тогава щяхме да видим как Христос е изправен пред един Посветител от много по-висок ранг, а не пред Йоан Кръстител.

Да, тази грешка се допуска много често. А тя е от съдбоносно значение за отношението на човека към християнството и за правилното вникване в това християнство. За това и с най-голямо внимание трябва да избягваме инерцията на едно мислене, което в Христовите степени на раждане, детство, кръщение, преображение и възкресение, вижда събития, сходни с тези, през които би могъл да премине и всеки друг посветен. Защото в мига, когато по този общовалиден начин пренесем нещата и върху Христос: Раждане, кръщение, преображение, възкресение, в този миг идеята за християнството става тотално погрешна.

Ако искате да си отговорите на въпроса, защо тъкмо Христовият Импулс помага на човека да пренесе Азът и спомена за Азът от обикновения земен живот в живота на свръхсетивните светове, тогава Вие сериозно ще трябва да размислите върху всички тези неща и да ги разберете.

А сега Ви моля да запомните, добре да запомните, че днес аз се опитам да Ви покажа как изглежда срещата със смъртта и с Луцифер, и как окултният кандидат е поставен в една безутешна ситуация и как той може

да се измъкне от тази безутешна ситуация, единствено ако успее да запази спомена за своя Аз.

Запомнете добре и важното указание, че голямата помощ, която нашата епоха може да получи за опазване то и утвърждаването на идеята за Азът е тъкмо тази: по време на земния си живот, човек да се свърже с Христовия Импулс.

Запомнете добре, че в аргументацията си на тези факти, аз многократно подчертавах: Живота на Христос е различен от живота на другите посветени. Разглеждайки земните Му дела, ние не трябва да допускаме, че Той е бил насочван от един Демон, като Сократ; или че е медитирал под дървото Води, като Буда; или пък че е имал видения, като Мохамед. Всичко това би ни отдалечило безкрайно много от едно истинско разбиране на Христос и на християнството.

Утре ние отново ще говорим за това, как Христовият Импулс се явява като единственото средство, позволяващо на окултния кандидат да пренесе в духовния свят не една мъртва мисъл за Азът, а самия жив Аз, и как изглежда духовния свят за този, който навлиза в него с една жива мисъл за Азът.

ДЕВЕТА ЛЕКЦИЯ

Кристияния, 11 юни 1912

Скъпи теософски приятели!

Вчера ние говорихме за срещата на окултния кандидат с Луцифер и със смъртта, и за това, че ако човек иска да излезе по един правилен и духовносъответстващ начин от тази безутешна ситуация, той трябва да пренесе спомена за Азът, или мисълта за Азът от обикновения Земен свят в духовния свят. Ние видях ме още, че днешният човек може да разчита на помощ само доколкото той е успял да се свърже през земния си живот с Христовият Импулс. Ние обърнахме внимание и върху тази особеност на Христовият Импулс, че Съществуто, което наричаме Христос, се различава съществено от всички други основатели на религии; че за Него не можем да говорим като за една личност, минала през посвещение в своя земен живот, защото в действителност през трите си земни години Христовото Същество вече беше донесло със себе си и разполагаше напълно с небесните космически сили, които участваха в сътворението и еволюцията на Човека и Земята. Когато Христовото Същество стана човек, то вече беше готово за една голяма жертва, защото за Христовото Същество това наистина беше една голяма жертва: А именно решението да слезе и се ограничи в тесните рамки на човешкото тяло, впитайки по този начин в божествения план специфично човешки качества и сили.

Виждате ли, тук е вложена цялата изключителност на Христовото Събитие. Опитайте се да разберете с обикновените сили на душата който

и да е друг основател на религия аз казвам да го разберете, а не да му повярвате и Вие ще потвърдите, че преди всичко опираме до степента на неговото посвещение. Това се отнася и за Буда, и за всички големи религиозни водачи. Специално при Буда, Вие трябва да се спрете на озарението, което на 29 годишна възраст той получи под дървото Боди. И ако се издигнете до това разбиране, ако поне малко напрегнете своя интелект, Вие ще проумеете една разтърсваща истина: методите на посвещението са задължителни не само за великите основатели на религии, но също и за самите евангелисти, за самия Павел.

Ако Вие наистина се стремите да разберете евангелистите, първо ще трябва да се издигнете до онова прозрение, което ще Ви научи по какъв начин тези индивидуалности, скрити зад имената Матей, Марко или Йоан, можеха да достигнат до съответните неща в Евангелията. Освен това, чрез едно подробно и задълбочено вникване в Евангелията, ние се опитахме да стигнем до отдавна изгубеното убеждение, че евангелистите са говорили самата истина. Обаче този, който иска да разбере Христос, той не се нуждае от всичко това. Христос може да бъде разбран от всеки човек, притежаващ съвсем обикновени възможности за разбиране на нещата. Не съществува такава степен на образование, с която да не може да бъде разбран Христос. А това е така, защото Христос беше потопен в чисто човешките сили, изобщо във всичко, което действуваше в Него чрез човешките сили; докато прозренията на другите велики религиозни водачи се основаваха на това, което те виждаха във висшите светове. И ето защо стига да не бъдем тривиално разбрани ние сме в правото си да кажем: Христос основа религия за най-обикновените хора, за най-обикновените умове.

Разбира се, връзката на Христос с духовните светове можа да бъде разбрана едва чрез определена степен на посвещение. Обаче човекът изпитва потребност да знае за тази връзка, само ако е докоснат от посвещението. Вчера аз се опитах нагледно да обясня с каква огромна мисия е натоварен Христос по отношение на окултните кандидати. Навлизайки във висшите светове, те трябва да си спомнят своя Аз.

Христос е този, който им дава средството, за да си спомнят те своя Аз. Без Христовият Импулс това в известен смисъл е невъзможно, затова и Христос се превръща в една необходима помощ за модерното посвещение. Той ще става във все по-голяма и по-голяма степен помагач на окултните кандидати. С нарастването на своята мъдрост, човекът забелязва колко много се нуждае от Христос. От Христос се нуждаят както най-елементарните и семпли човешки души, така и тези, които копнеят за мъдрост, за все по-голяма мъдрост, за свръчовешка мъдрост. Такава е Неговата мъдрост. И тя идва от онези качества, за които ние вчера се опитахме да говорим.

Нещо съвсем естествено е, че колкото повече напредва развитието на Земята, толкова по-дълбоко човекът ще се опитва да вниква в разбирането си за Христос. И на свой ред това разбиране също ще напредва все повече и повече. Ще има все повече хора, за които ще бъде напълно оправдано да казват, че Христос е тук както за най-елементарните и семпли човешки души, така и за тези, които търсят по-дълбоката мъдрост, които чувствуват изгарящия дълг да търсят самата Христова мъдрост.

А сега нека за малко да прекъснем тази тема и отново да се върнем към онази среща, за която стана дума вчера. Тогава ние трябваше да кажем: Човекът среща първо Луцифер. Преди всичко Луцифер ни показа точно това видяхме вчера какви сме станали самите ние в поредицата от земни инкарнации, и от вчера помним, че Луцифер ни посочи един направо отвратителен образ. С други думи, чрез Луцифер човек трябва да се научи да познава какъв е станал самия той по време на Земяното развитие.

А сега нещата се свеждат до това, че ако окултният кандидат мисли правилно, той не би позволил на Луцифер да каже: "Ето, пред теб се намира твоята слаба и неустойчива фигура, която ти имаш от Боговете. Онова, което можеш да извоюваш чрез мен, е безсмъртието." Вече знаем, че онази човешка фигура се явява като нещо грозно, като нещо отвратително. Но сега ни облъхва едно далечно предчувствие: Нима при този път на посвещение, Христос не би ни помогнал да променим и поправим човешката фигура, нима Той би се задоволил само с онази помощ, за която стана дума вчера? Да, така е, но сега възниква необходимостта от едно твърдо и неотклонно решение: човек трябва да остане верен на този Христов Импулс, да не се отклонява от него нито за миг, да се свързва все повече и повече с този Христов Импулс. И последователите на по-новите Мистерии добре знаят, че всъщност не съществува такова средство, което да отклони човека от Христовият Импулс.

Но позволете ми сега да Ви припомня, че в предишните лекции трябваше да отнесем горния човек към света на звездите. Обаче тогава ние допълнихме и това, че онази фигура, която Старият Завет познава като Яхве или Йехова спрямо горния човек трябваше да представлява един вид дългосрочно изплащане на това, което човекът беше вече изгубил на тази Земя, на това, което той имаше от Луната. С други думи: Целият горен човек, в известен смисъл, е отворен към Луната. Затова пък средният човек, "човекът-гърди" (Brust;-Mensch), човекът, който носи в себе си сърцето, в известна степен, можем да отнесем към Слънцето. Така че ние все още сме в състояние да си представяме това, което в окултните школи и Мистерии се подразбираше от само себе си: че средния човек

можем да отнесем към Слънцето, а горния човек, "човекът-глава", можем да отнесем или към цялото звездно небе, или предимно към Луната.

Обаче върху човека действува също и Луцифер. Така, както носим Слънчевото действие в нашия среден човек, както носим Лунното действие в нашия горен човек ако си спомняте описанията ми за древното ясновиждане по същия начин ние носим в себе си силите и действията на една друга звезда, стига, разбира се, да сме в състояние да ги разграничаваме с необходимата точност.

Вие лесно можете да си представите, че това въздействие трябва да бъде съвсем различно от въздействията на Слънцето и Луната. В древните епохи Лунните въздействия бяха свързани с определени периоди от по 28 дни и обуславяха древното човешко ясновиждане, което в тези 28-дневни периоди закономерно променяше своята сила и интензивност. Всичко това беше вложено в самия човек, така че той можеше да го възприема съвсем непосредствено. Слънчевите сили също действуваха върху човека. Не са нужни много думи, за да разберем, че целият среден човек зависи от Слънцето. Това, което казахме в последната лекция, е достатъчно. Обаче въздействията от третата област, която се явява за нас като едно посвещение на Луцифер, са предимно от духовно естество. Затова в този случай не може да става дума за осезателни и явни въздействия. Днес винаги може да се случи така, че някой да отрече въздействията на Луната върху човека. Но въздействията на Слънцето не може да отрече никой. И все пак в нашата съвременна епоха има хора, които говорят за едно въздействие, за едно влияние на Луната върху човешката природа. А въз действията на другите звезди тях материализмът, естествено, отхвърля напълно. И той трябва, той е длъжен да ги отхвърли, защото те са духовни, а материализмът не допуска съществуването на никакви духовни сили. Обаче както описаният от мен горен човек е свързан с Луната, а т.н. среден човек е свързан със Слънцето, точно така и онази фигура, която се изправя пред нас, щом прекрачим прага на посвещението, е свързана с въздействията на "Венера", т.е. с небесното тяло, което астрономите днес наричат "Венера".

А всъщност Венера е царството на Луцифер. И преди всичко нещата сега се подреждат по такъв начин, че чрез посвещението ние съвсем точно узнаваме: Долният човек, този, който определихме като трети седем членен човек, представлява онази област от човешката природа, която по-висшите божествени сили причисляват към царството на Луцифер. Обаче Луцифер по един начин, за който тепърва ще говорим се стреми да завладее целия човек, точно както и Яхве или Йехова се стреми да завладее целия човек. И ако Вие добре вникнете в цялостното и завършено действие на Яхве или Йехова, ще трябва да признаете: върху

горния човек, т.е. върху човекът-глава (според нашите предишни лекции) постоянно се излива онази сила на Йехова, която съответствува на Новолунието, т.е. на лишената от светлина Луна, която не може да отрази физическата светлина на Слънцето. Обаче Вие трябва да си представите тъкмо тази физическа светлина на Слънцето, която се отблъсква и отразява от Луната, като въздействие на Яхве или Йехова върху долния човек, върху третия човек; така че можем да допълним: доколкото ние оставаме в областта на човекът-гърди, то върху долния човек действуват онези сили на Йехова, които съответствуват на Пълнолунието; а върху самия среден човек, върху човекът-гърди действуват Слънчевите лъчи това ние вече казахме. Но силите на Яхве или Йехова се стремят да завладеят целия човек. Те действуват в редуващи се периоди върху човекът-глава и върху долния човек, при което действието върху човекът-глава съответствува на Новолунието, а действието върху долния човек на Пълнолунието.

А сега аз мисля, че ако човек вникне в дълбокото значение на празника "Новолуние", каквото то имаше за древния еврейски ритуал, той трябва да приеме моите думи без никакво съмнение. Ако Вие се потопите в празника "Новолуние" и в настроенятия, които то будеше в Стария Завет, тогава ще сте в състояние да приемете моите думи и да си изградите истинско разбиране за тези неща. Средните фази съответствуват на това положение, при което върху средния човек действува както нарастващата, така и намаляващата Луна. И ако Вие нагледно си представите, че както Луната т.е. нейният Дух Яхве или Йехова действува върху целия троен човек, така и Слънцето действува върху целия човек, и все пак предимно върху средния човек, тогава пред Вас ще застанат две космически сили, които заливат човека по един целесъобразен и закономерен начин.

Да, от Луцифер ние узнаваме, че неговото царство е именно Венера, и че онези сили, които имат своя символичен и физически израз в светлината на Венера, т.е. в светлината на Зорницата и Вечерницата, която се разлива в мировото пространство, са всъщност символично-физическите въздействия на Луцифер върху човека. При това Луцифер не се ограничава само до въздействия в областта на долния човек. Той би действувал по този начин, само ако Венера свети с пълният си диск, какъвто е случаят с пълната Луна. Но Вие добре знаете, че Венера има точно същите фази, както и Луната, че има една нарастваща, една пълна, и една смаляваща се Венера. Всяка отделна четвърт действува върху човекът-гърди, както и всяка четвърт от пълния Лунен цикъл. Тази част от Венера обаче, която действува духовно, е отправена към човекът-глава. И така пълният израз на това, което по отношение на човека наричаме "духовни въздействия", ние можем да открием в небето като

едно космическо взаимодействие между Слънце, Луна и Венера. Забележете добре един израз на това, което е всъщност човешкият Дух.

Великият Слънчев Дух действа върху човека в съзвучие с Лунния Дух, в съзвучие с Яхве или Йехова; също и Луцифер действа в човешката природа заедно с Духа на Слънцето и Духа на Луната. И ако иска ме да изобразим графично това взаимодействие, най-добре ще постъпим ако издирим констелациите на физическото Слънце, на физическата Луна и Венера. И духовните сили, които човекът носи в себе си, се появяват тъкмо според начина, по който тези небесни тела са взаимно разположени и изграждат пространствените си отношения, тъй че едното тяло идва в опозиция спрямо другото и го отблъсква, или пък според това, че те взаимно се потенцират или отслабват. Човекът може да разгърне своята истинска Слънчева активност, само ако Лунните или Венерени сили не създават определени препятствия. Възможно е още чрез силите на главата! човек да помрачи своето Слънце, т.е. силите, които са в средния човек и сърцето, но това помрачение може да настъпи и чрез Луцифер, чрез Венера. Както Вие знаете, по отношение на Слънцето, съществуват и т.н. преходи или "моменти" на Венера, и това обяснява извънредно много неща.

И така чрез констелациите на Слънце, Луна и Венера в космическото пространство, Вие имате взаимните вътрешни връзки на цялостния троен човек, така да се каже, самите взаимни връзки на Слънчевия Дух, Лунния Дух и Духът на Венера и Луцифер. Надявам се, сега Ви става по-ясно: Цялостната човешка фигура е така съставена, че ние можем да отнасяме нейните отделни части спрямо неподвижните звезди на животинския кръг, така че отново може да възникне другата връзка между човека и тези звезди тази на залегналите в основата им духовни сили. Една особена форма на подобна връзка може да възникне напр. когато Слънчевият Дух излива най-интензивните си сили именно в средния човек или по-точно в силите на сърцето. В този среден човек ние сме поставили знакът Лъв, така че можем да кажем: Сега, когато Слънцето действа по такъв начин, че излива своите сили предимно в онази област на човешката фигура, която ние символно изобразяваме със знака на Лъва, в човека възниква една забележителна констелация. Друга забележителна констелация в човека възниква тогава, когато силите на Яхве или Йехова разгръщат духовните си действия, да кажем в знака Овен, който определя изправения стоеж, или пък в знака Телец, където се поражда говорния импулс. Изобщо тези части на човешката фигура имат дълбоко и първично отношение към силите на Луната. И ако тези сили се разгърнат най-мощно именно там, тогава за човека се поражда една особено благоприятна констелация.

Сега впрочем Вие забелязвате, къде точно лежи принципът, същността на астрологията. Аз не се спирам на този момент, за да говоря подробно за астрологията за тази цел не разполагаме с достатъчно време а само за да посоча къде лежи нейния принцип. Този принцип може да бъде формулиран само с няколко думи. Вие виждате, че такъв какъвто е застанал пред нас в своята троична седемчленна фигура човекът е вече в определени отношения с духовните сили, които от своя страна пък съответствуват на необятните космически пространства. Така както действащите в средния човек сили, съответствуват на Слънчевия дух, както Лунните сили съответствуват на човекът-глава и както силите, които се разпределят по целия човек, съответствуват най-вече на третия човек, по същия начин и частите на човешката фигура съответствуват на неподвижните звезди, чиито знаци са застъпени Вие добре помните дори в телесното устройство на човека. Така човекът застава пред нас напълно готов, напълно завършен.

Обаче тази духовна енергия, която идва от космическите сфери, действа не само при създаването и формирането на човешката фигура; тя продължава да действа през времената и епохите, тя действа също и днес; и тя действа по такъв начин, че това, което човекът има днес като своя външна съдба, може да се свърже с констелацията на звездите, също както от констелацията на звездите може да се извлече и всичко онова, което човекът вече е станал. Ако по отношение на неговата организация, за човекът беше извънредно благоприятно, така да се каже, съвместното действие на неговите Слънчеви сили с онези части на неговата фигура, които ние можахме да отбележим със знака на Лъва, то дори и днес по отношение на някои характерови качества за човека е извънредно благоприятно, ако важните мигове на живота му, и преди всичко важния миг на самото раждане, се падне точно тогава, когато Слънцето стои в знака на Лъва, т.е. покрива Лъва, така че тези две сили да изпитват едно мощно и взаимно усилване.

По същия начин, както чрез звездните констелации в небесния свод е записано това, което човекът представлява днес, така там е записано и това, което ще се случи с него. Истинската астрология се гради върху този елементарен факт. От нещата, които ще обсъдим сега, Вие ще разберете, че общо взето, окултизмът е необходим най-вече, за да стигнем до принципа на астрологията; и във връзка с това, сега ние възнамеряваме да пристъпим към описание на втората степен от посвещението. Вече споменахме колко важна за окултния кандидат при постигането на първата степен от посвещението е срещата с Луцифер и със смъртта, и колко важно е да имаме за отправна точка именно човешката фигура. За следващата степен е важно нещо съвсем друго,

важно е да имаме за отправна точка не друго, а вътрешната тенденция, вътрешното движение на човека. Забележете добре:

първа степен: отправна точка човешката фигура

втора степен: отправна точка вътрешното движение на човека.

А сега, нека да се спрем върху това вътрешна и почти неуловимо движение на човека, да насочим към не го духовните си усилия и да се опитаме да го разберем, както постъпихме преди няколко дни и с човешката фигура. Преди всичко, става дума за една такава тенденция, за едно такова движение, което в по-късната си възраст човекът почти не притежава, но в определени и ранни мигове от своя живот, той е трябвало да вложи всичките си сили в реализирането на това движение, защото в противен случай той би останал едно четириногло същество, обречено да лази през целия си живот. Напр. човекът е длъжен да изпълни онази тенденция, онова движение, което го превръща от едно пълзящо дете в едно изправено дете. Човекът далеч не е изправено същество само по отношение на своята фигура; той е едно същество, което в хода на живота изправя цялата своя същност, а не само физическата си фигура. Така че първата важна вътрешна тенденция, първото вътрешно движение, което човек осъществява, е да утвърди изправения си стоеж. В този смисъл, първото нещо, което трябва да разберем, е "движението, осъществяващо изправения стоеж".

Втората вътрешна тенденция, второто вътрешно движение е също от такова естество, че макар и човекът да си служи с него в по-късния живот, практически той го усвоява най-вече през детството. Това е говорното движение, т.е. онова вътрешно движение, което трябва да бъде осъществено, за да се появят думите. За да се появят думите Вие можете да си представите това е необходим сбор от няколко вътрешни движения. Впрочем още преди това, човекът трябва да изучи едно друго движение, макар че много често той изучава заедно тези две движения. И все пак правилното е той да изучи говорното движение преди другото движение. Тези неща са подробно обсъдени в моето съчинение "Възпитанието на детето от духовно-научна гледна точка".

Във всеки случай тези две вътрешни движения са несъмнени и човекът ги осъществява през целия си живот. По отношение на говорното движение, човекът е наясно, т.е. той го осмисля и съзнава. Това знае всеки. Но това, че когато мисли, в мозъка се осъществява едно финно движение, това далеч не се знае от всеки. Само че за да стигнем до този извод е необходима изтънчена и остра наблюдателност. Но нека да се разберем добре: когато аз говоря за движение, това не означава реверанс или похвала за материализма. В смисъла, в който аз говоря, движението е само действие, но не причина. И така, ние имаме работа с двете вътрешни

движения у човека "движението, осъществяващо мислене" и "движението, осъществяващо говора".

Ако Вие изследвате по-нататък вътрешните тенденции и движения у човека, ще откриете, че следващото важно движение което е необходимо за организацията на вътрешния телесен живот е това, което можем да наречем "движение, осъществяваща кръвта". То принадлежи към онези движения, които трябва да се извършват по необходимост, за да може човекът да бъде изобщо човек. Тук има забележителен порядък, и той само на пръв поглед е нещо случайно, нещо произволно, но всъщност далеч не е така.

На пето място следва онова вътрешно движение, което осъществява дишането. Това е едно автономно и много особено движение. То е съвсем различно от движението, което осъществява кръвта. В тези неща има определена последователност. На пръв поглед можем да разменим напр. местата на "мисловното движение" и "говорното движение", обаче в действителност това съвсем не е така. Ако насочим вниманието си предимно към белия дроб, може да ни се стори, че дишането е преди движението, осъществяващо кръвта. Ако обаче вникнем в същинския произход на движенията, ние ще се видим принудени да спазваме именно тази последователност, особено при мъжа, чието дихателно движение е заложено най-вече в диафрагмата, която е под сърцето.

На шесто място трябва да поставим "движението, осъществяващо функциите на жлезите, или съдовете". Този израз е твърде общ, но той има своето оправдание. Съдовата система на човека трябва да бъде в постоянна активност, иначе той не би могъл да се поддържа като едно живо същество. Обаче от известни съображения, чието разясняване би ни отвело твърде далеч, аз бих желал да запазим точно това име: "Движение, осъществяващо жлезите",

Едно друго, седмо по ред движение, имаме тогава, когато в човешкото тяло се задвижат не отделните съдове или жлези, за да обособят нещо, от което има нужда единичния човек, а тогава, когато човешкото тяло трябва да роди един нов човек. По този начин сега ние се изправяме пред тоталната цялост на телесните движения. Защото другите движения засягат само отделни части на човека, докато "движението, осъществяващо размножението" е свързано с отделянето на едно ново човешко същество.

Ако Вие добре вникнете в тези седем движения, ще разберете, че други вътрешни тенденции и движения не съществуват. Може да става дума само за други външни движения. Когато човек движи своите ръце и нозе това са външни движения. Но това, което съществува в човека като вътрешни тенденции и движения, то е вече донесено от човека и то действува върху хода на самата Земна еволюция. И точно както можем да

отнасяме човешката фигура към неподвижните звезди на животинския кръг, свързвайки отделните нейни части със знаците на Зодиака нещо, което вече направихме така ние трябва да приемем, че тези седем движения са образувани от духовните сили на нашата планетарна система. И така, ние можем да извлечем тези седем звена на вътрешно-подвижния човек именно от нашата планетарна система, и тъй като в човека взаимните връзки на тези движения съответствуват на планетните отношения, можем да представим нещата по следния начин:

1. движението, осъществяващо изправения стоеж Сатурн
2. движението, осъществяващо мисленето..... Юпитер
3. движението, осъществяващо говора..... Марс
4. движението, осъществяващо кръвта..... Слънце
5. движението, осъществяващо дишането..... Меркурий
6. движението, осъществяващо жлезите..... Венера
7. движението, осъществяващо размножението..... Луна

По отношение на "кръвта", съответното движение израства в органите, които ние още от преди свикнахме да отнасяме към средния човек, и особено в онзи орган, който е така да се каже същинското "бойно поле" на Слънчевия Дух. Но ние трябва да свържем движението №4, което има своя център в средния човек, с най-важните сили на този среден човек, т.е. да свържем "движението, осъществяващо кръвта" със знака на Слънцето. Тук нещата се отнасят най-вече до подвижната сила на Слънчевия Дух. Защото като неподвижна звезда, Слънцето действа върху целия среден човек, но върху движението, което зависи предимно от средния човек, върху "движението, осъществяващо кръвта", Слънцето действа като една друга планета. И в случай, че аз употребя знаците, с които си служат днешните астрономи за целите на този лекционен курс не се налага да прибъгваме до старата терминология, която беше променена от Кеплер тогава движението №5 ще означим с Меркурий, движението №6 с Венера, движението №7 с Луна "Движението, осъществяващо размножението" е локализирано в долния човек, и то всъщност е нещо, което съвпада с влиянията на Лунния Дух, който чрез тези части на човешката фигура нахлува в долния човек и причинява своеобразната вътрешна подвижност на долния човек.

Ето как по отношение на човешката фигура, ние изградихме един троен седемчленен човек, и по отношение на вътрешните тенденции и движения на човека направихме същото: Изградихме още един седемчленен човек. И сега: ако окултният кандидат положи усилия и започне да разграничава в себе си тази вътрешна подвижност, той ще бъде в състояние да направи и следващата крачка в посвещението.

Вие разбирате, скъпи приятели, че това е много по-трудно, защото външната човешка фигура е постоянно пред нашия поглед, а вътрешната

подвижност изисква постоянни усилия, постоянна концентрация. Ние трябва да се научим да разграничаваме движението, осъществяващо изправения стоеж, да го изживяваме вътрешно, да чувствуваме "мисловното" движение, да чувствуваме "говорното" движение което е най-лесно да чувствуваме движението, осъществяващо кръвта, да чувствуваме то също не е трудно - "дихателното" движение; и накрая да чувствуваме това, което обикновено имаме като един последен резултат, напр. дали по отношение на Земята сме в хоризонтално или изправено положение.

Разграничителната способност на окултния кандидат спрямо отделните движения, е нещо твърде съществено и необходимо за неговия по-нататъшен път. Вие си спомняте от вчера, че човекът би могъл да фиксира външно своята човешка фигура и да очаква определени послеобрази; по същия начин той би могъл да опита и да почувствува вътрешно, да изживее вътрешната подвижност, вътрешната активност на човека. И тогава вече, след като е успял, така да се каже, да фиксира себе си във вътрешно-телесен смисъл, човек може да опита и да отнесе своето впечатление в областта на спомените. И тогава фактически той стига до там, че действително открива и разпознава седем такива образа, а не онези два образа, за които стана дума вчера. Вчера ние срещнахме образите на смъртта и на Луцифер и разбрахме, че само ако успеем да запазим спомена за Христос, само тогава ще можем да пренесем част от нашия свят в другия, свръхсетивния свят.

И ако сега окултният кандидат, както вече беше описано, успее да се отдели, да се откъсне от своя вътрешен и подвижен човек, тогава пред него застават седем образа. Той се запознава с тези седем духовни Същества и съвсем ясно разбира, че те се отнасят към неговите вътрешни движения, точно както Слънцето, Луната и Венера се отнасят към това, което ние обсъждаме вчера и днес. Тогава човек разбира, че той е израснал над нашата планетарна система, че е надхвърлил тази планетарна система, че физическите планетарни тела се управляват от планетарните духовни сили, и че "движението, осъществяващо изправения стоеж" у човека може да се реализира само чрез Духа на Сатурн, чрез Духа, който има своята арена на действие именно в Сатурн, както и Луцифер я има в лицето на Венера. И тогава вече окултният кандидат научава, че неговото "мисловно" движение зависи от регента и ръководния Дух на Юпитер, че "говорното" движение зависи от ръководния Дух на Марс, че движението, осъществяващо "кръвта" зависи от ръководния Дух на Слънцето, че "дихателното" движение е свързано с ръководния Дух на Меркурий, "движението, осъществяващо жлезите" с ръководния Дух на Венера, и накрая, всичко което е "размножение" с ръководния Дух на Луната. Окултният кандидат узнава също, че всички

тези Духове работят съвместно, че тяхното "бойно поле" е тъкмо в човека, че всяко едно движение се отразява на другото, че Духът на Сатурн действа предимно върху изправения стоеж, но че той косвено влияе и на всички останали движения. Една изключителна ситуация възниква напр. тогава, когато този Сатурнов Дух разгърне силите си в зоната на Овен и Телец. И сега, след като знаем връзките между вътрешните движения на човека и ръководните планетарни Духове, ние лесно стигаме до убеждението, че принципът на истинската астрология е вложен в това, което ние се научихме да разпознаваме като елементи и съставни части на отделните вътрешни движения у човека. И ако Вие знаете това, за което сега става дума, ще сте наясно, че тук е вложен принципът на истинската астрология, която извира не от друго, а от многозначителния факт, че човекът е извлечен от Космоса и че представлява един екстракт от целия Космос.

И точно както ние трябва да се издигнем чак до неподвижните звезди, за да разберем човешката фигура, и точно както виждаме тази фигура обгърната от силите на Слънцето, Луната и Венера, по същия начин сега откриваме как седемте планетарни Духа произвеждат вътрешната подвижност на човешкото същество. Да, човекът се научава да познава седем духовни Същества. Обаче тук има нещо извънредно забележително. Обърнете внимание върху факта, че между тези седем духовни Същества е също и Духът на Венера, когото ние вече познаваме като Луцифер. Това е наистина забележително. Окултният кандидат застава наистина пред нещо забележително. Когато той направи първата стъпка в посвещението, се сблъсква с Луцифер и ние помним, че тази среща носеше белезите на нещо противно и отблъскващо. Сега, когато окултният кандидат се доближава към Духа на Венера, той отново се среща с Луцифер. Но сега Луцифер се представя под съвсем друг образ. Наистина ние знаем, че той е същото, предишното Същество, но все пак то се явява пред нас в два различни образа. Първият път при прекрачването на прага Луцифер се опита да внуши на човека: "От Боговете ти получи едно немощно и тленно тяло, от мен обаче, ти получи безсмъртието." И ако в този миг окултният кандидат се огледа наоколо, той ще види онзи звяр, за който стана дума вчера. Този зловещ образ ние наричаме "Пазачът на прага".

Но сега, при навлизането във втората степен на посвещението, се оказва, че Луцифер може да разгърне и съвсем други сили. Ако не бихме могли да разгърнем в себе си силите на отделяне, силите, които се съдържат в нашите жлези, в нашите съдове, ние не бихме могли да станем някакви човеци, изключено би било да станем човеци. Движението, осъществяващо кръвта и движението, осъществяващо дишането не са в състояние да ни поддържат като живи същества. Тук

трябва да се включи и движението, осъществяващо жлезите, което се управлява от Луцифер, от Духа на Венера. Виждате ли, точно тук е разликата между все възможните екзотерични концепции и нашето учение: При тях също се говори за Луцифер и Духовете на отделните планети, само че в случая тези неща не ни обогатяват с никакво реално познание. А реалното познание наистина не е нито забавление, нито някаква детинска игра. То ни показва Луцифер от една страна като изпълнен с ненавист, като една персонализирана ненавист по отношение на човешката фигура, а от друга страна като необходимия Дух, който ни изгражда като неповторими личности по единствено възможния за този свят начин.

И в този миг на посвещението ние изживяваме нещо изключително. На времето, когато успяхме да се свържем с Христос, вътрешно да се приобщим към Него, и когато Той ни даде средството да пренесем мисълта за Азът в свръхсетивния свят, тогава ние бяхме озарени от предчувствието, че тази Христова сила има нещо общо със силата на Слънцето. Да, в първата степен на посвещението това беше само едно предчувствие. При втората степен на посвещението тази Христова сила ни се представя в един още по-близък и достъпен образ, представя ни се като нещо ясно и отчетливо в свръхсетивния свят. И така, при втората степен на посвещението, ние идваме все по-близо до свръхсетивния Христос. И следващото, което ни показва този Христос е, че ръководният Дух на Венера, т.е. Луцифер е този, когото Христос нарича свой брат. Христос се явява като брат на Луцифер. И сега, при втората степен на посвещението, Христос застава пред нас като един планетарен Дух, братски свързан с останалите планетарни Духове.

По този начин ние навлизаме в един особен свят, където е събрана тази висша общност от седем планетарни Духове, свързани по между си в най-братски отношения. Но сега окултният кандидат се доближава до опасна подводна скала, и за да не се разбие в нея, той трябва да научи още нещо, иначе не би било по силите му да понесе всичко, което вижда. Той трябва да проумее и да вникне в нещата, които го заобикалят.

Изобщо, за да се ориентира в сферите на окултизма, ученикът може да избере съвсем различни помощни средства от арсенала на окултните познания. С това, че разпознаваме споменатите седем братя, седемте планетарни Духове, ние все още не знаем достатъчно; защото тези седем братя могат и да са различни по между си, така че да не сме в състояние да се ориентираме нито за миг, тъй като различията остават скрити за нас. И за да се доближим още повече до тях, ние трябва да положим извънредно големи усилия. Но сега аз бих желал да Ви дам едно описание, и ако го сравните най-добросъвестно с това, което твърдят екзотеричните митове, Вие ще го намерите за оправдано и разумно,

колкото и странно да е то; и Вие ще го намерите за оправдано и разумно, именно защото е извлечено от окултното изследване. Ако сравните за момент религиозните и историческите източници, разумът неизбежно ще потвърди: Да, аз съм напълно доволен. И колкото повече напредвате с Вашия разум в това, което аз предлагам като резултати от окултното изследване, толкова повече ще сте в състояние да казвате: "Да, така е".

Но за да се впуснем в изучаването на седемте планетарни Духове и техните царства, ние трябва да разполагаме с една отправна точка. По този начин обаче ние бихме се доближили само до най-висшите ръководни Духове и техните планети. Това не е достатъчно, ние не трябва да спираме до тук. Доколкото окултното изследване позволява, ние трябва да проникваме още по-дълбоко в тези сфери, и точно тогава, на окултният кандидат се предоставя една нова възможност. Според съвета на един опитен окултист, той може да пристъпи към своята задача, като се залови да проучи един такъв живот, като този на Буда.

Виждате ли, аз често съм изтъквал, а и сега се налага да изтъкна, че живота на Буда трябва да бъде разбран така, както го разбираха древните будисти, а не според възгледите на днешната материалистическа история. Човек трябва да се извиси до такова познание за живота на Буда, че да каже: Да, Буда е станал Буда, благодарение на това, че е минал през много и много въплъщения, стигнал е до Бодисатва, и тогава като Бодисатва беше роден като син на цар Судодана, и в 29-та година на своя живот се издигна до чин Буда. Трябва да се знае, че израстването на Бодисатва до чин Буда (това е известно на всеки посветен будист и изобщо на всеки посветен) практически означава: една такава индивидуалност, която се издигна от Бодисатва до Буда, имаше в живота си на Буда своята последна земна инкарнация; и след като вече беше станала Буда, на тази индивидуалност изобщо не предстоеше задачата да се връща отново на този свят в едно земно човешко тяло; от тук нататък тя трябваше да действа в други, свръхсетивни светове.

Тази предпоставка е изключително важна. Ние трябва да сме напълно убедени, че след като се издигна от Бодисатва до Буда, тази индивидуалност претърпя такова развитие и се обви в такова космическо достойнство, че нямаше повече нужда да се инкарнира в земно човешко тяло. За тези, които са отдадени на това сложно проучване, аз бих желал да посоча единствения пункт, където все още може да бъде доловено нещо от развитието на Буда. Не веднъж съм описвал историята на двете деца Исус, според както тя е загатната в Евангелията на Матей и Лука, и винаги съм подчертавал, че при раждането на Лукановото дете Исус, Буда успя да вложи в астралното тяло на този Исус астралните сили, с които той разполагаше в духовния свят. Да, ако ние искаме да говорим днес за Буда, трябва да говорим именно по този начин.

В Норкьопинг аз споменах, че посветените могат да стигнат до Буда и по друг начин. Но от тогава, от Земния живот на Буда, той не е слизал повече в Земния свят. И все пак, ако иска да напредва по своя път, окултният кандидат може да следва именно пътя на Буда. Наистина, този живот на Буда не протича в Земни измерения и естествено не може да бъде наблюдаван чрез сетивата. Но тогава възниква важният въпрос: "Какво е станало с Буда, след като той вече е спрял да се инкарнира в земни човешки тела?" Затова се налага Буда да бъде търсен извън Земния свят. Може да Ви се стори и странно, но посветените откриват Буда по времето, така да се каже, когато той е зает с изпълнението на една огромна задача. И ако отвореният поглед на окултиста се носи навън в мировите пространства, по един изненадващ начин той ще открие Буда разбира се в духовен смисъл на една планета, която днешната материалистична астрономия определя като Марс. Да, окултистът научава тези неща и се изпълва с необикновена сериозност. На Буда е поверена една нова мисия. И ние се научаваме да разбираме тази нова мисия именно чрез окултното наблюдение на Марс.

Ако искаме да вникнем в тази мисия, окултното изследване ще ни открие, че онези Същества на Марс, които биха съответствували на земните човечи, макар и да са от съвсем друго естество нека да ги наречем по един донякъде безцеремонен начин Марсови човечи че в определен момент от тяхната еволюция, те ще бъдат изправени пред една подобна необходимост, пред каквато бяха изправени и Земните човечи през четвъртата следатлантска епоха, когато при тях трябваше да дойде Христос. И както Христос стана спасител на Земното човечество, изпълнявайки своята мисия, така и по-нататъшната мисия на един Бодисатва след като е станал Буда е тази, да бъде спасител на Марсовите човечи. На Марс Буда трябва да извърши такова спасително дело, каквото Христос извърши на Земята.

Когато разглеждаме живота на Буда, той се разделя пред нас, общо взето, на две части. През първата част Буда действуваше на Земните хора, като им даде всичко, което трябваше да получат от един Буда и всичко, което вече им беше давал като един Бодисатва. През втората част, Буда действа извън Земята; там той овладява такива висши сили, спрямо които цялата Земна история и цялото Земно битие бяха само една подготовка, едно предусловие. Да, Буда израсна до една висша спасителна сила. И ако ние можем да сравним за самите чувства на Марсовите човечи към делото на Буда, стига да е възможно, ние ще говорим по-нататък Марсовото дело на Буда с подобното нему дело на Христос Исус върху Земята при Мистерията на Голгота, бихме установили една съществена разлика, но тя трябва да съществува, защото има една разлика между Земните и Марсовите човечи.

И така, Вие виждате, че на Съществата, които израстват и се развиват в Космоса, се възлагат определени задачи. Още в мига, когато едно Същество се издигне от една степен в друга, на него му се възлага една нова задача. Ние виждаме, че човек се движи по своя земен път и там той среща такива Същества, които в своето развитие имат една космическа задача още от сътворението на световите, както Христос; или пък израстват и се усъвършенствуват тук на Земята, за да поемат определена космическа задача, какъвто беше и случаят с Буда.

ДЕСЕТА ЛЕКЦИЯ

Кристияния, 12 юни 1912

Скъпи теософски приятели!

Когато за пореден път изложих пред Вас срещата, която човек има след прекрачването на прага и навлизането в свръхсетивния свят, т.е. срещата със смъртта и с Луцифер, не беше никаква случайност, че се опитах да прибягна до едно обяснение, което Вие може би сте намерили за трудно достъпно; тогава аз се опитах да Ви обясня значението на Христовото Същество и се наложи да се обърна към евангелската история за изкушението, към отблъскването на Луцифер от Христос, извършено, както често се казва "в пустинята". По нататък, след като нашето обсъждане напредна, аз се прехвърлих към една подробност от живота на Буда. Но позволете сега, макар и за кратко, отново да извикаме пред нашите души тази среща със смъртта и с Луцифер.

Всъщност, ако бъде схванат от неговите действия като едно подвеждащо Същество, Луцифер се явява на окултния кандидат преди всичко като първообраз на човешкото величие, но също и на свръхчовешкото, с една дума на божественото величие. И когато окултният кандидат поглежда назад към това, което поради Луцифер е станал самият той, когато поглежда към ужасяващия животински образ, в какъвто се е превърнал инкарнация след инкарнация също поради Луциферовото изкушение, когато прави всичко това, благодарение на изкушението, окултният кандидат ще усети определена помощ. И Вие си спомняте, че в този момент за окултния кандидат наистина се явява онази помощ, която може да дойде от Христос; и сега нещата вече изглеждат така, сякаш срещу ужасяващото впечатление, което поражда срещата със смъртта и с Луцифер и срещу това, което в известен смисъл е самия Пазач на прага, Христос предлага истинска и пълна утеха. В случай, че тази среща поражда едно ужасяващо впечатление, това, което Христос предлага, може да се превърне в истинска утеха и надежда. Защото на мястото на смъртта, на мястото на немощното и тленно човешко тяло застава нещо друго. И това, което сега описвам пред Вас, скъпи приятели, е една безусловна опитност, до която човек достига реално именно по

начина, описван от мен: на мястото на смъртта, убеждавайки ни в неунищожимостта на Азът, застава самия Христос. С други думи съвсем независимо от какъвто и да е спомен за сетивния живот в нашето съзнание възниква един вътрешен образ. Да се говори при това за илюзии и халюцинации, би било чисто безумие, защото човек може да е лишен от зрение, слух, обоняние и т.н., и въпреки всичко, на тази степен от посвещението той може да стигне до тези опитности, за които става дума сега. Да, Христос измества смъртта и застава на нейното място. Представете си нещата нагледно: пред Вас застава Христос, и до него Луцифер; т.е. получава се абсолютно същият образ, какъвто Евангелията представят под формата на "изкушението в пустинята".

И сега: няма никаква нужда от това, Вие да си припомните тази сцена от Евангелията; при определени условия, Вие бихте имали тази сцена и без друго пред себе си, Вие и без друго бихте приели в душата си онзи Импулс, който ще Ви озари с непосредственото знание: "Да, Христос е живял на тази Земя, бил е разпънат, и е победил смъртта". Върху Вас започва да действа с могъща сила не евангелското християнство, а Павловото християнство. И Вие разбирате: В този миг става възможно, описаното в Евангелията да бъде дълбоко изживяно независимо от тях, напълно независимо от Евангелията. Когато си спомняте за обикновения живот, Вие намирате за напълно естествено, че представите на Вашето съзнание се пораждат от външните сетивни впечатления. Но сега пред Вас застава един образ, който изобщо не би могъл да бъде породен от никакви външни впечатления, защото Луцифер изобщо не може да бъде намерен никъде в сетивния свят. Така образът на смъртта се допълва с нещо много важно, а малко по-късно направо се преобразява и в самия духовен лик на Христос. И това е последният спомен, последната реминисценция от Земния свят, която остава след като Вие сте прекрачили в свръхсетивния свят. Когато този образ на изкушението Христово и на победената смърт се изправи пред окултиста, външният свят е всъщност напълно изключен. А как стоят нещата с човешкото съзнание? Много просто: в сила е съзнанието без какъвто и да е външен обект. Аз вече описах какво представлява неизявената светлина и неизговореното слово. А сега Вие получавате представа за "съзнанието без външен обект", за съзнанието, което черпи образи и съдържания от самото себе си. И веднага след това нашето проучване ни отвежда вече към чудно то и все пак истинско съобщение за Буда. обстоятелството, че вчера Ви запознах с вътрешните тенденции и движения на човека, далеч не беше случайно. То имаше за цел да онагледни реалните възможности на окултния кандидат за навлизането в една нова степен от посвещението.

Вчера се наложи да обсъдя с Вас, скъпи теософски приятели, доста трудни за разбиране неща. Днес отново трябва да се върнем към тях, и

най-вече към обстоятелството, че напредвайки към втората степен от посвещението, Луцифер се явява пред нас в съвършено преобразен вид, а именно като ръководен Дух на Венера. Аз казах, че това, което по-рано беше за нас само далечно предчувствие, сега изгрива пред нашите души с неизказана сила: Могъщото Слънце, като една планета, и Христос като Дух на тази планета, с други думи Христос като брат на Луцифер. И сега вече нашето проучване наистина трябва да ни отведе към следземната съдба на Буда. Тази странна и неповторима съдба може да бъде разбрана именно сега, тя не можеше да бъде разбрана преди втората степен на посвещението. В случай, че не успеем да се придвижим напред след първата среща със смъртта и с Луцифер, която е визирана напр. в сцената на изкушението, в случай, че не напреднем към втората степен на посвещението, когато се появяват седемте планетарни Духове, тогава ние не сме в състояние да стигнем до онези истини за Буда, които изнесохме вчера. Това е едно твърдо и неотменно условие. Ето защо вчера се наложи да говорим за онези трудно достъпни неща. Този разговор съвсем не беше излишен. И ако Вие отново се запитате, дали истинската мисия на Буда е по силите на обикновеното съзнание, което разчита на външните и сетивни впечатления, тогава ще трябва да си отговорите, че за земното съзнание е невъзможно да проникне в условията и в културата на Марс, за да открие какво върши там Буда. Обаче в мига, когато е извоювана втората степен на посвещението, влиза в сила новото съзнание, "съзнанието без външен обект", и то вече може да извлече тези опитности от самото себе си. Да, така е, към истините за Буда, ние се приближаваме чрез едно съзнание, което не се нуждае от външни обекти. Обаче от друга страна, съвсем естествено е, че тези факти са "външни" и "обективни". Буда живее на Марс по най-действителен начин, но обикновеното съзнание не може да го регистрира, а щом е в състояние да вникне в тези истини, значи то е успяло да стане "съзнание без обект". Ето защо, скъпи приятели, в началото на тези лекции, аз настоявах да говоря за "съзнанието без външен обект" и го поставях както си спомняте на трето място.

И така, след като обобщим всичко казано до тук, ние можем да разграничим три състояния на съзнанието. Първо обикновеното физическо съзнание. После това, което се постига при първата степен на посвещението, и като пример за такова изживяване, аз Ви загатнах образа, включващ "смъртта на Луцифер" или "Христос и Луцифер в историята с изкушението". Следващата степен на съзнание беше тази, която позволява на човека да види пред себе си седемте Духове на планетите. Аз Ви илюстрирах тази степен с примера за Буда и начина, по който може да се проследи неговата съдба, при условие, че той не би могъл вече да се върне в земната инкарнация. Да, така ние стигнахме до

трите вида съзнание при човека. Най-напред имаме физическото съзнание. След това, при първата степен идва съзнанието за по-висшите светове, което илюстрирахме чрез историята за изкушението. Тук ние ще кажем:

1. съзнание от свръхсетивно естество.

След това се издигаме до едно още по-висше съзнание, до едно второ съзнание от свръхсетивно естество. И виждате ли, за някои от Вас би било чудесно, ако могат да се извисят до една още по-висша степен на съзнание, само че за това липсва необходимото време. По-късно аз отново ще напомня за тази възможност.

Всъщност, какво можем да узнаем и да изживеем чрез физическото съзнание? Всичко, което е тук в нашата сетивна реалност, всичко, което е свързано с нашето Земно съществуване. Какво можем да узнаем чрез второто съзнание? Нека за момент да се абстрахираме от нашия пример: от историята за изкушението. Чрез това първо свръхсетивно съзнание може да се открие нещо съвсем различно; и това, което може да се открие и опише, Вие го имате съвсем сбито и нагледно в моята "Тайна Наука": А именно когато става дума за предходното въплъщение на нашата Земя, Старата Луна. Това Лунно състояние, което предхожда сегашната Земя, вече не съществува и то трябва да бъде описано чрез едно съзнание, което няма нужда от определен външен обект. То е съхранено в по-висшите светове, само в Хрониката Акаша. И така, за първото съзнание от свръхсетивно естество, освен историята за изкушението, ние притежаваме и всички онези процеси, които в известна степен се отнасят към Старата Луна. И всичко, което е свързано с тази Стара Луна, може да бъде описано с помощта на това съзнание.

Но аз бих желал да обърна вниманието Ви и върху нещо друго. Когато илюстрирам едно изживяване, каквото бихме могли да получим чрез това първо висше съзнание, когато го подкрепям с особени и конкретни примери, това има своя дълбок смисъл. Историята с изкушението не беше спомената случайно. И когато насочим това първо свръхсетивно съзнание към Старата Луна, ние ставаме свидетели на едно повторение на историята за изкушението, повторение, което става заради човека, в името на човека. В действителност, това е станало твърде отдавна. Защото, виждате ли, окултистът научава тъкмо това, че Христос е извоювал победа над Луцифер още на Старата Луна, и че описаната в Евангелията сцена е втора, тя е само едно повторение. И всичко това идва от обстоятелството Вие трябва да считате за нещо най-естествено, че и Христос подлежи на развитие от обстоятелството, че на Старата Луна, макар и на по-ниска степен от своето развитие, Христос вече е отблъснал Луцифер. Ето защо на Земята Луцифер не е опасен за Христос; той и без друго е отблъснат. И необходимите сили за това отблъскване бяха

развити от Христос там, на Старата Луна. Да, човек научава всичко това, стига да отправи духовния поглед на първото свръхсетивно съзнание назад, към епохата на Старата Луна. И ако сега продължим към второто свръх сетивно съзнание, наред с опитностите, които имат определено значение за Земята, като напр. историята с Буда, се установява и нещо друго, също описано в моята "Тайна Наука", там, където става дума за още по-ранното въплъщение на Земната планета, там, където става дума за Старото Слънце. Естествено, тогава отношенията там бяха съвсем други, и както Вие сте се убедили от съответната глава на "Тайната Наука" извънредно трудно е да се даде добро описание на Старото Слънце. Там аз вложих много повече усърдие, отколкото в съседните описания, които ми са отдаваха, ако мога така да се изразя, с много по-голяма естественост. Да, ако аз бях акцентирал по-скоро на моралната страна, която също е налице при описанието на Старото Слънце, вероятно теософското движение щеше да приеме "Тайната Наука" с много по-голямо разбиране. Тук, на Старото Слънце, историята с изкушението няма повече място. И ако ние се обърнем към тази далечна епоха, тогава Слънцето се явява пред нас като една от седемте планети, така, че Духът на Слънцето и Духът на Венера, с други думи Христос и Луцифер застават като един вид братя. И само с най-големи усилия е възможно да прокараме граница между тях, да видим разликата между тях. На Старото Слънце разликата между Христос и Луцифер не се установява външно, а само ако проникнем дълбоко навътре в техните Същества. Много трудно, изключително трудно е да се открият все пак такива външни средства, с които да Ви покажа в какво се състои тази разлика.

Това, което сега ще кажа, моля да приемете само като опит от страна на ясновиждащото съзнание, което е устремено към духовните образи на Христос и Луцифер в условията на Старото Слънце. Ако от една страна отправим поглед към Христос, а от друга към Луцифер, ние ще забележим определени разлики. Ще забележим, че Луцифер, Духът на Венера, се явява пред нас в извънредно силна духовна светлина. Ние имаме ясното усещане: целият блясък, който може да се влее в нас от освободената стихия на светлината, е нещо съвсем слабо и нищожно пред величието на Луцифер в епохата на Старото Слънце. Обаче щом вникнем вътре в този Луцифер и в неговите намерения, ние забелязваме, че той е Дух, изпълнен с безкрай на гордост, с такава безкрайна гордост, чрез която може да бъде дори подведен, дори изкушен. Защото, както е добре известно, до определена степен, нещата не представляват опасност и изкушение за човека; те стават такива едва щом израснат до гигантски размери, едва щом се обвият с величие и гордост.

Да, скъпи приятели, свръх-подчертаната гордост също започва да действа подвеждащо и изкусяващо. Такава е подвеждащата същност на Луцифер в своето гордо величие и в своята светлинна мощ. Луцифер притежава в грандиозни мащаби онова, което можем да наречем неизявена светлина, светлина, която свети не външно, а има своята могъща сила вътре в себе си. И сега наред с Луцифер, в епохата на Старото Слънце пред нас застава и образът на Христос, ръководният Дух на Слънчевата планета, като един образ на пълна всеотдайност и самопожертвувателност спрямо всичко, което е наоколо в света. Докато Луцифер изглежда вгледан в себе си и мислещ единствено за себе си макар и човешките думи тук да са крайно неподходящи, все пак не можем да минем без тях то Христос изглежда напълно отдаден на всичко, кое то е наоколо в необятния Космос. При това този необятен Космос далеч не беше това, което е днес.

Ако днес човек би се пренесъл на Слънцето, оглеждайки се на всички страни, той би съгледал 12-те звездни формации на животинския кръг, на Зодиака. По времето на Старото Слънце обаче този Зодиак като такъв не съществуваше. За това пък тогава съществуваха 12 Същества, които от дълбините на мрака защото външното пространство не беше заляно още от светлина разпрашаха тътнещия съзидателен грохот на своето Слово. Що за слово беше това? Виждате ли, думата "слово" пак идва като един слаб заместител на величествените мирови процеси, така че това бяха по-скоро думи, изразяващи реалното съществуване на епохи и събития, които днес са изместени в праминалото. Това бяха 12 мирови Инициатори, 12 мирови Посветители. Днес вместо тези 12 мирови Посветители над човека бдят 12-те съзвездия на Зодиака и от тях към човешката душа, в неизказана милост, се излива неизреченото мирово Слово, събрало в себе си своите 12 божествени мелодии.

Тъй като човешките думи са отново слаби, твърде слаби, тук, скъпи приятели, аз отново трябва да прибягна до образното мислене. Докато Луцифер имаше в себе си единствения порив да озари всичко със своята собствена светлина и по този начин да го познае докрай, Христос беше отдаден и посветен на това мирово Слово, на тези мирови мелодии, така че сега те бяха слети в Христовата душа, сякаш тя се явяваше като живият и обединяващ център на вложените в неизговореното Слово велики мирови тайни.

Така застават те пред нас в своята противоположност: Христос който привлича и приема в себе си мировото Слово, и гордият Луцифер, Духът на Венера, който отблъсква мировото Слово и който иска да основе, изгради и обясни всичко единствено чрез своята светлина. Цялото по-късно развитие тръгва от състоянието, в което тогава се намираха Луцифер и Христос. Защото последиците от това бяха тези, че

Христовото Същество прие и съхрани в себе си всеобхватното мирово Слово и великите мирови тайни, а поради своята гордост и светлина, Луцифер изгуби своето царство, царството на Венера. Поради причини, които за сега са твърде далеч от нас, другите планетарни Духове също изгубиха или съществено промениха своя облик, своите сили. Но нашите намерения са по-други, за нас нещата опират най-вече до противоположността между Христос и Луцифер. В хода на времето ставаше така, че Луцифер все повече и повече губеше своята власт, а царството на Венера въпреки светлината на своя детрониран владетел пропадеше все по-надолу, докато вече като планетата Венера то прие едно низходящо развитие. Обаче мировото Слово, което беше прието от Христос по време на Старото Слънце, показва това свойство, че възпламени нова светлина в душата, която го прие, така че през епохата на Старото Слънце в Христос! мировото Слово стана светлина, а планетата, чиито повелител беше Христос, се разви и превърна в могъщ център на цялата планетарна система, в Слънце, и другите планети изпаднаха в зависимост и подчинение пред Слънцето и неговия духовен повелител.

Ако ние оставим тази сцена да действа върху душата ни, тогава рано или късно ще открием, че по време на Старото Слънце, пътищата на Христос и Луцифер се разделят. Пътят на Луцифер тръгна надолу, Луцифер трябваше да изостане и това изоставане продължи и през Старата Луна.

Христовият Дух, Духът на Слънцето се устреми неудържимо напред, за да се яви накрая пред Вас в тъй често описвания човешки облик. От повелител и господар на една планета, какъвто беше през епохата на Старото Слънце, Христос стана господар на другите планети, превръщайки Слънцето в единен център на ръководство. Той постигна това поради своята отдаденост и пожертвувателност към Космоса, постигна го чрез приемането на съзидателното божествено Слово, чрез отъждествяването си с неизреченото Слово, чрез отхвърлянето на всяка гордост, И ако Вие знаете всичко това (обръщам се предимно към тези, които чува лекциите ми в Хелзинки), тогава няма да виждаме вече никакво противоречие когато за разлика от Духовете на другите планети за Христос се говори като за един Слънчев Дух от по-висш порядък. Христос надвишава Духовете на другите планети, той е самият Дух на Слънцето. Само че там, където трябва да бъде описано не простото оживотворяване на отделните небесни тела чрез техните Духове, а отделните състояния на съзнанието, там трябва настойчиво да се изтъкне, че в хода на развитието, включено от Старото Слънце до днес, поради особените си качества и заложби, от един Дух, близък и родствен с

другите планетарни Духове, Христос израсна в Регент и Господар на цялата Слънчева система.

Както вече споменах, едва ли ще имаме необходимото време за да опишем третото свръхсетивно съзнание. Аз бих искал само да загатна, че тъкмо то позволява да се потопим в процесите на Стария Сатурн, т.е. в първото от последователните досегашни въплъщения на нашата Земя. И ако искаме да следваме посвещението до неговата най-висша степен, където човешките думи стават съвсем безпомощни, ние трябва да устояваме и в най-главозамайващите и страшни върхове на съзнанието, независимо от това, че в известен смисъл тези неща започват да изглеждат като дръзновение, като самонадеяност. Тъкмо защото човешките думи са неупотребими за описанието на една по-висша действителност, в "Тайната Наука" аз се отказах да давам словесен израз на всичко, свързано с по-висшите състояния на човешкото съзнание. Описанията на тези състояния в Мистериите бяха възможни само поради особения символен език, чрез който те ставаха достойние на хората. Обаче съществуват и още по-висши състояния на съзнанието, така че бихме могли да говорим за четвърто и пето свръхсетивно съзнание. Естествено, това би могло да продължи до без крайност; ето защо необходимо е да следваме една определена посока. Ако подходим към нещата по този начин, тогава душата ни ще се изправи пред възможността, чрез различни степени на свръхсетивното съзнание, да се пренася в други светове, които са извън нашия физически свят; и ако сега си спомните както това е представено в "Тайната Наука" че първата заложба на физическия човек, т.е. на физическото тяло, е развита още по времето на Стария Сатурн, тогава Вие неизбежно ще откриете едно отношение, една връзка между Стария Сатурн и света на третото свръхсетивно съзнание.

Така или иначе, човекът е насочван по своя път от Съществата, които са много по-висши от самия него. И той напълно е в състояние да познае тези висши Същества, които действуват върху него. Струва ми се, че е ясно: Човекът както стои той пред нас е формиран от световите, включени в диапазона на 1-то, 2-то и 3-то свръхсетивно съзнание, но той е подчинен и на много по-висши светове. И все пак, това, което окултистът постига чрез различните нива на съзнанието, то може да бъде обяснено на обикновения човек. Всеки може да разбере опитностите, добити чрез свръхсетивното съзнание. Естествено, като земен човек, индивидът изживява само външните откровения на тези различни видове съзнания. Той изживява физическото съзнание. По отношение на първото свръхсетивно съзнание, човекът изживява нещо като заместител на онова повишено сънищно съзнание, което е формирано не от произволни сънищни образи, а от възприятия, отнасящи се до един по-висш свят. И

само едно системно обучение и усъвършенствуване на това сънищно съзнание би довело човека до първото свръхсетивно съзнание. От своя страна първото свръхсетивно съзнание може да осветли онези важни събития, които ставаха на Старата Луна. Интересно е да посочим, че в окултните съобщения преобладаваха тъкмо описания, свързани със Старата Луна. И тези съобщения не можеха да проникнат зад Старата Луна, те не можеха да достигнат до Старото Слънце. И повечето факти от "Тайната доктрина" на Е. П. Блаватска бяха почерпени тъкмо от това съзнание, което разпростирайки се назад не можеше да надхвърли епохата на Старата Луна. Тези неща са известни на всички окултисти. Ако изследвате съобщенията на "Тайната доктрина", Вие ще се убедите, че там едва ли съществува по-дълбоко минало от това, което ни се представя в състоянието на Старата Луна.

Виждате ли, тези сънищни състояния на съзнанието са едва наченките, или по-добре казано заместител, който земния човек има по отношение на следващото свръхсетивно съзнание. Дори и в най-дълбокия сън, човешкото съзнание е силно помрачено, но все пак то си остава едно съзнание. Но когато човек се пробуди, дълбокото сънно съзнание (Schlafbewusstsein) става аналог на 2-то свръхсетивно съзнание, което се издига още по-нагоре, така че ако това дълбоко сънно съзнание се "пробуди" извън тялото то би изживяло нещо от процесите на Старото Слънце. Ако човек поне малко се замисли, би си казал: чрез моето дневно съзнание аз се движа и извършвам тези или онези външни движения; те са свързани и зависими от моето дневно съзнание, от моето земно съзнание. Вътрешните движения обаче, а именно движенията на средния човек, те продължават дори и когато човекът спи; те се управляват от съзнанието, което човек притежава по време на сън, от дълбокото сънно съзнание. Само че човек не знае нищо за това съзнание. Защото дишане, сърдечна дейност и т.н. са вътрешни процеси, които зависят тъкмо от това второ съзнание; те могат да бъдат истински разбрани в техните отношения с висшите светове, само ако човек се пробуди извън своето тяло.

Несъмнено съществуват и други, още по-висши нива на съзнанието, но сега те не влизат в нашите намерения. И все пак, придържайки се към тези намерения, ние трябваше да изтъкнем, че в земния си живот, човекът има поне откровенията от висшите светове. Затова и може да му се говори за тези по-висши състояния на съзнанието, както и за това, че ако подсили и укрепи своето сънищно съзнание, в едно близко бъдеще той би могъл да изживее всичко това, което нашата Земя е наследила като отношения и закономерности още от Старата Луна; и ако би бил напълно буден така да се каже в един независим от своето тяло дълбок сън тогава човек би бил в състояние да изживее нещо от процесите на Старото

Слънце, които хвърлят отблясъка си дори и върху сегашната епоха на Земята. Да, тези процеси също са достъпни за човека и до определена степен той може да вниква в тях и да ги разбира. Той трябва да се стреми към това разбиране и да помни, че т.н. от нас различни "състояния на съзнанието" са всъщност не друго, а раз лични светове. Ние сме свикнали да наричаме тези различни състояния на съзнанието и с други имена: Това, което обхващаме с физическото съзнание физически план; това, което обхващаме с 1-то свръхсетивно съзнание астрален план; това, което обхващаме с 2-то свръхсетивно съзнание низш Девакан или ментален план; това, което обхващаме с 3-то свръхсетивно съзнание висш Девакан или висш ментален план. След всичко това, по-нагоре биха се открили светът Буди и накрая Нирвана. Ние бихме могли да посочим и други наименования за опитностите, които човек получава в хода на своето окултно развитие. Дори те могат да се окажат много по-достъпни за човека от различните т.н. от нас "състояния на съзнанието". Но човекът притежава един активен принцип, чрез който доколкото принадлежи към тези "различни съзнания" и "светове" той постоянно действа вътре в самите тях; така че все някога окултното човешко познание стига до теософската гледна точка.

Докато окултистът говори за състояния на съзнанието, теософът говори за "планове" физически, астрален и т.н. И Вие се убеждавате, че по този начин окултизмът може да се разпространява и външно под формата на теософия.

А сега, приближавайки се към края на нашия лекционен курс, ние трябва да хвърлим необходимата светлина също и върху няколко други гледни точки. Според една от тях например, човешката фигура представлява всъщност един троен седемчленен човек. Разбира се, времето далеч не позволява да се впускаме в различни подробности. Припомнете си само това, което е изнесено в "Тайната Наука", а именно, че преди настоящото си земно състояние, човекът е минал през други три състояния: Луна, Слънце и Сатурн, и че най-ранните заложи на физическата човешка форма бяха налице още в епохата на Стария Сатурн, и че този физически човек беше постоянно подобряван и усъвършенствуван. Ако осмислите правилно всичко това, Вие на всяка цена ще си кажете: Това чудно устроено човешко тяло, каквото имаме ние днес, то е трябвало да претърпи едно дълго развитие. Защото това развитие трябваше да мине през епохите на Сатурн, Слънце и Луна. Всяка една от тези епохи може да се подраздели на седем части, така че всяка отделна седмина оставя определен отпечатък върху човешката фигура. Така че тук Вие имате 3x7 формиращи сили. Но само това далеч не е достатъчно, за да се разбере какво е донесъл човекът в епохата на Земното си развитие. А то е нещо неустойчиво, трошливо; този цялостен

облик на човека, тази човешка фигура е станала трошлива именно чрез Луцифер. Ако разделим човека на 3x7 части, с това ние имаме представа за физическия човек на Земята, който носи последиците от предходното Сатурново, Слънчево и Лунно състояние. Да, тук ние имаме работа най-вече с физическия човек. Окултистът трябва да разглежда този човек донякъде според принципите, по които е изградена и тази лекция, обаче теософът спокойно може да се насочи към своя обект и да каже: Тук аз имам физическото тяло на човека. Когато разглеждаме човешкото същество, преди всичко имаме работа с неговото физическо тяло, с онова сложно образование, минало през ред междинни състояния, чиито отпечатъци то не само носи, но и развива в сегашната Земята епоха. Но към всичко това трябва да прибавим и вътрешните тенденции, вътрешните движения на човека. При помнете си само докъде ни отведе този възглед вчера. Човешката фигура е видима, зрима и осезаема, обаче вътрешните движения не са видими, и вчера стана дума за това, колко трудно е тяхното разграничаване. Обаче нашето усещане за нещата не случайно свързва тези вътрешни движения с процесите на Старото Слънце. И сега вярвам, че няма да Ви се вижда странно, ако отново подчертая, че цялата тази вътрешна подвижност на човека зависи от изживяванията, които той имаше на Старото Слънце.

Човекът, както застава пред нас като физически организъм, носи в себе си отпечатъците от Сатурн, Слънце и Луна; своята вътрешна подвижност обаче, той дължи на силите от старата Слънчева епоха. Тук са слети епохите на Старото Слънце, Старата Луна и сегашната Земя. Това, което представлява не фигурата, а самите причини за вътрешната подвижност, ние наричаме "първи невидим човек". Ние изобщо не виждаме този невидим човек, ние виждаме само неговите външни последици, тенденциите, "движенията"; точно това ние наричаме етерен човек, етерно тяло. Етерното тяло може да бъде възприето само чрез едно по-висше съзнание, обаче действията на етерното тяло във физическия свят това са именно вътрешните движения на човека.

Нека обобщим: доколкото човек е минал през всичките три състояния, той е станал физически човек; доколкото е минал само през Слънчевата и Лунната епохи, той е станал етерен човек; и доколкото е минал единствено през Старата Луна, той е станал астрален човек. Едва там към неговото съзнание се включват и мислите, чувствата, волята. Едва когато се издигнете над това, което е вътрешно, телесно и външно, Вие стигате до астралния човек, който като такъв собствено е невидим, чиито прояви обаче са пред нас като мисли, чувства и воля. И сега ние идваме до това, което Земята е направила от човека и до това, което тя тепърва ще направи от него: Пълното преобразяване на неговия Аз, който в хода на своето Земяно развитие ще се устреми към висшите степени: Духът-Себе

(Geistselbst), Духът-Живот (Lebensgeist;), Човекът-Дух (Geisteselbsch) Манас, Буди, Атман. И сега вече самият човек повече не съществува.

Виждате, че щом погледнем на човека като на един екстракт от целия Космос, ние установяваме не само различни видове съзнание, които са равнозначни на определени светове, но също и отделни формирания на човека физическо тяло, етерно тяло и т.н. Едно разумно и здраво вникване в човека неизбежно би ни довело до убеждението: Ти не виждаш етерното тяло, обаче ти виждаш неговите откровения тук, във физическия свят. Откровенията на етерното тяло, това са вътрешните движения на човека; откровенията на астралното тяло са мислите, чувствата и волята. "Азът" е откровение на самия себе си. И щом като човек иска да схване с разума си, че неговите вътрешни движения всъщност нямат нищо общо с физическото тяло, щом се довери единствено на своите разумни мисли, тогава му се дава възможността не само да вярва, но да потвърди и с разума си, че етерното тяло съществува. Когато окултните познания се обличат в такива форми, че стават достъпни на обикновеното съзнание, тогава окултизмът преминава в теософия. Теософията може да говори за различните "планове" физически, астрален и т.н., но също и за различни съставни части на човешкото същество. И все пак всичко, което може да се каже за човека, е възможно да бъде намерено в окултните източници. Защото ние трябва да пребродим целия свят, да изпитаме като окултни кандидати различните състояния на съзнанието и т.н., само за да установим, че в своята истинска същност, човекът може да бъде разбран само от гледището на окултизма. Теософията е само един опит, който цели да придаде разумни очертания на окултните истини, така че човекът да може да мисли и напредва самостоятелно. Ако Вие подложите нещата, които изнасям пред Вас, на една строга и разумна проверка, ще се убедите, че те са верни. И в тази строга проверка аз виждам онова, което трябва напълно да Ви увери в истинността на резултатите от окултизма.

Втората гледна точка, върху която трябва да постигнем съгласие и единство, е тази, че теософията не винаги е в противоречие с окултизма (припомнете си съдържанието на 1-та лекция) и че при едно задълбочено проучване отпадат каквито и да е противоречия. Разбира се, противоречия тук винаги могат да възникнат. Мнозина от Вас ще си спомнят, че аз често съм говорил за Христовото Същество като за едно космическо Същество, което се извисява над всички други основатели на религии. Споменавано беше също и това, че няма нищо чудно в начина, по който Христовото Същество беше прието с такъв копнеж именно от Запада, тъй като на тази Западна Европа беше присъщ един своеобразен исторически дух. И доколкото Западът изобщо беше напреднал до там, че да представлява необходимата арена за човешките инкарнации, той се

оказа най-подходящото място за това развитие. Ала един удивителен факт остава, че все пак се намират европейци, които не искат да приемат това развитие. А централният момент на това развитие е именно Христовият Импулс. Да се говори за прераждане на Христос би означавало да се допусне същата грешка, която прави човекът, който вярва, че една везна трябва да се крепи на много опорни точки. Да, в този случай по отношение на Христовото Същество, Вие бихте направили същата грешка т.е. да се опитате да постигнете равновесието на една везна като си послужите с две или три опорни точки. Нещата около този възглед са сравнително прости, но сега изниква едно друго морално основание. То засяга отношението на човека към Христос, разбира се като основен импулс на Земяното развитие. Възгледът, който поражда това морално основание е този, че Христос встъпи в това развитие в точно определено време. Съвременните хора бяха инкарнирани също и преди Христос, така че те живяха в онзи период от Земяното развитие, когато Христос не беше още тук, но същите те живеят и сега, когато Христос е вече тук.

И онова материалистическо възражение, което така често чуваме, че ако Христос действително би бил едно изключително и важно събитие, неговото еднократно идване на Земята би означавало една върховна несправедливост, това възражение отпада напълно. Много често у хората възниква въпросът: Как е възможна такава несправедливост, че всички хора преди Христос да са лишени от Божията милост, и тя да съществува само за хората след Христос? Но това са същите хора, скъпи приятели! Така че от теософска страна този упрек отпада. В известен смисъл той може да се направи само по отношение на отделни случаи и един от тях е случаят Буда.

От една страна по Земята постоянно се раждат и живеят хора, които в някоя от своите инкарнации след Христовата ера стигат до изживяването на Христовият Импулс. От друга страна имаме Буда, и той живя в предхристиянската ера, постигайки такова съвършенство, че не се нуждае повече от земни въплъщения и фактически премина към малцината човеци, които живяха и си отиваха от тази Земя, преди идването на Христос. Да, така изглеждат фактите. Но Вие ще попитате: Добре, обаче какви са отношенията на Христос спрямо Буда независимо от това, което споменах вчера, т.е. независимо от обстоятелството, че Буда навлезе от висшите светове в астралното тяло на детето Исус от Евангелието на Лука независимо от всичко това, какво е отношението на Христос към Буда? Истината е тази, че Буда напусна Земята преди идването на Христос, поемайки своя път към Марс. Виждате ли, ако искаме действително да решим този проблем, ще трябва да навлезем дълбоко навътре в окултното познание. Замислете се над това, което вече казах

пред Вас. Аз подробно разгледах, как Христос беше свързан със Слънцето, и как всъщност за пръв път Христос се съедини със Земята чрез Кръщението на Йоан или в малко по-друг смисъл едва чрез Мистерията на Голгота.

С други думи: Христос е Духът на Слънцето, ние го имаме преди още Мистерията на Голгота да беше станала на Земята; ние го търсим и откриваме в Слънцето, в древната слънчева религия на Заратустра. И земният живот на Буда премина по времето, когато Христос действуваше като господар и повелител в сферата на Слънцето, преди да разшири своята власт и над Земята, поне под формата на това, което наричаме Христов Импулс. Но за да обясним всичко, ние трябва да се обърнем към предишните инкарнации на Буда. Знаем, че по-рано Буда беше Бодисатва и в продължение на дълго време той действуваше на Земята като Бодисатва. Впрочем тези Бодисатви не разполагаха с такава човешка душа, каквато я описваме днес; да, положението с тези Бодисатви беше съвсем особено. Тук Вие трябва да си припомните това, което аз представих в моята "Тайна Наука" относно началото на нашето Земно развитие: че в едно преходно състояние между Луната и Земята, Слънцето отново се обедини със Земята и другите планети, и че тогава те отново зазвучаха в мировото пространство (вижте също лекционния ми курс върху висшите Йерархии, изнесен в Дюселдорф). Някога наистина имаше такова състояние; при което Земята беше съединена със Слънцето. Но после те се разделиха и Вие знаете, че когато по-късно настъпи отделянето и на Луната, тогава Земята беше, така да се каже, подсилена от другите планети. Припомнете си и онзи момент, когато Слънцето се отдели от Земята. Астрономически погледнато, тогава вътре в Слънцето се намираха все още и двете планети Венера и Меркурий. И процесът всъщност се извърши така, че първо стана отделянето на Слънцето от Земята и едва по-късно Венера и Меркурий се отделиха от Слънцето. На Земята, между прочем, развитието продължаваше. Там остана само една малка част от хората. Друга част от тях се издигаше нагоре до планетите и после отново се спускаше долу. По времето, когато Слънцето се отдели от Земята, придружаващите Същества защото светът се състои не само от външната материя, а и от Същества тези придружаващи Същества бяха в постоянно движение. Техен водач е Христос. Защото в онази епоха от Земното развитие, когато Слънцето се отдели от Земята, се извърши и процеса, който бихме означили като "духовното превъзходство" на Христос над Луцифер и другите планети. По-късно се отдели Венера, отдели се и Меркурий. Нека се замислим върху това откъсване на Венера от Слънцето. Заедно с Венера се отделиха и такива Същества, които се оказват неспособни да останат на Слънцето и се заселиха на Венера. Тези обитатели на Венера бяха преди всичко нещо

като пратеници и пълномощници на Христос, на Слънцето, т.е. онези Същества, които подготвиха основите за по-късния Буда. Христос изпрати Буда първо на Венера и практически тук Буда премина през най-различни степени на развитие, и когато след това душите се връщаха от Венера на Земята, тогава естествено се оказа, че обикновените човешки души са твърде слабо развити; обаче Буда, който слезе с Венерините души обратно на Земята, беше едно толкова напреднало Същество, че той можа да стане един Бодисатва, а после и един Буда.

Така че в лицето на Буда, Вие имате един древен пратеник на Христос, който имаше задачата да подготви Христовото дело на Земята. Защото изпращането на Венерините човеци нямаше никакъв друг смисъл, освен, така да се каже, установяването на Слънчевия авангард тук, на Земята. И сега Вие разбирате: Именно защото Буда беше прекарал в обкръжението на Христос по-дълго време отколкото другите земни човеци, затова и той се нуждаеше само от онази част на Христовия Импулс, която той имаше още от Слънцето, така че тя му беше напълно достатъчна, за да следва Христовото Събитие в духовния свят, докато другите човеци трябваше да изчакат Христовото Събитие тук долу, на Земята. Именно защото Буда имаше своето особено отношение спрямо Христос, именно защото беше изпратен като негов подготвител и предтеча, той нямаше нужда да изчаква Христовия Импулс на Земята, а отнасяйки от нея качеството да си спомня дори и без Христовата помощ, от която се нуждаеха всички други хора значението на "Азът" за земния живот, той можеше да наблюдава Земното Христово Събитие от висините на духовния свят.

Ето колко дълбоко беше подготвена в духовния Космос забележителната мисия на Буда, която той трябваше да извърши по поръчение на Христос. Буда беше изпратен първо при човеците на Венера моля Ви да сравните тези мои думи с лекциите ми в Хелзинки - Буда беше изпратен първо на Венера, после на Земята, и тогава чак по обратния път към Марсовите човеци, за да продължи да действа там, на Марс. А на Марс нещата изглеждат така, че онези човеци, които останаха там, се оказаха в една голяма опасност, подобна на тази опасност за Земните хора, от която ги спаси Христос. Да, Марсовите човеци се намират в една голяма опасност: Поради отсъствието на един развит Аз в тяхното астрално тяло, а оттам и в тяхното етерно тяло, те трябваше да изживеят една кошмарна загуба на сили, те трябваше, така да се каже, да "пресъхнат". Самата природа на Марсовите човеци изживява себе си по такъв начин, че на Марс постоянно се водят ужасяващи битки и стълкновения. Трябва да се знае, че хората на Марс са необичайно уседнали, просто закрепостени а не космополитични като Земните жители. Марсовите човеци са лудо привързани към своя Марс, там космополитите са съвсем малко. Там всичко произлиза от едно силно

астрално тяло, което е недокоснато от смекчаващите въздействия на Азът затова на Марс има или поне имаше такива ужасяващи битки и стълкновения. Марс представлява един вид превъплъщение на Луната, само че там силите на астралното тяло не са укротени и смекчени от Азът; Марсовите хора изпитват под чертана радост от стълкновения и колизии, впускат се в битките с лудо опиянение. И по-сетне, когато гърците направиха Марс бог на войната, те показаха изключително вярно усещане за нещата. Когато човек открие, че там наистина се водят ужасяващи и кошмарни битки а това личи и от много митове и легенди той изпада в голямо удивление. Това удивление нараства и от факта, че още в древните Мистерии за тези неща съществуваха точни окултни познания. Да, на Марс се разразяваха жестоки и страшни битки. И сега замислете се върху живота на Буда, т.е. върху продължението на неговия живот, и ще разберете, че Буда, този учител по състрадание и любов, този враг на кастовите различия, трябваше да изпълни своята истинска мисия тъкмо на Марс.

Тази мисия се състоеше в това, че Буда трябваше да внесе там нещо, до което Марсовите хора сами не можеха да достигнат, нещо което би им се сторило като едно прекалено благочестие, като едно монашеско покорство и т.н. с други думи Буда трябваше да покаже нещо на Марсовите хора и да ги промени чрез своето неопишуемо смирение.

Скъпи приятели, аз мога да Ви дам само наченките на това, което Буда започна да върши на Марс. Изобщо за тамошните без-Азови човеци, значението на това, което Буда извърши, е подобно на значението, което има един Спасител. И ако на Земята всеобщото братство и любовта към ближния зависят от свързането с Христовия Импулс, то космополитизмът е най-вече последица от онова спасително дело, което Буда извърши на Марс.

Скъпи приятели, преди да се разделим, аз трябва да разреша и един друг въпрос, а именно, че различните религии на Земята нещо естествено за теософите произлизат от един и същ източник, и че тези различни религии се отнасят по различен начин спрямо окултните послания, които биха могли да бъдат направени. Би могло да се каже, че всяка религия, стига тя да е правилно разбрана, ни насочва към една основна фигура, към основателя на тази религия, който по напълно подходящ начин запознава чрез нея група хора с определена степен на своето посвещение. Много често Вие откривате, че една или друга религия просто няма тази възможност, да се издигне до Христос, Духът на Слънцето, а успява да се издигне напр. до онази всеобхващаща душа, до онзи Дух, който често се въплъщаваше като Бодисатва, вдъхновителят на Буда, т.е. на света можеше да възникне и друга религия, която не е в състояние да приеме Христос като слезлия на Земята Слънчев Дух. Тази религия обгръща в

себе си великия пратеник, както и всичко, което идва от Слънцето и което ще се превърне по забележителен начин в един планетарен Дух. И тази религия, която се ориентира според развитието на Буда, може да приеме външния облик на Вишну. И само защото една такава религия не беше осенена от познанието за окончателната победа на Христос над Луцифер, тя не може да противопостави образа на Луцифер пред образа на Христос, както впрочем това може да стане вече в нашата епоха. Поради тази причина, за една такава религия, Луцифер застава до Христос като един вид самостоятелна и равностойна сила. Ние видяхме вече как Луцифер и Христос могат да бъдат представени като братя. Нещо подобно имаме и тогава, когато на Вишну се противопоставя Шива. А сега Ви моля да си припомните всичко, което знаете за последователите на Шива. Ако сторите това, Вие ще проумеете как Индия наред със собствените си идеи за луциферическата същност разбираше всъщност религията на Шива. Защото в действителност Шива е непобеденият още Луцифер. Затова и в смисъла на нашето изследване, целият култ, цялата тази религия с нейните 60 милиона последователи, като религия на Шива, е всъщност един вид религия на Луцифер.

Вие ще намерите напълно в реда на нещата, че според нагласата и предразположбите на отделните групи от хора, окултното познание намираще израз в една или друга религия. И все пак, ако обгърнем всичко това с духовен поглед а ние вече говорихме за неизявената светлина, за неизговореното слово и за съзнанието без външен обект тогава аз бих Ви попитал: Намират ли тези три неща поне един слаб израз в нашия свят? Да, ако обобщите всичко, което бе изнесено в този лекционен курс, Вие ще отговорите на този въпрос в положителен смисъл. Вие ще си кажете: Да, светлината влиза изцяло в характеристиката на гордия Луцифер, по своята същност светлината е атрибут на Духа, и доколкото човекът е тук във физическия план, той има най-слабия и нищожен израз на светлината не другаде, а в своите мисли. Но в този случай, след като е във физическия план, къде би открил човекът неизговореното Слово? Това, което е неизговорено Слово тук, във физически план, идва не от другаде, а от душевната сфера на човека. Докато светлината клони към духовното, Словото се открива в човека, в душата на човека. А съзнанието как се проявява то при физическия човек? Чрез това, че външната материя действа върху него. Физическото съзнание се нуждае от външната материя. Преди известно време ние подредихме нещата по следния ред: съзнание без външен обект, неизговорено Слово, неизявена светлина и най-долу намираме последното откровение в областта на физическия план: Човешкото съзнание, което е свързано с материята.

И така, в човешката душа ние намираме, макар и в помрачен вид, откровението на Словото, а в човешкото мислене отблясъци от

неизявената светлина, така че ясновидецът може да възприема човешкото мислене като светлина, изобщо всичко, което идва от светлината, той може да го съзерцава само като едно сияние, като една аура. Да, неизявената светлина хвърля своите най-далечни и слаби отблясъци тъкмо в мислене то, тъкмо в това, което на физическия план е вече нещо духовно. И тук нека добавим: Ние се доближаваме до нашите най-висши качества само тогава, когато се обърнем към човешкото мислене; към човека като Дух, като душа, като материя. В Духа и в своята душа, човекът отново намира единството на своя Аз.

Всичко онова, което човек намира на физическия план, вещества или материя, Дух или душа, всичко е едно откровение на трите висши сили: неизявената светлина, неизговореното Слово, съзнанието без външен обект. Междувременно хората напълно изгубиха откровенията на древния окултизъм и той постепенно прие своята нова форма, теософията, без да намира при това особена външна подкрепа и разбиране.

Обаче трябваше да настъпи и едно преходно време, когато хората нито можеха да имат предишните окултни истини, нито пък можеха да разбират това, което ние отново им предлагаме като теософия. И тогава те започнаха да се опират на най-последните въздействия, излъчващи се от споменатите три сили. Само че тези последни въздействия не можеха да ги отведат другаде освен до това, което възникна 600 год. преди Христос и което продължава и днес под името философия. А Вие навсякъде ще откриете, че философията е свързана само с тези най-последни въздействия и откровения на споменаваните тук три висши сили.

Философията остава в материалния живот, тя е свързана само с човешкото съзнание. Тя не достига до неизговореното Слово, а само до предчувствието за човешката душа. Тяло, душа и Дух както троичния човек се яви на гръцкия дух играха огромна роля през цялата епоха на философията. Защото в продължение на много столетия, окултните учения и теософиите бяха станали недостъпни за външния свят, така че хората можеха да се опират само на външното откровение, на това, което наричаме тяло, душа и Дух.

Разбира се, тази епоха се простира и до наши дни; обаче часовете на философията са преброени. Истинската философска епоха остава назад, зад гърба на философите. И единственото, което философията може да направи днес, е да спаси онази част от човека, за която ясновидецът е длъжен да си спомни през своята първа степен, т.е. да спаси Азът, себесъзнанието. Философията трябва добре да разбере това. Опитайте се да си припомните от моята "Философия на свободата" какво всъщност трябва да пренесе философското съзнание в следващата епоха, в епохата,

когато човечеството отново ще трябва да приеме нещо много по-точно и неоспоримо от философията, а именно теософията. И Вие ще видите, че епохата на философията е изтекла. Теософията е много по-древна от философията. И теософията неизбежно ще заема мястото на философията, ще го заеме, въпреки всички трудности и противоречия. Теософията просто има една по-дълга фаза на развитие, отколкото епохата на философията. Ето защо човекът може да гледа философски на света само в определен отрязък от време; епохата на теософията както в миналото, така и в бъдещето обхваща в себе си относително краткия и преходен етап на философията. Занапред човекът ще гледа на света не по философски, а по теософски начин. Но окултизмът, скъпи приятели, също нахлува мощно и неудържимо в човешкото същество. Ние можем да приемем окултизма, можем да го приемем напълно. Защото в основата на всяко човешко познание лежи тъкмо окултизмът. Окултизмът е най-древен и негова та епоха е най-обширна. Окултизмът предшества теософията, след теософията отново ще се възцари окултизмът.

А сега, наред с другите идеали, опитайте се да разберете и този, че Вие сте призвани да вникнете и в това: По какъв начин философският идеал на нашето време постигнат впрочем от твърде малко хора трябва да се преобрази в един нов теософски идеал и да стане много по-близък и достъпен за хората, защото теософията говори на човека от неговите дълбини, а не го омаломощава, както прави това абстрактната философия, която е длъжна да остане студена и абстрактна, и която може да улови само най-далечния и слаб полъх от космическото човешко същество. Вие добре разбирате, скъпи приятели, че когато разглеждаме нещата по този начин, ние следваме една световно-историческа необходимост, и ясно предусещаме какво трябва да бъде теософията за модерното човечество и как трите гледни точки на окултизма, теософията и философията възникват и се развиват в хода на общочовешката еволюция. И когато Вие мислите върху всичко това, когато го оставите да се потопи от Вашата глава във Вашето сърце, тогава Вие се издигате до едно чувство за истинската стойност, до едно чувство за величието и светостта на теософията и на това, което теософията трябва да бъде за всички нас.

УКАЗАНИЯ

Към стр.

5 споменатите литературни източници: "Теософията във връзка с Евангелието на Йоан", 15 лекц., юни 1908; "Теософията и Апокалипсиса", 12 лекц., май, 1909; "Мисията на народностните Духове във връзка със северно-германската митология", 11 лекц., юни 1910 (Събр. Съч. №121)

9 Парменид (около 460 пр. Хр.), Хераклит (около 500 пр. Хр.), Георг Вилхелм Фридрих Хегел (1770 1831), Артур Шопенхауер (1788 1860): За мястото им в историята на философията виж Рудолф Щайнер "Загадките на философията" (Събр. Съч. №18)

23 Йохан Волфганг фон Гьоте (1749 1832)

24 Гаутама Буда (около 560 до 480 пр. Хр.), Питагор (около 582 497 пр. Хр.) и тяхното посвещение: Виж Рудолф Щайнер "Принципът на спиритуалната икономия и въпросите на прераждането" (Събр. Съч. №109)

25 Скотус Еригена (810 877 сл. Хр.), Майстер Екхарт (1260 1327)

27 Франциск от Асизи (1182 1226)

29 Терезия от Авила (1515 1582): испанска светица от ордена на Кармелитите. Главна представителка на испанската мистика, писателка. В условията на големи трудности, заедно с Йоханес Кройц (1542 1591) е осъществила важни реформи в ордена на Кармелитите

29 Хилдегард от Бинген (1100 1179): Известна представителка на Бенедиктинския орден, упражнила силно влияние върху църковния и политически живот на своята епоха. Съветничка на Папата. Проповедничка, поетеса, композирала църковни песни. С медицинските си съчинения влиза в историята като първата немска лекарка.

29 Метхилд от Магдебург (1212 1283): известна немска поетеса от ордена на Цистерцианците

31 Йохан Готлиб Фихте (1762 1814), Анри Бергсон (1859 1941): виж Рудолф Щайнер "Загадките на философията" (Събр. Съч. №18)

32 Архимед (287 212 пр. Хр.): гениален математик и физик

49 Елена Петровна Блаватска (1831 1891), автор на "The Secret Doctrine, 1888

54 Мохамед (около 570 632 сл. Хр.): виж лекция на Рудолф Щайнер от 19.03.1924 в Дорнах, "Историята на човечеството и светогледите на културните народи" (Събр. Съч. №353)

54 Платон (427 347 пр. Хр.); Сократ. (469 399 пр. Хр.): виж Р. Щайнер "Християнството като мистичен факт" (Събр. Съч. №8)

55 Лекциите върху Евангелието на Йоан: Р. Щайнер "Евангелието на Йоан", 12 лекц., 1908 (Събр. Съч. №103); "Евангелието на Йоан, разгледано във връзка с другите три Евангелия и особено с Евангелието на Лука", 14 лекц., 1908 (Събр. Съч. №112); както и 7 лекции от 1907,

включени в "Развитие на човечеството и признанието за Христос" (Събр. Съч. №100)

61 Йоханес Кеплер (1571 1630)

63 В Норкьопинг аз казах ... "Христос и човешката душа" (Събр. Съч. №155)

67 моите лекции в Хелзинки ... "Духовните Същества в небесните тела и природните царства", 10 лекц., 1912 (Събр. Съч. №136)

70 Заратустра: Забележителни са разкритията на Р. Щайнер в лекцията от 19.01.1911 в Берлин "Науката за Духа и нейните отговори относно големите въпроси на битието" (Събр. Съч. №60)